

Міністерство освіти і науки України

Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Котєнєва І.С.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Практикум: навчально-методичний посібник
для опанування освітнього компонента вільного вибору
здобувачів вищої освіти (другого магістерського рівня) освітньо-
професійної програми «Педагогіка вищої школи»,
спеціальності 011 Освітні педагогічні науки

Полтава 2023

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Котенєва І. С.

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА РОБОТА В
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**
Практикум: навчально-методичний посібник
для опанування освітнього компонента вільного вибору
здобувачів вищої освіти (другого магістерського рівня) освітньо-
професійної програми «Педагогіка вищої школи»,
спеціальності 011 Освітні педагогічні науки

Полтава 2023

УДК 378.091.2(075)

Б-12

Б-
12

Котенєва І.С. Соціально-гуманітарна робота в закладах вищої освіти. Практикум: навчально-методичний посібник для опанування освітнього компонента вільного вибору здобувачів вищої освіти (другого магістерського рівня) освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи», спеціальності 011 Освітні педагогічні науки. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 165 с.

Рецензенти:

Починкова М.М. – доктор педагогічних наук, професор, кафедри філологічних дисциплін Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Нікіміна А.В. – доктор педагогічних наук, професор, кафедри української мови Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

У навчально-методичному посібнику представлено практикум, який містить плани практичних занять із допоміжними матеріалами та завданнями для самостійного опрацювання з метою набуття здобувачами фахових компетентностей. Запропоновані практичні завдання є різнорівневими (репродуктивні, продуктивні, проблемні, дослідницькі, творчі); передбачають роботу з нормативними документами та рефлексивну діяльність.

Для фахової підготовки викладачів закладів вищої та перед вищої освіти.

УДК 378.091.2(075)

Рекомендовано до друку вченою радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 1 березня 2023 року)

© Котенєва І. С. 2023
© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5-6
РОЗДІЛ 1.ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА РОБОТА В ЗВО»	7-15
РОЗДІЛ 2.МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ.....	16 - 26
2.1.Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання.	
2.2. Алгоритм підготовки здобувача вищої освіти до практичного заняття.	
2.3. Рекомендації до виконання самостійної роботи здобувачів.	
РОЗДІЛ 3.ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА РОБОТА В ЗВО».....	27 – 121
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	122-125
ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ	126-128
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	129-131
ДОДАТКИ	132-165

ВСТУП

Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Закон України «Про вищу освіту» в основу пріоритетних принципів розвитку системи вищої освіти поклали гуманізацію і демократизацію всіх її складників, а також національну спрямованість, що свідчить про невіддільність освіти від національного ґрунту. За умов становлення та розвитку незалежної України роль духовних і моральних засад, які визначають поведінку людини, сприяють утвердженню її активної життєвої позиції, дедалі зростатиме.

Аналіз наукового доробку, спрямованого на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО, свідчить, що традиційна система викладання освітніх компонентів професійно-педагогічного циклу не відповідає вимогам, які висуває суспільство перед сучасним викладачем, формує інтелектуального споживача та пасивного виконавця. Щоб покращити підготовку майбутніх викладачів до практичної педагогічної діяльності, сформувати їхню особистість відповідно до вимог сучасної вищої школи, необхідно пов'язати процес навчання з майбутньою професійною діяльністю.

Специфіка підготовки майбутніх викладачів ЗВО полягає у багатофункціональності їх діяльності. Сучасний викладач повинен не лише володіти предметними знаннями і вміннями, а також мати здібність до моделювання, планування, проєктування освітнього процесу, частиною якого є виховний процес.

Реформування системи вищої освіти в Україні вимагає підвищення рівня підготовки фахівців, яке забезпечить опанування здобувачами закладів вищої освіти освітнього компоненту «Соціально-гуманітарна робота в ЗВО».

Освітній компонент Соціально-гуманітарна робота в ЗВО» є складовою освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка вільного вибору здобувачів.

Метою ОК є: є надання здобувачам вищої освіти теоретичних знань, формування практичних вмінь та навичок,

необхідних для здійснення соціально-гуманітарного напрямку роботи викладача закладу вищої освіти.

У змісті освітнього компоненту простежуються міждисциплінарні зв'язки з іншими галузями педагогіки (історією педагогіки, етнопедогогікою, окремими методиками), філософією, психологією, соціологією.

Виклад основного матеріалу, оволодіння відповідними компетентностями освітнього компоненту передбачені на лекційних і практичних заняттях, а також у процесі самостійної підготовки здобувачів. Практикум призначений для підготовки здобувачів вищої освіти другого магістерського рівня до практичних занять з теорії та практики соціально-гуманітарної роботи в ЗВО та організації їх самостійної роботи.

Весь навчальний матеріал з освітнього компоненту систематизовано в 11 тем. Його основна частина містить плани практичних занять з кожної теми, методичні рекомендації, практичні завдання, проблемні питання, педагогічні ситуації, індивідуальні навчально-дослідні завдання, вправи та тренінги, тести для контролю знань, а також питання для самоконтролю та самостійного опрацювання.

Виконання практичних вправ, долучених до тем, передбачається як у процесі самостійної підготовки до практичних занять, так і на самих заняттях – колективно або індивідуально.

Практикум уміщує також додаткову частину, в якій пропонуються допоміжні матеріали, які можуть стати в нагоді вивчення здобувачами окремих тем ОК, а також сприятимуть поглибленню і розширенню знань.

РОЗДІЛ 1 ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА РОБОТА В ЗВО»

Мета курсу: надання здобувачам вищої освіти необхідних теоретичних знань, формування практичних вмінь та навичок, необхідних для здійснення соціально-гуманітарного напрямку роботи викладача закладу вищої освіти

Завдання курсу:

- розкрити основні теоретичні засади соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти;
- з'ясувати її структуру, усвідомити закономірності й принципи організації та здійснення;
- сприяти засвоєнню здобувачами вищої освіти знань та формуванню в них умінь щодо здійснення соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти;
- вироблення в майбутніх викладачів/едвайзерів вмінь співпраці з органами студентського самоврядування та роботи з різними категоріями здобувачів вищої освіти;
- формування в здобувачів вищої освіти комплексних компетенцій едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення ОК здобувач вищої освіти набуває **компетентності:**

загальні компетентності:

ЗК1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2.Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК7.Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК8.Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1.Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики.

СК2.Уміння розпізнавати та враховувати різноманітність осіб, здійснювати індивідуальний супровід в освітньому процесі.

СК4.Обізнаність з різними рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу.

СК5.Розуміння цілей і особливостей освітніх систем.

СК6.Здатність до консультування з питань освітньої теорії і практики.

СК7.Здатність керувати освітніми практико-орієнтованими проєктами.

СК9.Уміння розробляти та застосовувати освітню програму і навчально-методичні матеріали відповідно до конкретного освітнього контексту.

Інтегральну компетентність: здатність вирішувати комплексні проблеми в галузі соціально-гуманітарної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення сучасних теоретико-методичних концепцій, положень та технологій.

Програмні результати навчання

Після опанування дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

– зміст та особливості соціально-гуманітарної роботи зі здобувачами в закладі вищої освіти;

– напрямки, закономірності та принципи виховання здобувачів вищої освіти;

– методи та організаційні форми соціально-гуманітарної роботи в ЗВО;

– роль, функції та завдання едвайзера/студентського едвайзера групи здобувачів вищої освіти;

– особливості роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти та молоддю неформальних об'єднань;

– мету, завдання та зміст діяльності органів студентського самоврядування;

– сучасні технології: комунікативної міжособистісної взаємодії, побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

Уміти:

– на підставі сучасних теоретичних і практичних завдань здійснювати соціально-гуманітарну роботу в ЗВО;

– висувати мету, планувати, спрямовувати, організовувати, стимулювати та коректувати соціально-гуманітарну роботу зі здобувачами ;

– здійснювати моніторинг та аналізувати результати соціально-гуманітарної роботи зі здобувачами вищої освіти;

– здійснювати роботу з різними категоріями здобувачів вищої освіти та молоддю неформальних об'єднань;

– будувати команду та створювати сприятливий психологічний клімат в групі здобувачів вищої освіти;

– співпрацювати з органами студентського самоврядування.

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Розробляти програми соціально-гуманітарних інтервенцій.

ПР-3 Будувати професійне спілкування з суб'єктами соціально-гуманітарної роботи.

ПР5. Розробляти просвітницькі, соціально-гуманітарні матеріали та програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР6. Доступно та аргументовано представляти результати досліджень у письмовій та усній формах, брати участь у наукових дискусіях.

ПР7. Оцінювати ступінь складності завдань соціально-гуманітарної діяльності та приймати за потреби рішення про звернення за фаховою допомогою про підвищення кваліфікації.

ПР8.Вирішувати проблеми етики партнерської суб'єкт-суб'єктної взаємодії, етики спілкування з опертям на загальнолюдські цінності та норми закону.

ПР10.Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів до конкретних ситуацій соціально-гуманітарної діяльності.

Передумови (актуальні знання, необхідні для опанування дисципліни).

Курси: педагогіка, педагогіка вищої школи, загальна психологія.

Змістовий модуль I. Теоретичні засади соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти

Тема 1. Завдання, зміст та особливості соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти. Мета, зміст, напрямки та структура. Нормативно-правова база соціально-гуманітарної роботи у ЗВО (закони, концепції, положення, плани). Напрями соціально-гуманітарної роботи. Кодекс цінностей сучасного виховання в Україні. Ментальність та менталітет нації. Ціннісні засади української родини. Управління процесом виховання на засадах співробітництва і партнерських стосунків.

Тема 2. Соціально-гуманітарне середовище сучасного закладу вищої освіти. Соціально-гуманітарна інфраструктура сучасного закладу вищої освіти. Особливості організації молодіжного дозвілля. Проблеми та структура сучасного молодіжного дозвілля. Специфіка роботи дозвіллевих центрів. Дозвіллева діяльність в клубах та громадських об'єднаннях. Система організації відпочинку та форми проведення дозвілля. Загальна характеристика форм інформаційно-просвітницької діяльності та методика їх проведення.

Тема 3. Педагогічні інструменти впливу на особистість здобувачів вищої освіти. Загальні методи

виховання особистості. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності і поведінки. Методи контролю, самоконтролю, самооцінки діяльності та поведінки. Генетико-моделюючий метод соціально-гуманітарної роботи. Вибір методів соціально-гуманітарної роботи.

Тема 4. Організаційні форми соціально-гуманітарної роботи зі здобувачами вищої освіти. Функції форм соціально-гуманітарної роботи. Класифікація форм соціально-гуманітарної роботи. Характеристика та методика застосування. Особливості масових форм соціально-гуманітарної роботи.

Тема 5. Самоврядування здобувачів вищої освіти як фактор удосконалення соціально-гуманітарного процесу в ЗВО. Значення студентського самоврядування як елемента соціально-гуманітарного процесу. Основні принципи та завдання роботи. Захист інтересів здобувачів на всіх рівнях вищої освіти. Забезпечення студентських прав і свобод відповідно до громадянських норм, що діють у суспільстві. Структура самоврядування на рівні університету, інституту/факультету. Співпраця органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти з державними та місцевими органами влади.

Тема 6. Волонтерство, як сучасний соціально-гуманітарний феномен діяльності ЗВО. Сутність волонтерства та волонтерського руху (поняття, мета, цілі, функції.) Принципи волонтерської діяльності. Ресурси волонтерства. Класифікація волонтерських груп. Сфери діяльності волонтерів. Нормативно-правове забезпечення функціонування волонтерського руху. Характеристика основних груп добровільних помічників. Вимоги до особистісних якостей волонтера. Особливості мотивації потенційних волонтерів. Етичні засади волонтерської діяльності. Умови забезпечення діяльності волонтерських груп.

Змістовий модуль II. Соціально-психологічні засади діяльності суб'єктів соціально-гуманітарного процесу сучасного ЗВО

Тема 7. Роль та соціально-гуманітарний вплив едвайзера/ студентського едвайзера групи здобувачів вищої освіти на особистість. Роль викладача-едвайзера в освітньому середовищі ЗВО. Мета роботи едвайзера – самореалізація та становлення особистості здобувача вищої освіти. Основні завдання та функції едвайзера, права та обов'язки. Етапи взаємодії едвайзер-здобувач в освітньому процесі. Основні напрямки роботи едвайзера з особистісного росту майбутніх фахівців. Положення про едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

Тема 8. Зміст та роль партнерства в організації роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти. Девіантна поведінка особистості як комплексне порушення соціальних норм. Асоціальність. Причини прояви асоціальних нахилів. Особливості та організація роботи з соціально-незахищеними (пільговими) категоріями здобувачів вищої освіти. Особливості роботи зі здобувачами що вимушено переміщені.

Тема 9. Сучасні технології побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти. Традиційні підходи щодо впливу колективу на особистість. Сучасні інструменти впливу на групу здобувачів вищої освіти. Виховний потенціал командної роботи. Тімбілдінг – поняття – метод – технологія. Техніка тімбілдингу як методу побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

Тема 10. Принципи та технології ефективної взаємодії едвайзера зі здобувачами вищої освіти в освітньому процесі. Комунікативна основа взаємодії едвайзера зі здобувачами вищої освіти. Основні функції та рівні педагогічного спілкування едвайзер-здобувач вищої освіти. Принцип спірання на внутрішні

особистісні ресурси. Функціонально-рівнева модель технології суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Тема 11. Особливості роботи едвайзера з молоддю неформальних об'єднань. Субкультура як форма вияву соціальної активності сучасної молоді. Визначення, ознаки, типи та складники, функції та фактори формування. Причини виникнення молодіжних субкультур, неформальних об'єднань. Основні складники молодіжного руху. Аспекти відчуження молодіжної субкультури: контркультура; андеграунд; фендом; «психосоціальний мораторій»; маргіальність, лімінальність, екстернальність. Характеристика неформальних молодіжних об'єднань «Фурі», «Геріантропія», «Геймери», «Моббери», «Стрейтедж» та ін. Термінологічні канони в сучасній молодіжній субкультурі (лукізм, ейджизм, фетшеймінг, чабі, віти ліго ті ін.). Які – young urban creatives. Особливості творчих неформальних молодіжних об'єднань. Діяльність музично-поетичних неформальних молодіжних об'єднань: панки, емо, готи, реperi. Походження з вулиці до танців – брейк-данс, флешмоб, майданс. Характеристика акторських неформальних молодіжних об'єднань (толкієністи, рольовики, анімешники). Вандалізм як одна з форм прояву девіації серед молоді. Характеристика «граффітчиків». Субкультури комп'ютерно-мережевого спілкування: виразники тенденцій інформаційного суспільства. Неформальні субкультури в інформаційному просторі світової мережі Інтернет.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна навчальна література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.
2. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: навчально-методичний посібник. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. 114 с.

3. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
5. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. / за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.
6. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання : навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.
7. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.
8. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. 3-є вид. Київ: Каравела, 2018. 496с.
9. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Додаткова навчальна література

1. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності: дис... канд. пед. наук: 13.00.07./ Криворізький держ. пед. ун-т. Кривий ріг, 2004. 22 с. С. 5-10.
2. Белова Л. О. Проблеми та завдання розвитку виховної системи ВНЗ. *Мультиверсум. Філософський альманах*. Київ, 2005. № 46. С. 34-41.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 566 с.
5. Денисенко А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01./ Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2008. 220 с.
6. Дубасенюк О. А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 4. С. 91.

7. Дурманенко О. Л. Виховна робота в університеті як чинник становлення особистості майбутнього фахівця. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2012. № 8. С. 59-62.

8. Європейська практика студентського самоврядування в університетах України. / за заг. ред. Т.Б. Буяльської. Вінниця, 2005. – 82 с.

9. Ірина Гончар. Сучасний етап розвитку студентського руху в Україні / *Молодіжні неурядові організації в Україні та світі* // <http://www.ya.org.ua/org/brochure/2005/01>.

10. Котенева І. С., Карлова Н. М. Форми і методи соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 259 с

11. Котенева І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» , 2022. 297 с.

12. Котенева І.С., Карлова Н.М. Сучасні ролі викладача закладу вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*, № 1 (339), 2021. С. 157- 167.

13. Котенева І.С. Про діагностику патріотичної вихованості студентської молоді. *Вісник Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. № 1 (306) лютий 2017 Частина III – С. 76 – 85

14. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.

15 Організація роботи у сфері дозвілля : інформаційна складова: монографія. Київ: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2013. 535 с.

16. Якименко С. І. Формування культури дозвілля студентів: теорія і практика: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 240 с.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ

Всі заняття освітнього компонента (далі ОК) носять проблемно-пошуковий характер, що реалізується під час практичного та тренінгового навчання. У їх основі – поглиблення якісної підготовки, підвищення ефективності практики соціально-гуманітарної роботи, вироблення практичних вмінь та вміння відстоювати власні переконання, вести творчу дискусію, тому основним видом .

Основними формами проведення практичних занять є: евристична бесіда; дискусія; круглий стіл; тренінг та ін.).

2.1. Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання

1. Робота на практичному занятті передбачає: усне опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань.

Усне опитування – найбільш поширений метод контролю у педагогіці. Усне опитування дає можливість перевірити ступінь засвоєння знань здобувачами, здатність до аргументації та сформованість мовленнєвих навичок. Здобувач має можливість логічно та доказово висловити власну думку щодо обговорюваних на занятті питань (питання рефлексивного блоку). На практичних заняттях курсу магістранти проводимуть педагогічні міні-дискусії («сократівський діалог»).

Дидактичні завдання цього методу навчання:

1) розвинути уміння добирати аргументи і контраргументи логічного характеру, факти, приклади з власного педагогічного досвіду, виявляти причинно-наслідкові зв'язки;

2) розвинути культуру спілкування (коректність, толерантність, повага співрозмовника, культура мовлення);

3) сформувати педагогічні знання-переконання відповідно до теми дискусії;

4) розвинути педагогічне мислення, педагогічну культуру магістрантів.

При цьому в пропонованому методі зроблено акцент не стільки на ролі диспутантів, оскільки на ролі ведучого, що для майбутнього викладача є професійно необхідним.

Кожен магістрант готується до ролі ведучого групової дискусії: проектує навчальне обговорення, формулює мету та 2-3 проблемних, змістовних, відкритих запитання до академічної групи. Послідовність запитань має давати уявлення про композицію дискусії, всі запитання мають бути спрямовані на розкриття основної мети. Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати на практичному занятті із даного виду опитування передбачена робочою програмою освітнього компоненту. Бал є вищим в залежності від самостійності підготовки та аргументованості висловлювань.

Експрес-опитування проводиться на початку або в кінці заняття для актуалізації опорних знань, засвоєних на попередніх заняттях.

Деякі питання заняття також можуть розглядатися за методикою експрес-опитування з метою охоплення якомога більшої кількості здобувачів. У процесі експрес-опитування здобувачі мають можливість отримати додаткові бали на занятті. Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: змістовність, правильність та чіткість відповіді.

Вирішення практичних завдань проводиться на занятті за допомогою використання ігрових та інтерактивних методів навчання. Проблемні питання чи ситуації. Розв'язання педагогічних задач вирішуються у мікрогрупах. Здобувачі мають можливість організувати обговорення у формі дискусії.

Оцінюючи вирішення завдань практичного блоку, викладач керується такими критеріями: повнота та аргументованість відповіді, творчий підхід до вирішення проблеми, нестандартність прийняття рішень, самостійність та правильність обґрунтування.

2. Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми освітнього компоненту проводиться дві письмових роботи за результати вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання та практичні завдання. Питання

письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля. Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами письмової роботи становить 10 балів.

3. Індивідуальна навчально-дослідна робота здобувача полягає у написанні відповіді на проблемні питання, розробки сценарію виховного заходу, оформленні таблиць, виконанні практичних завдань тощо. Тематика самостійної роботи дається після кожного практичного заняття. Всі види індивідуальних завдань, передбачає цілісну відповідь на поставлене питання із аргументованим викладом власної точки зору. Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами письмової роботи становить 10 балів.

4. Підсумкова контрольна модульна робота проводиться одна в семестр за результати вивчення всіх змістових модулів. Про проведення підсумкової роботи здобувачі попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, ознайомлюються завчасно.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами письмової роботи становить 20 балів.

Після перевірки контрольної модульної роботи та оголошення її результатів здобувачам надається можливість ознайомитись з власними роботами, і при необхідності оспорити її результати.

Одним із проблемних методів, що використовується на практичних заняттях є метод кейсів, який передбачає розгляд і рішення здобувачами вищої освіти реальних ситуацій з життя та практичної освітянської діяльності. Педагогічна ситуація завжди проблема. Аналіз проблеми складається з наступних кроків:

1. Попередній опис проблемної ситуації.
2. Виявлення конкретного завдання з проблемної ситуації.
3. Побудова абстрактної моделі конкретного завдання та формулювання протиріччя.
4. Побудова абстрактної моделі рішення задачі та уявлення ідеального кінцевого результату.
5. Виявлення ресурсів і вихід на конкретне рішення.
6. Формулювання задач, які необхідно вирішити для реалізації пропонованого рішення.

7.Рефлексія.

Саме на відпрацювання таких умінь і навичок спрямоване вирішення педагогічних задач в процесі вивчення освітнього компонента.

Контроль знань здобувачів з ОК реалізується шляхом поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня теоретичної підготовленості здобувачів, а також виконання конкретних завдань з практичного циклу ОК.

Поточний контроль знань проводиться в наступних формах: співбесіди із здобувачами під час практичних занять, консультацій; опитування здобувачів під час практичних занять, ліквідації академічної заборгованості; контрольні заміри знань; перевірка виконання завдань до самостійної роботи; тестові завдання.

Тестові завдання для поточного контролю знань здобувачів розроблені до кожної теми практичного заняття. Завдання включають питання найважливіших теоретичних положень та практичне завдання (вміння аналізувати ситуації у сфері педагогічної діяльності), відповіді на які повинні показати рівень набутих знань.

Підсумковий контроль з ОК включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль

відбувається протягом визначених навчальним графіком атестаційних тижнів після закінчення кожного кредиту. Модульний контроль здійснюється у формі оцінювання знань здобувачів за виконання контрольних модульних робіт. Оцінка за модуль складається з балів, які здобувач заробив впродовж кредиту, та оцінок тестових контролів.

Для проведення практичних занять з ОК «Соціально-гуманітарна робота в ЗВО» обираються ведучі з числа здобувачів групи (2 здобувачі).

Рекомендації для ведучих стосовно проведення практичного заняття.

- визначити мету заняття та розробити план-конспект з мультимедійною презентацією, які відображаються хід всього заняття;

- підготувати проблемні питання для здобувачів з метою здійснення переходу від попереднього питання до наступного (стисло повторити основні положення питання, що розглядалося в ігровій, розважальній формі, можливо використання тестових завдань);

- підведення підсумків заняття.

На початку заняття може бути проведений експрес-контроль.

Мета: перевірка рівня якості знань за питаннями теми, що вивчається.

Експрес-контроль – це вид тестового контролю, який передбачає:

- формулювання питань у згорнутому вигляді з чотирма варіантами відповіді, одна з яких правильна;

- формулювання питань на відповідність (встановити 4 логічні пари із запропонованих варіантів);

- час проведення до 10 хвилин.

Підготовка до проведення експрес-контролю (здійснюють ведучі заняття).

Скласти план-конспект заняття, який включас:

- організаційний момент – привітання і організація аудиторії для подальшої роботи;

- розробка системи тестових завдань різних рівнів складності;

- підведення підсумку експрес-контролю.

Опитування за питаннями, передбаченими у плані заняття.

Підготовка до проведення опитування:

- опрацювання конспекту лекцій, підручників, посібників теоретичних питань із теми заняття;

- виконання практичних завдань заняття;

– висновок (стисло повторити основні положення питання, що розглядалося застосовувати проблемні та дискусійні запитання).

Вимоги до проведення опитування:

- застосування наочності;
- наявність конспекту опитування (проблемні та дискусійні запитання).

2.2. Алгоритм підготовки здобувача вищої освіти до практичного заняття

1. Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).

2. Скористуйтесь веббібліографією, електронною бібліотекою кафедри, або візьміть у бібліотеці університету джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття.

3. Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття. Прочитайте ці розділи.

4. Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.

5. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.

6. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

7. Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки

1. Прочитати вибране першоджерело.
2. Відповідно до вимог оформити бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
3. Скласти план (простий або складний).

4. Для кожного пункту плану виділити основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.

5. Представити прочитаний текст першоджерела у вигляді тез або анотації, бажано використовувати схеми, таблиці, графіки тощо.

6. Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка реферативних повідомлень передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

1. Ознайомтеся з вимогами до реферату.

2. Користуючись бібліотечним каталогом університету, електронною бібліотекою кафедри підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату.

3. Складіть план реферату.

4. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.

5. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.

6. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

7. Оформіть реферат відповідно до вимог.

8. На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до контрольної модульної роботи (КМР) та контролю самостійної роботи (КСР) має на меті узагальнення та систематизацію знань із окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до КМР та КСР.

2. З переліку рекомендованої літератури виберіть необхідну для підготовки до КМР та КСР ПМР (її перелік Ви можете знайти на сайті університету в навчальній програмі, силабусі до освітньої компоненти, або у викладача).

3. Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

4. Визначте рівень знань із кожного питання.

5. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять.

6. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо Ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, Ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час та день проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій.

Відсутні на семінарі здобувачі зобов'язані ліквідувати заборгованість в певній формі, якої може бути письмова підготовка до виступу з окремого питання, або індивідуальна бесіда з викладачем на консультації.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача вищої освіти навчального, або навчально-дослідного характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу ОК.

Мета ІНДЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу ОК, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань здобувачів з ОК та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст Індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ) ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми ОК, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, та практичних занять, охоплює декілька тем або зміст ОК в цілому.

Види ІНДЗ:

- ✓ медіапрезентація з теми (модуля) або практичного заняття;
- ✓ розв'язування ситуативних задач різного рівня з теми (модуля) або курсу;
- ✓ написання тез доповіді з тематики наукової роботи.

Структура ІНДЗ містить такі елементи:

- титульна сторінка: назва, хто виконав;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел (за необхідності);
- додатки (за необхідності).

Оцінка за ІНДЗ виставляється на завершальному практичному занятті з ОК на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом екзаменаційної оцінки і враховується при виведенні підсумкової оцінки з ОК.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Кожне ІНДЗ оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Повнота розкриття питань.
2. Особистий погляд на вирішення поставленої проблеми.
3. Зміст ІНДЗ має передбачати аналіз сучасного підходу до вирішення означеної проблеми.
4. Список використаних джерел та додатки не є обов'язковою частиною ІНДЗ (в залежності від поставлених завдань).

2.3. Рекомендації до виконання самостійної роботи здобувачів

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення освітнього компоненту. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; конспектування першоджерел; підготовка реферативних доповідей; відповіді на проблемні запитання, вирішення проблемних педагогічних ситуацій, розв'язання педагогічних

задач; підготовка до підсумкових модульних робіт; підготовка до екзамену.

Затребуваність самостійної роботи як виду навчальної активності в процесі здобуття вищої освіти визначається вимогами сучасного світу. Це, зокрема, сформованість таких особистісних якостей, як *самостійність*; *суб'єктність*; уміння самостійно доповнювати, переформатовувати, оновлювати власну систему знань і компетентностей; прагнення до самовдосконалення.

Отож основними *функціями* СР з ОК «Соціально-гуманітарна робота в ЗВО» є самоосвіта й особистісне самовдосконалення магістрантів.

Здібність самостійно удосконалювати знання та професійні навички, самостійно аналізувати факти і явища - один з основних показників сформованості професійної культури фахівця.

Уміння систематично самостійно працювати складають міцну основу успіхів у самовдосконаленні молодих фахівців.

При сучасних темпах накопичення нових професійних даних особливої цінності набувають такі риси особистості як ініціативність, активність, самостійність, аналітичні здібності та інше. Саме формуванню таких рис особистості повинна сприяти правильна організація навчального процесу в ЗВО з розрахунком на збільшення годин самостійної роботи здобувачів. «Положення про організацію навчального процесу у закладах вищої освіти» передбачає, що навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача, повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретного ОК.

Навчальна підготовка спеціалістів передбачає не тільки аудиторну самостійну роботу, але і самостійну позааудиторну роботу (кількість годин на самостійну роботу визначена в навчальному плані і враховується в загальну кількість годин).

Самостійна робота здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється під час проведення підсумкового модульного контролю.

Види контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня теоретичної підготовленості здобувачів з певних тем, а також виконання конкретних завдань з практичного блоку. Поточний контроль знань дозволяє стимулювати самостійну роботу здобувачів з основною та додатковою літературою, встановлювати зворотній зв'язок.

Поточний контроль знань проводиться в наступних формах: співбесіди зі здобувачами під час практичних занять, консультацій; опитування здобувачів під час практичних занять; контрольні заміри знань; перевірка виконання завдань до самостійної роботи; тестові завдання.

Тестові завдання для поточного контролю знань здобувачів розроблені до кожної теми практичного заняття. Завдання включають питання найважливіших теоретичних положень, відповіді на які повинні показати рівень набутих знань.

Підсумковий контроль з курсу включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль відбувається протягом визначених навчальним графіком атестаційних тижнів після закінчення кожного кредиту.

Модульний контроль здійснюється у формі оцінювання знань здобувачів за виконання контрольних робіт. Оцінка за модуль складається з балів, які здобувач набрав впродовж кредиту, та оцінок тестових контролів. Впродовж семестру здобувачі виконують дві модульні контрольні роботи.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку або екзамену. Він є інтегрованою сумою балів, які здобувач набрав за всі види діяльності в курсі (практичні завдання до практичних робіт, ІНДЗ, завдання самостійної роботи, результати КМР).

РОЗДІЛ 3
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНА РОБОТА В ЗВО»

Практичне заняття 1. Тема. Зміст, завдання та особливості соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти.

Зневага до виховання є загибель людей, сімей, держав і всього світу
Я. Коменський

Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, коли його творчі сили не будуть покалічені, а навпаки дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через пошану до свого народу виховує в дітях пошану до інших народів
С. Русова

Мета – проаналізувати зміст, завдання та особливості соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти. Охарактеризувати сучасні засади виховання в Україні. Сформувати уявлення про кодекс цінностей сучасного виховання в Україні; ментальність та менталітет нації.

План

1. Мета, зміст, напрямки та структура соціально-гуманітарної роботи у ЗВО.
2. Нормативно-правова база соціально-гуманітарної роботи у ЗВО (закони, концепції, положення, плани).
3. Кодекс цінностей сучасного виховання в Україні.
4. Ментальність та менталітет нації.
5. Ціннісні засади української родини.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану заняття.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Визначте та обґрунтуйте специфічні ознаки, функції та компоненти соціально-гуманітарної системи закладу вищої освіти. Представте її у вигляді схеми.

Практичне завдання 2. На підставі власного ранжування оцінити за п'ятибальною системою основні ідеї, які впливають на мету виховання за умов творення незалежної держави Україна.

Практичне завдання 3. Складіть таблицю напрямів соціально-гуманітарної роботи, зазначивши їх мету, завдання, форми реалізації.

Практичне завдання 4. Дайте аргументовану відповідь на проблемні питання:

1. Що впливає на визначення мети виховання в ЗВО?
2. Що впливає на визначення мети соціально-гуманітарного процесу в ЗВО?
3. Як співвідносяться мета виховання та мета соціально-гуманітарного процесу в ЗВО?
4. Перелічіть основні національні цінності українського народу, які слід формувати як основоположні у життєдіяльності особистості.

Практичне завдання 5. Проведіть контент-аналіз трактування у різних джерелах таких понять: «виховання», «процес виховання», «соціально-гуманітарна робота», виділіть їх суттєві ознаки та запишіть у таблицю. Сформулюйте власний варіант поняття «соціально-гуманітарна робота» з використанням виокремлених ознак.

Проблемні питання

 Що складає ідеологічну основу сучасного національно-патріотичного виховання в Україні?

 Доведіть, що виховання має бути системою педагогічних впливів на особистість.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

 Підготуватись до участі у проведенні круглого столу на тему: «Бути гідним громадянином України це.....».

Питання для обговорення

1. Які фактори сьогодення України впливають на формування громадянина?

2. Що спільного чи відмінного між:

– моральністю та громадянською позицією;

– громадянською позицією та патріотизмом;

– патріотизмом та національною свідомістю особистості?

3. Термінологічна розминка. Розмежуйте поняття:

громадянин –

патріот –

етнічна спільність –

громада –

держава –

сім'я –

громадянськість –

4. Бути гідним громадянином України сьогодні, це бути: ...

✚ *Ознайомтесь із твердженням К.Ушинського: «Є лише одна загальна для всіх природжена схильність, на яку завжди може розраховувати виховання: це те, що ми звемо народністю. Як немає людини без самолюбства, так немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з її поганими природними, особистими, сімейними і родовими нахилами. Звертаючись до народності, виховання завжди знайде відповідь і допомогу в живому і сильному почутті людини, яке впливає багато сильніше за переконання, сприйняття тільки розумом, або за звичку, вкорінену страхом покарань. У лиходія, в якого погасли всі благородні людські почуття, можна ще дошукатися іскри любові до батьківщини: поля батьківщини, її мова, її перекази і життя ніколи не втрачають незбагненої влади над серцем людини. Є приклади ненависті до батьківщини, але скільки любові буває іноді в цій ненависті»(Ушинский К.Д. О народности в общественном воспитании. Москва.:Педагогика, 1990.Т. 1.416 с.).*

*Проаналізуйте та визначте основну ідею твердження.
Висловіть свою думку в есе.*

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

У психолого-педагогічній літературі існують різні погляди на визначення процесу розвитку особистості:

1) розвиток – це природні задатки людини, які у процесі життя людини виявляються і визначають можливості і якості її особистості;

2) розвиток – це якісні зміни властивостей і психічних процесів людини, що ведуть з одного боку до вдосконалення процесу відображення нею навколишньої дійсності, а з другого – до ускладнення й активізації її діяльності;

3) розвиток – це процес прогресивних послідовних змін, що характеризуються переходом від нижчих до вищих форм та рівнів усієї життєдіяльності людини.

Яке з наведених вище визначень Ви вважаєте найбільш науково обґрунтованим? Доведіть свою точку зору. Чи продовжується розвиток особистості здобувачів в умовах навчання в закладі вищої освіти. Дайте аргументовану відповідь.

Один з авторів, порушуючи питання про виховання естетичних смаків студентської молоді, скаржиться на те, що більшість з тих, що має музичну освіту, не любить класичну музику. Музична освіта, на його думку, не завжди прищеплює любов до музики. Причину такого положення він вбачає в тому, що на практиці відбулося змішування двох понять: освіта і виховання.

Як Ви вважаєте, чи правий автор, розрізняючи поняття освіти й виховання в закладі вищої освіти?

Батьки Олега добре матеріально забезпечені люди. Батько – відомий науковець, а мати – дитячий обласний педіатр. Все найкраще у родині – тільки синові. Проте, окрім задоволення його матеріальних потреб, батьки нічим особливо й не переймаються. Девіз сім'ї – аби дитя було сите, здорове та щасливе. Решту – справа педагогів.

Визначте помилки, яких припускаються батьки Олега у вихованні сина. Чи потрібна їм допомога з боку учителів школи? Яка? Пригадайте слова К.Ушинського саме про таке виховання. Які наслідки воно може мати?

Визначте провідну ідею І.Франка : «Бо ж пізнати народ – то значить пізнати людей, що мешкають на певній території, а також пізнати їхнє нинішнє і минуле становище, їхні фізичні й розумові особливості, їхні інститути й економічне становище, їх торговельні відносини й інтелектуальні зв'язки з іншими народами» (Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків: навчальний посібник. Київ. : Знання, 2009.411 с.)

Василько підійшов на перерві до Ганни Іванівни.

- На наступні два уроки я не піду
- Чому?
- Хочу піти з батьком на захід до Дня Конституції, який відбудеться біля міського озера
- Добре. Але на завтра підготуй нам розповідь про це
- Ні! Ні! Це ж не урок. Я просто йду
- А ти йди не просто, а з наміром щось взяти для себе – ти ж громадянин нашої країни!

Хлопець задумався. Закінчилася перерва. Почався новий урок. Учителька помітила, що Василько нікуди не пішов, а залишився у класі.

Поміркуйте над даною ситуацією. Чому так вчинив хлопчик? Ваші дії.

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Процес відомого розвитку та формування особистості:

- 1) навчання,
- 2) виховання,
- 3) процес виховання.

2. Становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої обов'язки і права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, поводитися компетентно, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізовуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури:

- 1) мета виховання;
- 2) ідеал виховання;
- 3) мета соціально-гуманітарної системи.
3. Мета виховання конкретизується через систему:

- 1) виховних завдань ;
- 2) принципів виховання;
- 3) методів виховання.

4. Визначте специфічні ознаки виховання:

- 1) цілеспрямованість;
- 2) багатофакторність;
- 3) односторонність;
- 4) концентричність;
- 5) віддаленість результатів;
- 6) довготривалість і безперервність.

5. Сучасні концептуальні підходи до управління закладом освіти, у тому числі до управління соціально-гуманітарним процесом та його організації:

- 1) системний;
- 2) індивідуальний;
- 3) комплексний;
- 4) особистісно-орієнтований;
- 5) діяльнісний;
- 6) аксіологічний;

7) культурологічний.

6. *Ступінь досягнення запланованого результату у відповідності до витрачених педагогічних зусиль і засобів:*

- 1) ефективність соціально-гуманітарного процесу;
- 2) рівень вихованості;
- 3) цілеспрямованість соціально-гуманітарного процесу.

7. *Ціннісне ставлення особистості до суспільства і*

держави виявляється в якостях:

- 1) патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, політична культура;
- 2) правосвідомість, політична культура та культура міжетнічних стосунків;
- 3) патріотизм, національна самосвідомість.

8. *Соціально-гуманітарна система як педагогічний феномен вивчається наукою з:*

- 1) початку 1970-х років;
- 1) початку 1990-х років ;
- 3) початку 2000-х років.

9. *Система поглядів на що-небудь, основна ідея, ведучий задум, керівна ідея:*

- 1) парадигма; 2) концепція; 3) стратегія.

10. *Система – це:*

- 1) сукупність, що складається із взаємопов'язаних частин, кожна з яких додає щось конкретне в унікальні якості цілого;
- 2) сукупність компонентів, які є самостійними й незалежними;
- 3) сукупність складових частин, окремі з яких взаємопов'язані.

11. *Програма побудови або забезпечення розвитку соціально-гуманітарної системи розробляється на:*

- 1) один рік;
- 2) три роки;
- 3) п'ять років.

12. *Система взаємопов'язаних дій педагога, спрямована на досягнення цільових орієнтирів, якій властива висока економічність і керованість, яка сприяє планомірному й послідовному втіленню спроектованого процесу:*

- 1) педагогічна технологія;
- 2) педагогічна діяльність;
- 3) соціально-гуманітарна діяльність.

13. Визначте найбільш повне визначення соціально-гуманітарної системи:

1) цілісний соціальний організм, що виникає в процесі взаємодії основних компонентів виховання (цілі, суб'єкти, їхня діяльність, спілкування, відносини, матеріальна база) і має такі інтегративні характеристики, як спосіб життя колективу, його психологічний клімат;

2) комплекс взаємозалежних компонентів, що розвиваються в часі і просторі: цілей, заради яких система створюється; спільної діяльності людей, що її реалізують;

3) соціально-гуманітарна діяльність суб'єктів; освоєного ними середовища; відносин, що виникають між учасниками діяльності; керування, що забезпечує життєздатність і розвиток системи.

14. Соціально-гуманітарна система розробляється:

- 1) для кожного закладу освіти;
- 2) цілісно для закладів освіти різних типів.

15. Визначте етапи процесу виховання:

1) визначення сукупності рис і властивостей особистості, які слід сформуванню у вихованця, тобто формування ідеалу;

2) формулювання мети виховання;

3) вивчення індивідуальних особливостей вихованця, його позитивних рис, недоліків у характері та поведінці, прогнозування розвитку, планування соціально-гуманітарної роботи у поєднанні з активністю самого вихованця;

4) реалізація програми виховання;

5) спонукання учнів до самостійної роботи з розвитку своєї особистості

16. Визначте структурні компоненти соціально-гуманітарної системи закладу освіти:

1) цілі, виражені у вихідній концепції;

2) діяльність, що забезпечує досягнення цільових орієнтирів;

3) суб'єкти діяльності, які її організують та беруть у ній участь;

4) відносини, які народжуються в діяльності та спілкуванні;

5) навколишнє середовище закладу;

6) управління, яке забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему і розвиток цієї системи.

17. Визначте основні етапи розвитку соціально-гуманітарної системи:

1) етап становлення системи;

2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності;

3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування;

4) етап оновлення системи, введення інновацій;

5) етап завершення діяльності системи.

18. Етап розвитку соціально-гуманітарної системи, на якому здійснюється ситуаційний аналіз, діагностика фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку здобувачів, визначаються виховні задачі, прогнозуються тенденції цілісного розвитку вихованців:

1) етап становлення системи;

2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності;

3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування;

4) етап оновлення системи, введення інновацій.

19. Етап розвитку соціально-гуманітарної системи, на якому здійснюється педагогічний моніторинг щодо ефективності впроваджених системних форм виховання, адекватних особливостям і потребам здобувачів:

1) етап становлення системи;

2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності;

3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування;

4) етап оновлення системи, введення інновацій.

20. Соціально-гуманітарна система закладу освіти виконує функції:

- 1) інтегруючу;
- 2) регулюючу;
- 3) захисну;
- 4) розвиваючу;
- 5) корекцій;
- 6) компенсації.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поясніть сутність принципу опори на позитивне у людині та її вчинках у процесі виховання студентської молоді.
2. У чому полягає значення принципу єдності вимог і поваги до особистості вихованця у вищій школі?
3. Що є спільного і відмінного в основі принципів етнізації і народності виховання у вищій школі?
4. У яких випадках застосування принципів природовідповідності і культуровідповідності є особливо ефективним?
5. Проаналізувати зміст окремих державотворчих традицій українців.
6. Наскільки є ефективним принцип демократичності виховання у вищій школі?
7. Яким чином реалізується принцип відповідності виховання індивідуальним особливостям молоді?
8. У чому полягає значення дотримання у виховному процесі сучасного ЗВО принципу інтегрованості?
9. У чому ми бачимо доцільність принципу поєднання цілеспрямованої виховної діяльності з ініціативою студентів?

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Виявити особливості соціально-

гуманітарного процесу у закладі вищої освіти.

2. Яким чином виховання у ЗВО сприяє професійному становленню майбутніх спеціалістів?

3. Розкрити якості творчого викладача, едвайзера, здобувача ВО як співучасників соціально-гуманітарного процесу.

4. Що ми вкладаємо у зміст трактування «національна свідомість майбутньої еліти України»?

5. Як на ваш погляд має відбуватися підготовка майбутніх фахівців до життя і праці в умовах сучасних ринкових відносин?

6. Що ви розумієте під висловами, «духовна культура особистості», «психічне здоров'я здобувачів вищої освіти»?

7. Які проблеми виховання у вищій школі вам відомі?

8. Які заходи, на вашу думку, можуть сприяти поліпшенню соціально-гуманітарного процесу в закладах вищої освіти в Україні?

9. Чи мають проходити спеціальну підготовку ті викладачі, або співробітники, які займаються соціально-гуманітарною діяльністю у вищій школі?

10. Основні завдання виховання у вищій школі.

11. Основні напрями соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

Рекомендована література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

3. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

4. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астроя», 2015. 345с.

5. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 297 с.
6. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.
7. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 2. Тема. Соціально-гуманітарне середовище сучасного закладу вищої освіти

*Діяльність має бути моя, захоплювати мене, виходити
із душі моєї
К. Ушинський*

Мета – охарактеризувати соціально-гуманітарне середовище сучасного закладу вищої освіти проаналізувати зміст, завдання та особливості соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти. Проаналізувати завдання та зміст дозвіллевої діяльності. Сформувати уявлення про специфіку роботи дозвіллевих центрів та форми проведення дозвілля здобувачів ЗВО.

План

1. Соціально-культурна інфраструктура сучасного закладу вищої освіти.
2. Стан та особливості організації молодіжного дозвілля. Проблеми та структура сучасного молодіжного дозвілля.
3. Специфіка роботи дозвіллевих центрів. Дозвіллева діяльність в клубах.

4. Системи організації відпочинку та форми проведення дозвілля.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Проаналізувати власний соціальний час на предмет виявлення об'єму часу, необхідного для:

- а) виконання навчальних (виробничих) завдань;

- б) задоволення фізіологічних потреб;
- в) вільний час.

Обчислення подати за одну астрономічну годину/ астрономічну добу /астрономічний тиждень біографічного часу.

Практичне завдання 2. Проаналізувати свій вільний час, виявити, яка в ньому питома вага дозвілля та «більш піднесеної діяльності». На основі аналізу структурних компонентів вашого вільного часу визначте його зміст (провідні форми проведення вами вільного часу). Оцініть чи повністю ваше дозвілля та «більш піднесена діяльність» сприяють вашому розвитку. Форма звіту письмова.

Практичне завдання 3. Скласти план-конспект проведення години дозвілля зі здобувачами на тему (за вибором):

- а) година національно-патріотичного впливу на особистість;
- б) година інформаційно-роз'яснювальної роботи;
- в) година боротьби і з інформаційним впливом на особистість в мережі інет.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

 Розробити міні-дискусію на тему:
« Чи потрібно організовувати дозвілля сучасної молоді в ЗВО?»

 Розробити бесіду за круглим столом «Мій вільний час. Як хочу , так і проводжу».

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Відпочинок призначений для відновлення затрачених сил під час роботи (навчання) і поділяється на:

- 1) спортивний;
- 2) активний;
- 3) спонтанний;

4) пасивний.

2. Частина загального бюджету часу, яка залишається після виконання здобувачами навчальних занять, задоволення природних фізіологічних потреб, інших обов'язкових занять і яку вони використовують за власним бажанням, відповідно до своїх потреб, інтересів, нахилів називається:

- 1) біографічний час;
- 2) вільний час;
- 3) дозвілля;
- 4) соціальний час.

3. Частина соціального часу, яка вивільнена від невідкладних справ і є простором вільної діяльності і вільного розвитку особистості називається:

- 1) вільний час;
- 2) біографічний час;
- 3) дозвілля.

4. Не має чіткої правової, технологічної та соціальної регламентації:

- 1) вільний час;
- 2) дозвілля;
- 3) соціальний час.

5. До активного відпочинку можна віднести:

- 1) фізичні заняття;
- 2) спортивні ігри;
- 3) гру в доміно;
- 4) перегляд вистави в театрі;
- 5) участь у туристичному поході;
- 6) прибирання у помешканні.

6. До більш піднесеної діяльності можна віднести такі види занять:

- 1) заочне навчання;
- 2) самоосвіту; 3) роботу в бібліотеці;
- 4) підвищення кваліфікації;
- 5) активну діяльність у політичній партії;
- 6) заняття в клубі, гуртку;
- 7) роботу в полі;
- 8) участь у туристичному поході.

7. До вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести:

- 1) чітку самоорганізацію;
- 2) дезалкоголізацію;
- 3) підтримку біологічної норми здоров'я.

8. До вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести підтримку норми здоров'я.

9. До дозвілля можна віднести такі види занять:

- 1) спілкування;
- 2) фізичні заняття;
- 3) заняття в музикою;
- 4) розваги та ігри;
- 5) відпочинок;
- 6) творчі заняття.

10. До основних вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести

.....

.....

.....

11. До основних напрямів творчості слід віднести:

- 1) художню;
- 2) технічну;
- 3) спорт, туризм та краєзнавство;
- 4) еколого-натуралістичну;
- 5) театральну;
- 6) зображувальне та декоративно-прикладне мистецтво.

12. До пасивного відпочинку можна віднести:

- 1) сон;
- 2) сидіння;
- 3) лежання;
- 4) читання преси;
- 5) похід в музей;
- 6) прогулянку.

13. До структурних компонентів гри можна віднести:

- 1) мету (ігровий задум);
- 2) ситуацію гри;
- 3) правила гри;

4) хід гри.

14. Безпосередні фізичні, психічні і духовні потреби, в основному відновлюючого характеру задовольняються у процесі:

- 1) відпочинку;
- 2) гри;
- 3) дозвілля;
- 4) сну.

15. Дозвілля є специфічним для людини способом регенерації сил:

Так

Ні

16. Дозвілля виступає фактором:

- 1) виховання;
- 2) розвитку особистості.

17. За вільного часу можна визначити, яке місце відводить людина певному заняттю, а за потреб – спрямованість її інтересів:

Так

Ні

18. Культура дозвілля – це перш за все внутрішня людини

.....

19. Молодіжне дозвілля повинне бути різноманітне, цікаве,

.....

20. За тривалістю дозвілля поділяють на:

- а) щоденне, щотижневе, відпускне, святкове;
- б) короткочасне, довготривале, епізодичне; в) щоденне, щотижневе, святкове;
- г) короткочасне, довготривале.

21. Головними соціальними функціями дозвілля є:

- а) рекреаційна, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна;
- б) рекреаційна, гедоністична, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна;
- в) рекреаційна, комунікативна, розвивальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна.

22. Встановіть відповідність між функціями дозвілля та їх характеристикою:

1) Соціальна функція

а) спрямована на зняття виробничої (навчальної) перевтоми, психологічної перенапруги, відтворення фізичних, інтелектуальних, емоційних сил людини; на зміцнення здоров'я шляхом участі в ігрових, оздоровчих, розважальних, спортивних, туристично-екскурсійних програмах, проведення вечорів відпочинку, видовищних заходів, театралізованих вистав, масових свят.

2) Рекреаційна функція

б) сприяє тому, щоб кожна особистість мала власну гідність, могла найти зміст свого існування, сприяє інтеграції людини в суспільство, задовольняє можливість самоідентифікації, дозволяє відчувати свою приналежність до певної спільноти.

3) Виховна функція

в) створення умов для вияву й розвитку творчого потенціалу особистості за межами професійно-трудової та сімейно-побутової діяльності шляхом участі особистості у виставках, творчих вечорах, в різноманітних гуртках, хобі-групах, у роботі майстерень, літературних, музичних, народознавчих віталень, художніх салонів.

4) Творча функція

г) має специфічні особливості, які полягають у добровільному включенні людини в дозвілєву діяльність і виявляється в цілеспрямованому розвитку особистісних потенціалів (пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, творчого, комунікативного).

23 *Форми проведення здобувачами свого дозвілля залежать від:*

- а) рівня розвитку;
- б) потреб та інтересів;
- в) ціннісних орієнтацій особистості;
- г) місця проживання.

24. *Відмінною якістю культурного молодіжного дозвілля є:*

- а) емоційна забарвленість;
- б) можливість займатися улюбленою справою;
- в) зустрічатись з цікавими людьми;

г) відвідувати значимі для себе місця;

г) бути учасником важливих подій

25. До соціально-психологічних особливостей молоді відносять:

а) підвищена емоційність;

б) фізична рухливість;

в) динамічна зміна настроїв;

г) глядацька та інтелектуальна сприйнятливість;

г) нездатність до компромісу та згоди.

26. Характерною рисою молодіжного дозвілля останнього десятиріччя стало яскраво виявлене прагнення молодих людей до психологічного комфорту в спілкуванні, бажання набути певних навичок спілкування з людьми різного соціально-психологічного стану.

Так

Ні

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Соціальна сутність вільного часу.
2. Дозвілля та творча діяльність у структурі вільного часу.
3. Сутність і змістові параметри дозвілля.
4. Функції та рівні дозвілля.
5. Закономірності дозвілля.
6. Принципи дозвілля.
7. Особливості організації дозвілля в ЗВО.
8. Форми і методи організації дозвілля в ЗВО.
9. Педагогічна сутність вільного часу та культурного дозвілля
10. Характеристика специфіки дозвілля студентської молоді.
11. Дозвілля молоді як соціально-педагогічна проблема.
12. Особливості культурно-дозвіллевої діяльності молоді.
13. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у соціалізації студентської молоді.

14. Назвіть підрозділи, що входять до соціально-культурної інфраструктури університету.

15. Назвіть основні напрямки діяльності відділу інформаційно-рекламної діяльності університету

Рекомендована література

Абдулов Р.М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності: авт. дис... канд. пед. наук: 13.00.07./ Криворізький держ. пед. ун-т. Кривий ріг, 2004. 22 с. С. 5-10.

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

2. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

3. Котенева І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 297 с.

4. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.

5. Організація роботи у сфері дозвілля : інформаційна складова: монографія. Київ: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2013. 535 с.

6. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

7. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

9. Якименко С. І. Формування культури дозвілля студентів: теорія і практика: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 240 с.

Практичне заняття 3. Тема. Педагогічні інструменти впливу на особистість здобувачів вищої освіти.

...в найширшому розумінні це – шляхи, завдяки яким реалізуються як загальні цілі виховання, зумовлені суспільством, так і конкретні завдання педагогіки

М.Стельмахович

Всяка програма викладання, всякий метод виховання, хоч би який він був хороший, не перейшовши в переконання вихователя, залишиться мертвою буквою, що не має ніякої сили в дійсності...Вихователь ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкції: не зігріта теплом його особистого переконання, вона не матиме ніякої сили

К.Ушинський

Мета – охарактеризувати методи виховання як інструмент соціально-гуманітарного впливу на особистість здобувачів вищої освіти. Сформувати уявлення про генетико-моделюючий метод соціально-гуманітарної роботи.

План

1. Загальні методи виховання особистості.
2. Методи формування свідомості особистості.
3. Методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності і поведінки.
4. Методи контролю, самоконтролю, самооцінки діяльності та поведінки.

5. Генетико-моделюючий метод соціально-гуманітарної роботи. Вибір методів соціально-гуманітарної роботи.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Дайте визначення поняття «метод виховання», «прийом виховання». Як співвідносяться поняття «метод виховання», «прийом виховання», «соціально-гуманітарний вплив».

Практичне завдання 2. Конкретизуйте у наступній таблиці (на вибір) 5 методів соціально-гуманітарного впливу на особистість здобувачів

Метод соціально-гуманітарного впливу	Конкретизація методу впливу		
	Прийоми	Засоби	Інше

Практичне завдання 3. Серед запропонованих понять, виокремте засоби, методи та прийоми виховання. Згрупуйте кожен із них, відкидаючи зайве: переконання, приклад, авторитет, схвалення, засудження, режим дня, вправа, виховуючі ситуації, доручення, заохочення, покарання, бесіда, привчання, лекція, батьківські збори, традиція, навіювання, перспектива, дискусія, нагорода.

Практичне завдання 4. Чи існує універсальний метод соціально-гуманітарного впливу на особистість здобувача з точки зору його ефективності? Відповідь обґрунтуйте.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

майстерності.

 Дослідіть, яким педагогічним впливам віддають перевагу:

- викладачі початківці;
- викладачі з високим рівнем педагогічної

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Проаналізуйте педагогічну ситуацію та дайте відповіді на запитання.

Здобувач вищої освіти першого курсу переконаний, що йому занижують оцінки за результатами роботи на практичних заняттях. Одного разу, коли він ледве впорався з нескладним завданням і отримав цілком заслужену оцінку, він підійшов до викладача на перерві після пари і попросив: «Виправте, будь ласка, оцінку, оскільки завдання я виконав на 4 бали, а ви мені поставили лише 3».

Запропонуйте найбільш ефективний метод впливу. (Ваша мета – домогтися припинення такої поведінки здобувача у подальшому). Яким переконуючим змістом ви наповните свої пояснення? Які аргументи наведете?

Ушинський стверджував: «Сильне душевне потрясіння, надзвичайний порив духу, високе піднесення одним ударом знищують найшкідливіші схильності й закоренілі звички, ніби стираючи, спляючи своїм полум'ям усю попередню історію людини, щоб почати нову, під новим прапором». (Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2 т. Київ. : Радянська школа, 1983. Т. 1. С. 239).

Про ефективність якого виховного прийому йдеться? Перелічіть умови, за яких доцільно використовувати даний прийом виховання.

Хоч би які були докладні й точні інструкції викладання та виховання, вони ніколи не зможуть замінити собою відсутності переконань у викладача... Найголовнішим шляхом людського виховання є переконання... К.Ушинський

Прокоментуйте висловлювання науковця-педагога.

«Всяка програма викладання, всякий метод виховання, хоч би який він був хороший, не перейшовши в переконання вихователя, залишиться мертвою буквою, що не має ніякої сили в дійсності... Вихователь ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкції: не зігріта теплом його особистого переконання, вона не матиме ніякої сили» (Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2 т. Київ: Радянська школа, 1983. Т. 1).

Прокоментуйте висловлювання науковця-педагога.

Ознайомтесь із твердженнями видатного педагога М.Стельмаховича. Визначте методи, про які йдеться:

...те, що вносить ясність у що-небудь, сприяє з'ясуванню чогось. До цього методу вчитель початкових класів вдається дуже часто, щоб поінформувати про зміст нових для учнів понять, факторів чи явищ для розкриття їх суті, основних компонентів, ознак, зв'язків, закономірностей, практичного значення.

...метод, що має за мету доводити, схилити учня повірити у доцільність того чи іншого кроку поведінки, погодитися з оцінкою певного факту чи події.

...те, що учневі варто наслідувати, зразок, конкретний вияв чогось, певна діяльність або поведінка якоїсь особи. Це тим більше важливо, що молодший школяр у своєму прагненні стати дорослим бере в якості взірця для наслідування приклад дорослих, поважних для нього людей.

...усне, словесне повідомлення вчителя про когось чи що-небудь...Завжди була й залишається дійовим методом ідейного, морально-етичного, трудового, розумового й естетичного виховання учнів початкових класів.

...розмови вчителя, покликані привернути увагу вихованців до оцінки суспільних подій, вчинків, явищ, творів літератури й мистецтва і на цій основі формувати в них культуру поведінки, сумлінне ставлення до виконання своїх громадських, трудових і моральних обов'язків, риси українського патріотизму.

...провідні педагогічні умови його застосування: ясне усвідомлення того, що повинно бути засвоєне; чітке й лаконічне роз'яснення способу дії, правила; достатність часу для здійснення задуму; спочатку домогтися точності виконуваної дії, а потім швидкості; доброзичливий контроль за якістю дії в конкретне визначення перспектив для її удосконалення.

...у загальному розумінні означає вироблення певних якостей і навичок систематичною працею, тренуванням. Часто реалізується через доручення – покладення на школяра виконання якогось обов'язку, певної роботи чи конкретної справи.

...організований порядок чергування різних видів діяльності й відпочинку школяра упродовж доби. Будується відповідно до анатомо-фізіологічних особливостей учнів і передбачає певну тривалість класних і позакласних завдань, відпочинку, регулярність харчування тощо.

...вимогливість учителя привчає дитину підпорядковувати норовливій «хочу» чи «не хочу» корисним справам і тому має велике виховне значення.

...виражає природне прагнення учнів постійно звіряти власні сили й можливості з своїми однокласниками, намагання перевершити, перемогти у спорті, добросовісному ставленні до навчання, гуртковому винахідництві. Стимулює розвиток творчої активності, ініціативи, відповідальності, підприємництва та об'єктивної оцінки фактів.

...метод виховного впливу, що виражає позитивну оцінку діяльності учня шляхом ласки, похвали і нагород. До нього учитель вдається тоді, коли треба відзначити сумлінне ставлення дитини до навчання, працьовитість, старанність, гарну поведінку.

...застосовується у тих випадках, коли учень свідомо не підкоряється справедливим вимогам, порушує норми й правила поведінки, нехтує учнівськими обов'язками. Основне призначення – викликати у винуватця неприємні переживання, гіркоту вини й сорому за поганий вчинок, розкаювання і бажання більше його ніколи не повторювати. Воно мусить бути індивідуалізоване (Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 411с).

«За останні півтора десятки років, - ділиться педагог досвідом, - я виставив з класу один раз учня і один раз – самого себе. І в тому, і в іншому випадку себе виправдовую. Учня виставив улюбленого. Він тепер займається наукою – аспірант. Як зустрінємось, то завжди це згадуємо. А другий випадок...Чергові учні погано підготували клас до уроку. То ганчірки не було, то крейди. Що ж, поганому педагогу, який не може вирішити це питання, не місце на уроці. Я так і сказав школяра і пішов в учительську кімнату. Через три хвилини туди

прийшла «делегація». З тих пір не розлучаємося на уроках – немає підстав».

Проаналізуйте ситуацію. Чи правильно вчинив педагог? Наскільки ефективні такі методи виховання і за яких умов? Як часто можна до них вдаватися?

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Під «методом виховання» слід розуміти:

- 1) діяльність педагога, внаслідок якої вихованець вивчає правила поведінки в громадських місцях;
- 2) найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим виховним цілям;
- 3) засіб активізації виховної діяльності викладача;
- 4) процес взаємодії викладача і здобувачів, спрямований на вирішення навчально-виховних завдань.

2. Які методи належать до групи методів формування свідомості особистості?

- 1) розповідь, заохочення, змагання, привчання, покарання;
- 2) бесіда, лекція, дискусія, переконання, навіювання, приклад;
- 3) змагання, доручення, створення виховних ситуацій, лекція, спостереження, приклад;
- 4) вправи, привчання, створення виховних ситуацій, бесіда, приклад, лекція, диспут.

3. Які методи належать до групи методів організації і формування досвіду суспільної поведінки?

- 1) змагання, заохочення, вправа, привчання, покарання;
- 2) привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, створення виховуючих ситуацій;
- 3) громадська думка, вправа, привчання, доручення, приклад, лекція;
- 4) створення виховних ситуацій, вимога, привчання, роз'яснення, доручення, бесіда, саморегуляція.

4. Пряме педагогічне навіювання це:

1) я бачу, що Ви вже не зможете виправитись. Ви, як завжди, впертий, і говорите тільки дурниці;

2) команда, наказ, настанова;

3) ви повинні завжди бути чесними. Ви хороші студенти, і вчитися можете добре. Ви повірте у свої здібності, і легко здолаєте труднощі;

4) слово педагога зумовлює «виконавчу» поведінку студентів.

5. *Педагогічна вимога – це:*

1) вимога, яка висуваються рішучим тоном, що не визнає заперечень і в чіткому словесному формулюванні містить чітку, недвозначну вказівку відносно того, які дії і як повинні виконувати студенти;

2) метод педагогічного впливу, за допомогою якого педагог викликає і стимулює (чи припиняє і гальмує) ті чи інші дії людей, виявлення у них певних якостей

3) покарання, заохочення, привчання, змагання;

4) порада, прохання, довір'я, недовір'я, схвалення, натяк, осуд, погроза.

6. *Покарання визначають як:*

1) спосіб педагогічного впливу на вихованця, який передбачає позитивну оцінку його поведінки з позицій інтересів однокласників і з метою закріплення позитивних якостей;

2) вправляння, обмеження, осуд, умовність, зміна ставлення;

3) вплив на особистість, який виражає осуд її дій і вчинків, що суперечать нормам суспільної поведінки;

4) один з видів діяльності людини, який полягає у відтворенні дій і відносин між людьми.

7. *Заохочення – це:*

1) метод стимулювання діяльності і поведінки вихованців;

2) засіб формування позитивного ставлення до своїх обов'язків;

3) спосіб вираження суспільної позитивної оцінки поведінки і діяльності особистості чи колективу;

4) прийом виховання, який передбачає оголошення подяки вихованцям.

8. До методів вивчення особистості та колективу відносяться такі:

1) соціометрія, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, експертні оцінки, аналіз результатів діяльності, колізії;

2) анкетування, інтерв'ю, тестування, самохарактеристика, завчасне знайомство, вивчення умов життя;

3) привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, створення виховуючих ситуацій;

4) викладання нового матеріалу, бесіди, лабораторні роботи, екскурсії, вправи.

9. Метод колізій застосовують з метою:

1) дослідження інтересів, мотивів діяльності, прагнень студентів;

2) вивчення особливостей сприймання, пам'яті, уваги, уяви, мислення студентів;

3) виявлення рівня вихованості студентів;

4) дослідження особливостей поведінки студентів у специфічних умовах.

10. До методів контролю ефективності виховного процесу відносять:

1) бесіда, лекція, семінарське заняття;

2) переконання, навіювання, привчання, заохочення, покарання;

3) спостереження, бесіда, аналіз результатів діяльності студентів;

4) близька, середня та дальня перспектива.

Завдання для самоконтролю знань здобувачів

1. Групи методів виховання у вищій школі.

2. Які методи виховання складають групу методів переконання? У чому смисл їх застосування?

3. Значення тренувальних методів (методів вправ) у вихованні студентської молоді.

4. Від чого залежить ефективність методів стимулювання поведінки і вищій школі?

5. Що сприяє орієнтації здобувача ВО на конкретні методи самовиховання?

6. У чому полягають суттєві відмінності між такими методами переконання як диспут, бесіда, дискусія?

7. Як застосовується викладачами метод вправ у їх виховній діяльності?

8. Чи можлива повна реалізація режиму праці і відпочинку як складової методу вправ у життєдіяльності сучасного студента? Чому?

9. Чи спостерігали ви використання представником професорсько-викладацького складу методу означеної перспективи? Які ваші враження щодо його доцільності?

10. На чому базується метод покарання у ЗВО?

11. Які методи самовиховання ви вважаєте найбільш актуальними? Чому?

12. Що ми вкладаємо у зміст поняття «засоби виховання»?

13. Чи можемо ми називати рідну мову універсальним засобом виховання? Чому?

14. Які засоби виховання ми традиційно називаємо природними?

Рекомендована література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

2. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

3. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання : навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

4. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

5. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018. 496с.

6. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 4-5. Тема. Організаційні форми соціально-гуманітарної роботи зі здобувачами вищої освіти.

Діяльність має бути моя, захоплювати мене, виходити із душі моєї
К. Ушинський

Мета – охарактеризувати організаційні форми соціально-гуманітарної роботи в закладі вищої освіти. Сформувати уявлення про особливості масових форм соціально-гуманітарної роботи в ЗВО та вміння здобувачів організувати їх.

План

1. Функції форм соціально-гуманітарної роботи.
2. Класифікація форм соціально-гуманітарної роботи. Характеристика та методика застосування.
3. Особливості масових форм соціально-гуманітарної роботи.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного

заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Визначити переваги (чи недоліки) застосування спеціальних форм організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО загальними. Результати представити у формі таблиці.

Практичне завдання 2. Скласти структурно-логічну схему що відображає функції організаційних форм соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

Практичне завдання 3. Скласти структурно-логічну блок схему що відображає класифікацію організаційних форм соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

Практичне завдання 4. Проаналізуйте методику проведення однієї із масових /індивідуальних форм організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО (на вибір здобувача). Зробіть їх методичну розробку.

Практичне завдання 5. Ситуаційно-рольова гра - Мікрорікладання. Представити розроблені масові /індивідуальні форми організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Поясніть. Який зміст вкладено у твердження Н.Мойсеюк: «Зміст виховного процесу, як вже відомо, складають якості і властивості соціально активної особистості, яка в своїй життєдіяльності керується загальнолюдськими і культурно-національними цінностями. В практичній педагогічній діяльності цей зміст втілюється в конкретну організацію, яка повинна йому відповідати. Невідповідність між змістом і формою, формою і змістом гальмує розвиток виховного процесу?» (Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2007. С. 386-390).

 Поясніть. Що таке індивідуальна виховна робота? Чи можна її поєднати з груповою? Масовою?

 Прочитайте та проаналізуйте висловлювання А.Дістервега: «Нехай тому ніхто не сподівається, вивчивши певну теорію, зробитися практиком-вихователем...Практики можна навчитися лише на практиці, в житті. Можна знати всі закони і правила, не вмючи їх доцільно застосовувати» (Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 411 с.).

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Батьки не знають що робити із сином: йому не можна вірити, уроки готує погано, хоча й має здібності. Його нічого не цікавить, крім вулиці. Після уроків, користуючись тим, що батьки ще на роботі, може піти з дому і з'явитися посеред ночі, що аж ніяк не припустимо для дітей молодшого шкільного віку.

Батьки по-різному з ним бесідували, намагалися переконати, що він чинить неправильно, і навіть припускалися до фізичних покарань. Вдома у хлопчика є всі належні умови для занять, батьки хороші люди і непогано заробляють. Дитина одягнути по останній моді, чисто і охайно, бо батьки нічого не шкодують на єдиного сина. Але ні речі, ні книги, ніщо йому не потрібно.

Як вчинити педагогу? До яких форм виховної роботи слід звернутися? Які методи і прийоми виховання використати педагогу? Чи варто йому вдатися до роботи із батьками учня? Якщо так, то чому? Поясніть.

Дівчинка уважно слухає учителя, намагається виконувати усі завдання на уроці. Проте, коли її запитують, вона невпевнена і боязлива. За це, як правило, учителька ставить їй низьку оцінку.

Поясніть: чи правильно чинить учителька? До яких форм виховання слід вдатися педагогу?

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Організаційна форма соціально-гуманітарної роботи – це:

1) спосіб організації виховного процесу, що характеризує взаємовідносини вихователів і вихованців;

2) найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим виховним цілям;

3) вихідне положення, що впливає із закономірностей виховання і визначає загальне спрямування соціально-гуманітарного процесу;

4) стійкий і суттєвий зв'язок між елементами соціально-гуманітарного процесу, що забезпечує його ефективність.

2. До групових форм соціально-гуманітарної роботи відносяться:

1) тематичний вечір, вечір запитань і відповідей, конференція, тижні з різних предметів, зустріч з видатною

людиною, огляд, конкурс, олімпіада, книжкова виставка, КВК, фестиваль, радіогазета;

2) виховна година, інформаційна виховна година, перегляд і обговорення кінофільму, змагання, екскурсія, похід;

3) читання художньої літератури, гра на музичних інструментах, колекціонування, філателія, нумізматики, малювання, підготовка до участі в олімпіаді;

4) книги, засоби масової інформації, мистецтво, слово вчителя.

3. Форми соціально-гуманітарної роботи поділяються на:

1) словесні, практичні, наочні;

2) масові, групові, індивідуальні;

3) добровільні і примусові;

4) цікаві і нецікаві.

4. Організаційна соціально-гуманітарна (виховна) година складається з:

1) постановки мети, поділу групи на команди, проведення заходу, підведення підсумків, нагородження переможців;

2) організаційної частини, повідомлення мети та теми, актуалізації опорних знань, повідомлення нового матеріалу, виконання вправ, підведення підсумків;

3) вступного слова наставника, виступів здобувачів, дискусії, підведення підсумків, заключного слова наставника;

4) читання художньої літератури, гри на музичних інструментах, малювання, підготовки до участі в олімпіаді.

5. В основу класифікації форм соціально-гуманітарної роботи покладено:

1) ефективність проведення виховного заходу;

2) кількість викладачів, які займаються підготовкою виховного заходу;

3) кількість студентів, гостей, викладачів, які беруть участь в виховному заході;

4) кількість здобувачів, які беруть участь у виховному заході.

6. Організаційна форма виховної роботи – це: ...

7. Форми виховної роботи поділяються на: ...

8. В основу класифікації форм виховної роботи покладено:...

9. До групових форм виховної роботи відносяться:

10. Форми виховної роботи поділяються на:

- 1) словесні, практичні, наочні ;
- 2) масові, групові, індивідуальні ;
- 3) добровільні і примусові ;
- 4) цікаві і нецікаві.

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. У чому полягає різниця між загальними і спеціальними формами організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО ?

2. Суть індивідуальних форм організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

3. Особливості парних форм організації соціально-гуманітарної роботи в ЗВО.

4. Відмінність групових і колективних форм організації соціально-гуманітарної роботи.

5. У чому різниця між бесідою, диспутом, екскурсією, студентською конференцією як формами організації соціально-гуманітарної роботи в одному випадку і представленням їх методами виховання в іншому?

6. У чому полягає виховне навантаження науково-пошукової діяльності?

7. Чому зустрічі з відомими людьми можна представляти окремою формою організації соціально-гуманітарної роботи ?

8. Яке виховне навантаження несуть соціально-гуманітарні презентації?

9. У чому полягає виховна суть занять у спортивних гуртках?

10. У якому випадку конкурс є формою організації соціально-гуманітарної роботи?

Рекомендована література

Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

1. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: навчально-методичний посібник. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. 114 с.

2. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с.

3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

4. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

5. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

6. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Форми і методи соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти: науково-методичний посібник. Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 259 с

7. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» , 2022. 297 с.

8. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

9. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018. 496с.

10. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 6. Тема. Самоврядування здобувачів вищої освіти як фактор удосконалення соціально-гуманітарного процесу в ЗВО.

Навчаючи інших, вчимося самі

Посієш вчинок, виросте звичка

(Українська народна мудрість)

Мета – охарактеризувати студентське самоврядування здобувачів вищої освіти як фактор удосконалення соціально-гуманітарного процесу в ЗВО.

План

1. Значення студентського самоврядування як елемента соціально-гуманітарного процесу.
2. Основні принципи та завдання роботи.
3. Захист інтересів здобувачів на всіх рівнях вищої освіти. Забезпечення студентських прав і свобод відповідно до громадянських норм, що діють у суспільстві.
4. Структура самоврядування на рівні університету, інституту/факультету.
5. Співпраця органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти з державними та місцевими органами влади.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Обґрунтуйте значення студентського самоврядування як елемента соціально-гуманітарного процесу ЗВО.

Практичне завдання 2. Скласти структурно-логічну блок схему, що відображає основні принципи та завдання студентського самоврядування як елемента соціально-гуманітарного процесу.

Практичне завдання 3. Представити структуру органів студентського самоврядування вашого навчального закладу.

Практичне завдання 4. Сформулюйте правила роботи з органами самоврядування (10-12).

Практичне завдання 5. Дайте відповіді на питання. Чим по вашому розумінню обумовлена низька соціальна активність сучасної студентської молоді. Запропонуйте шляхи, методи або засоби її підвищення.

Проблемні питання

✚ Чи можна використовувати збори студентського колективу як орган самоврядування? Чому? Відповідь обґрунтуйте.

✚ Чи повинен колектив нести відповідальність за вчинки окремої особистості;

✚ Чи є доцільним беззастережне підпорядкування інтересів особистості інтересам колективу.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

✚ Проаналізуйте та порівняйте власні бачення з твердженням А.Макаренка:
- адміністрація закладу ні в якому разі не повинна підміняти органи самоуправління і самостійно розв'язувати питання, що підлягають віданню цих органів самоуправління;

- кожне рішення повинно бути виконане;

- якщо адміністрація вважає неможливим виконання хибного рішення того чи іншого органу самоуправління, вона повинна апелювати до загальних зборів, а не просто скасувати рішення;

- основним методом роботи адміністрації повинен бути вплив у самих органах самоуправління;

- робота в органах самоуправління не повинна забирати у вихованців надто багато часу, щоб ці обов'язки не здавалися їм обтяжливими;

- не можна органи самоуправління завантажувати різними дрібницями, які можна розв'язати як поточну роботу;

- облік роботи всіх органів самоуправління повинен бути поставлений дуже точно, і всі їх рішення повинні бути записані...

✚ *Ознайомтесь з типовими помилками у роботі з учнівським самоврядуванням. Проаналізуйте їх. Наведіть 2 – 3 приклади з власного досвіду (педагогічної практики, спостережень). Поясніть причини виникнення даних помилок:*

- дотримання традицій адміністративно-наказової педагогіки;

- відсутність бажання співпрацювати з органами самоврядування;
- ігнорування прав та обов'язків органів самоврядування;
- нерозуміння функцій органів самоврядування;
- упереджене ставлення до членів самоврядування;
- роздратованість, зверхність, байдуже ставлення, відсутність витримки та терпіння у стосунках із здобувачами;
- авторитарний стиль спілкування з представниками органів самоврядування тощо.

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Студентське самоврядування – це:

- 1) студентська організація, студентська профспілка
  - 2) участь студентів в управлінні справами свого колективу
  - 3) діяльність старости групи, студентського парламенту
  - 4) сума індивідів, які складають єдину сукупність
- 2. Які якості розвиваються в учасників самоврядування?*

.....
 .....

3. Які типи лідерства обґрунтував Л.І. Уманський?

- 1) універсальний, функціональний, стійкий, ситуаційний
- 2) справжній, несправжній
- 3) організатор, ініціатор, генератор емоційного настрою
- 4) авторитарний, демократичний

4. Студентське самоврядування здійснюється на таких рівнях:

- 1) найвищому, високому, середньому, низькому
- 2) державному, місцевому
- 3) внутрішньо колективному
- 4) академічній групі, курсу, спеціальності, факультету, гуртожитку закладу вищої освіти, студентського містечка

5. Керівним органом студентського самоврядування виступає:

1) загальні збори колективу (конференція)

2) студентська спілка, сенат

3) парламент, старостат

4) студентська рада, студентська організація

6. Гнучка динамічна система, яка ґрунтується на поєднанні адміністративних і суспільних студентських інституцій – це:

1) процес самоосвіти;

2) процес самовиховання;

3) студентське самоврядування;

4) усі відповіді правильні.

7. Залучення здобувачів до ради інституту (факультету), університету; самоврядування у виробничому і навчально-виховному процесі групи; самоврядування у сфері побуту та відпочинку – це:

1) основні сфери участі здобувачів в управлінні навчальним закладом;

2) функції студентського самоврядування;

3) засоби студентського самоврядування;

4) усі відповіді правильні.

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Охарактеризувати студентство як особливе соціально-психологічне явище.

2. Охарактеризувати своєрідність соціальної ситуації розвитку сучасного здобувача вищої освіти.

3. Поясніть, у чому полягають суперечності студентського віку та шляхи їх розв'язання.

4. Обґрунтуйте, чим обумовлені особливості сучасного студентства в Україні?

5. Чому в сучасних умовах студентське самоврядування в університеті є скоріш винятком, ніж правилом?

6. Назвіть основні завдання органів студентського самоврядування в університеті.

7. Охарактеризуйте структуру студентського самоврядування ЛНУ імені Тараса Шевченка.

Рекомендована література

Бело́ва Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

1. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: навчально-методичний посібник. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. 114 с.

2. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с.

3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

4. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

5. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

6. Котенева І. С., Карлова Н. М. Форми і методи соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти: науково-методичний посібник. Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 259 с

7. Котенева І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» , 2022. 297 с.

8. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

9. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018. 496с.

10. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 7. Тема. Роль та соціально-гуманітарний вплив едвайзера/ студентського едвайзера групи здобувачів вищої освіти на особистість.

...Якщо медикам ми віряємо наше здоров'я, то вихователям віряємо моральність і розум дітей наших, віряємо їхню душу, а разом з тим і майбутнє нашої Вітчизни.

К.Д. Ушинський

Мета - охарактеризувати роль та соціально-гуманітарний вплив едвайзера/ студентського едвайзера групи здобувачів вищої освіти на особистість. Сформувати уявлення про основні напрямки роботи едвайзера з особистісного росту майбутніх фахівців

План

1. Роль викладача-едвайзера в освітньому середовищі ЗВО.
2. Мета, завдання та функції едвайзера, права та обов'язки.
3. Етапи взаємодії едвайзер-здобувач в освітньому процесі.
4. Основні напрямки роботи едвайзера з особистісного росту майбутніх фахівців.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати

рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану заняття.

3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичний блок

Практичне завдання 1. Скласти схему, що відображає роль викладача та едвайзера в освітньому середовищі ЗВО.

Практичне завдання 2. Скласти схему, що відображає завдання та функції едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

Практичне завдання 3. Скласти блок-схему, що змістовно відображає етапи взаємодії едвайзер-здобувач в освітньому процесі.

Практичне завдання 4. Скласти блок-схему, що змістовно відображає основні напрямки роботи едвайзера з особистісного росту майбутніх фахівців.

Практичне завдання 5. Познайомитись з положенням про студентського едвайзера. Визначити мету, завдання, принципи та функції його діяльності. Скласти структурно-логічну блок схему.

Проблемні питання

✚ До якого віку можна віднести студентство: юнацького, ранньої дорослості або дорослого віку. Обґрунтуйте свою точку зору

✚ Що значить «бути суб'єктом соціально-гуманітарної діяльності»?

✚ Як краще сформувати у здобувачів вищої освіти готовність бути «суб'єктами соціально-гуманітарної діяльності»?

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Розкрийте педагогічний зміст кожного вислову. Про які якості особистості вихователя в них йдеться:

«Вихователь, що стоїть на рівні сучасного виховання, відчуває себе живим, діяльним членом великого організму, який бореться з вадами людства, посередником між усім, що було високого в історії людства і новим поколінням»
(К.Ушинський).

«Для того, щоб виховання було успішним, необхідно щоб люди, які виховують, не переставали виховувати себе»
(Л. Толстой) (Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 411 с).

Виберіть найбільш доцільний, на ваш погляд, вихід з педагогічної ситуації. Відповідь обґрунтуйте:

Оксана, учениця Х класу, в кінці навчального року отримала з алгебри три двійки підряд. Учитель алгебри і він же класний керівник, вирішив відвідати Оксану вдома. Коли він прийшов, то застав гостей, у Оксаниної мами був день народження. Можливі варіанти дій учителя:

- учитель вибачається, говорить, що прийде наступного разу;

- учитель вибачається, що зайшов невчасно, говорить, що хотів би обговорити з Оксаною план підготовки до випускного вечора, але зайде наступного разу;

- учитель вибачається, відзиває Оксану в сторону, мотивуючи тим, що у нього дуже термінова справа до учениці і він зайшов на хвилинку;

- учитель вибачається перед гостями, відзиває в сторону когось з батьків і говорить про неуспішність доньки;

- учитель: «Дуже добре, що й Оксана вдома, і тато, і мама, і знайомі. Можливо ви всі разом на неї вплинете і їй стане соромно, що вона собі думає – кінець навчального року, випускний клас, а вона має низьку успішність з багатьох предметів...».

У Х класі більшість учнів негативно ставляться до виховних заходів, які проводить класний керівник у класі і не відвідують їх.

Про що свідчить наведений факт? Які можливі помилки в конструюванні і проектуванні виховного процесу допущені класним керівником? Висловіть педагогічно обґрунтовані пропозиції щодо планування та організації виховних заходів, які б стимулювали активність учнів.

Викладач, що часто висловлював студентам невдоволення щодо їхніх запізнь на навчальні заняття, одного разу отримав наступну відповідь: «Ви самі спізнюєтесь на 5 – 10 хвилин на лекцію або семінар». *Як Ви вчините?*

Прийшовши на пару роздратованою домашніми негараздами, викладач одразу «накинулася» на здобувачів

академічної групи. Виплеснувши на студентів море негативних емоцій, зрозуміла, що перегнула палку. *Що їй робити в такій ситуації?*

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

✚ Ознайомитися з «Положення про едвайзера групи здобувачів вищої освіти ЛНУ імені Тараса Шевченка» та студентського едвайзера (Додаток В, Г). Розробити дискусію: «Навіщо нам едвайзер?».

✚ Розробити рекомендації едвайзеру групи здобувачів вищої освіти стосовно шляхів оптимізації міжособистісних взаємин (маючи на увазі Вашу групу).

✚ Проведення *ділової гри «Шляхи здійснення едвайзером ефективного соціально-гуманітарного впливу на особистість здобувача»*

Методичні рекомендації щодо проведення гри.

На занятті здобувачі розподіляються в чотири групи: три групи едвайзери-початківці та групу експертів. Кожна група отримує свою проблемну ситуацію (група експертів отримує всі три ситуації), уважно її читає, аналізує та готує відповідь на поставлені питання.

На цей етап відводиться 10 хвилин. Після цього представники кожної групи по черзі презентують свої ситуації та варіанти розв'язання проблем. Після кожного виступу слово надається представникам інших груп і, на завершення, групі експертів.

Наприкінці заняття колективно складається пам'ятка «Правила здійснення ефективного соціально-гуманітарного впливу на особистість здобувача».

Інструкції щодо виконання ролей

Едвайзери-початківці – беруть участь в емітованому методичному семінарі з метою озброєння педагогічним досвідом; у груповій роботі мають проаналізувати дану педагогічну

ситуацію й обґрунтовано запропонувати шлях розв'язання проблеми.

Експерти – досвідчені едвайзери; мають за короткий проміжок часу (10 хв.) проаналізувати всі три педагогічні ситуації, продумати варіанти розв'язання проблем; є рецензентами едвайзерів-початківців, аналізують і оцінюють запропоновані ними рішення.

Ситуація 1. Семикласник Сашко М. неврівноважений, має погані стосунки з однокласниками, на уроках неухважний, неслухняний. Виховують його мама й бабуся, якими він керує. Комплекс неповноцінності ще доповнюється тим, що він невеличкого зросту. З роками конфлікт «Сашко – однокласники», «Сашко – вчителі» ставав дедалі глибшим. Тільки вмілий підхід класного керівника до кожної ситуації, яка виникала в стосунках учня з дітьми, учня з учителями, давав можливість хлопчикові переконуватись у тому, що він стає більш терплячим до зауважень в його адресу, що навіть його маленькі перемоги помічають однокласники, учителя та радіють за нього.

Але одного разу Сашко дуже хотів узяти участь у районній олімпіаді з математики, хоча в команду не міг бути включений, бо не мав систематичних знань. Учитель (вона ж класний керівник) все-таки запрошує його на олімпіаду, каже, що це буде особистий залік, і домовляються про це з районним журі.

Роботу хлопчик написав непогано як для нього, бо надзвичайно старався. Учитель у присутності дітей оголошує йому подяку на уроці математики і робить відповідний запис у щоденнику.

Наступний урок – географія. На цьому уроці вчитель географії хоче записати йому в щоденник зауваження за розмову на уроці. Коли вчитель хотів взяти щоденник, Микола не лише відмовився його дати, а навіть заховав у портфель. Учитель хотів забрати портфель, а учень вкусив його за руку. Виник серйозний конфлікт.

Порівняйте дії класного керівника та вчителя географії по відношенню до Сашка, проаналізуйте їх стосовно

реалізації принципів виховання. Як би Ви вчинили після конфлікту на уроці географії на місці класного керівника?

Ситуація 2. Вчителька математики, прийшла в клас у поганому настрої. Ще з порогу вона крикнула Мишку, відомому в класі порушникові:

- Мишо, не крутись! Сядь за першу парту!
- Не сяду! – різко відповів хлопчик.
- То вийди з класу!
- Не вийду!
- Т и не вийдеш – я піду!, – пригрозила вчителька.
- Ну, й ідіть, - і далі грубив хлопчик.

Не очікуючи такого приниження, вчителька спочатку зняковіла, потім швидким кроком підійшла до Мишка – і в класі пролунав гучний ляпас...

Проаналізуйте ситуацію, що склалася, з позиції вимог принципів виховання. Як би Ви вчинили на місці вчителя?

Ситуація 3. Дев'ятикласниця Соня росла в сім'ї без рідного батька. Вітчим вважав її нахлібницею і вимагав, щоб вона пішла працювати. Мати була проти цього.

Одного разу дівчина прийшла зі школи, сіла вечеряти. Вітчим прийшов напідпитку і сказав, що не буде давати грошей, поки Соня не влаштується на роботу. Почувши слова вітчима, Рая різко піднялася і грубо сказала: «Сідайте, їжте, адже Вам всього мало!».

У сім'ї виникла сварка. У цей час прийшов класний керівник.

- Мабуть, знову двійка з математики? – спитав вітчим.
- На жаль, не тільки двійка, – відповів байдужим голосом класний керівник.
- А що ще? – тріумфуючи й радіючи спитав вітчим.
- Ось подивіться! – і класний керівник протягнув записку. – хлопці вголови з'явилися, яка тепер математика!

У записці, адресованій подружці, Соня писала: «Я посварилася з Віктором із-за своєї запальності і тепер не знаю як перед ним вибачитися. Взагалі він гарний хлопець, а я дурна».

Вітчим розгорнув записку і збирався прочитати її вголос. Соня вирвала записку і, повернувшись до класного керівника, стримуючи сльози, вигукнула:

- Ви... ви, як шпигун, як донощик, тільки ходите дворами, пліткуєте! Хіба Ви вчитель?

З цими словами вона вибігла на двір.

- Ось яка грубіянка ваша донька, – сказав він батькові. – Мене образила, і взагалі вам потрібно вжити серйозних заходів.

Проаналізуйте дану педагогічну ситуацію з точки зору вимог принципів виховання. Дайте оцінки дії вчителя й учениці. Як би Ви порадили класному керівнику виправити ситуацію?

Ситуація 4. Класний керівник 5-го класу М.І. з дітьми на прогулянці. Діти бігають, граються. Коли б ти так у навчанні виділялася, як тут, - зауважує класний керівник одній дівчинці, - там ти частіше сльози проливала замість розумної відповіді. Дівчина, ніби прибита, зупиняється і потім до кінця прогулянки все з побоюваннями поглядає на вчительку.

Медведєв, - звертається вчителька до хлопчика, який із захопленням ловить метеликів, - ну, підійди до мене, я з тобою хочу поговорити. Хлопчик, ніяковіючи, наближається до класного керівника.

Я сьогодні в магазині зустріла твою маму, – говорить вона. – Виявляється, ти, друже, щоденник дома не показуєш, а метеликів ловиш спритно. Хлопчик ще нижче опускає голову. Якщо сьогодні не покажеш дома свої двійки, - ріже вихователька, - завтра без батьків у школу не приходь. Зрозумів? Так, - похмурившись, відповідає хлопчик. А тепер іди гратися. Хлопчик іде до дітей. На ходу він викидає пійманих метеликів. Його оточують товариші, про щось розпитують, а він злісно оглядається на виховательку, відмахується від них рукою, не хоче говорити.

1. Проаналізуйте цю ситуацію з погляду принципів

виховання.

2. *Які якості зможуть сформуватися у дітей в результаті таких виховних впливів?*

Ситуація 5. Лист молодій дівчині, яка закінчила середню школу: «Я – одна в сім'ї. мої батьки працюють на високих посадах. З нами живе бабуся. Мені 19 років. Я ніде не вчусь, не працюю. Чому? Не бажаю, я нудьгую! Я дивлюсь на світ з неприхованим позіханням. Мені багато хто заздрить: у мене 7 джинсових костюмів, костюми із замші, дублянки, чоботи, прикраси...

Їм заздрісно, а мені все це набридло. Мені ліньки жити, ліньки щось робити. Усю роботу по домі робить моя бабуся. Їй 85 років. Мені завжди робиться страшно, коли я подумаю, що вона невдовзі помре. Але мені не стільки шкода, скільки я жахаюся від думки, що потім усю роботу мені доведеться робити самій. У мене часто бувають конфлікти зі своїми. Сварять за те, що я ніде не вчуся, не працюю, але я звикла їх не чути.

Порадьте мені: як мені бути, як позбавитися нудьги?

1. *Вимоги яких принципів, на ваш погляд, не були достатньою мірою реалізовані у процесі виховання?*

2. *Чим можна допомогти дівчинці?*

Перебіг гри

1. Вступне слово організатора гри.
2. Оформлення ігрового поля (об'єднання здобувачів у групи, вивчення ними інструкцій згідно з отриманими ролями, отримання ними карток із ситуаціями).
3. Самостійна робота здобувачів у групах.
4. Групова дискусія.

Кожна група по черзі презентує шляхи розв'язання педагогічних ситуацій, обґрунтовуючи свої рішення. Після презентації групою своєї ситуації та шляхів її розв'язання свої думки можуть висловити представники інших груп. Після цього в обговорення включаються експерти й дають розгорнутий аналіз почутим думкам, погоджуючись із запропонованими ідеями або пропонуючи свої варіанти.

5. Колективна робота зі створення пам'ятки «Правила здійснення соціально-гуманітарного впливу

едвайзера»

Основні тези підсумків гри:

• Для того, щоб здійснювати ефективний соціально-гуманітарний вплив, необхідно проаналізувати ситуацію, що склалася, і виявити її причини.

• Принципи виховання є універсальними педагогічними положеннями й потребують реалізації під час впливу на здобувачів в будь-яких обставинах.

Поспішні необдумані кроки едвайзера можуть зіпсувати процес виховання й порушити контакт з вихованцем назавжди, тому перед діями едвайзера необхідно все обдумувати і прогнозувати наслідки своєї поведінки.

Тестові завдання для контролю знань здобувачів Дати відповіді на питання тесту

1. Функції едвайзера групи здобувачів вищої освіти:

- 1) дослідження, анкетування, тестування, інтерв'ю, бесіда;
- 2) управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування, координаційна, виховна;
- 3) покарання, заохочення, привчання, переконання, бесіда, лекція, диспут;
- 4) управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування, дослідження, анкетування, тестування, інтерв'ю, бесіда.

2. Орієнтовна програма вивчення особистості здобувача включає:

- 1) дослідження позитивних та негативних рис характеру батьків здобувача вищої освіти, едвайзера, друзів, сусідів, однокласників;
- 2) соціометричний тест, педагогічний експеримент, колізії, експертні оцінки, узагальнення та систематизацію знань здобувачів вищої освіти;
- 3) дослідження інтелектуального розвитку здобувача вищої освіти, особливостей його уваги, уяви, пам'яті, мислення, морально-ділових якостей, інтересів, мотивів діяльності, успішності навчання;

4) аналіз, синтез, конкретизацію, абстрагування, порівняння, узагальнення.

3. Напрямами роботи едвайзера є:

1) організація в разі необхідності навчальної, матеріальної та моральної допомоги здобувачам вищої освіти та їх батькам;

2) управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування;

3)бесіди з учнями, навчальні заняття, перспектива, гра, традиції, громадська думка, змагання, спільні справи;

4) вивчення студентського колективу, його організація та виховання, сприяння різнобічному розвитку особистості, забезпечення високої якості знань, дисципліни, співпраці з батьками.

4.Орієнтовна програма вивчення колективу групи здобувачів включає:.....

До методів вивчення особистості та колективу відносяться такі:

.....

.....

1) соціометрія, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, експертні оцінки, аналіз результатів діяльності, колізії;

2) анкетування, інтерв'ю, тестування, самохарактеристика, завчасне знайомство, вивчення умов життя;

3) привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, створення виховуючих ситуацій;

4) викладання нового матеріалу, бесіди, лабораторні роботи, екскурсії, вправи.

5.У якій групі найповніше відображені основні напрями виховної складової соціально-гуманітарної роботи?

1) розумове, естетичне, моральне, екологічне, фізичне, трудове, патріотичне;

2) правове, статеве, розумове, економічне, релігійне, виховання здорового способу життя, превентивне;

3) всебічний розвиток особистості, досвід громадської поведінки;

4) свідомість, почуття, емоції, переживання, ідеали, погляди.

6.Педагогічне спостереження буває таких видів:

- 1) об'єктивне, природне, комплексне, цілеспрямоване, планомірне, систематичне;
- 2) відкрите, закрите, групове, індивідуальне, стандартне, вільне, фіксоване, полярне;
- 3) звичайне, стандартизоване, інструментальне, експериментальне;
- 4) суцільне, вибіркове, включене, невключене.

Плани з соціально-гуманітарної роботи бувають таких видів: ...

7.Метод колізій застосовують з метою:

- 1) дослідження інтересів, мотивів діяльності, прагнень здобувачів вищої освіти;
- 2) вивчення особливостей сприймання, пам'яті, уваги, уваги, мислення здобувачів вищої освіти;
- 3) виявлення рівня вихованості здобувачів вищої освіти;
- 4) дослідження особливостей поведінки здобувачів вищої освіти у специфічних умовах.

8.Плани з виховної роботи бувають таких видів:

- 1) реальний, нереальний, на навчальний рік, на семестр, на тиждень;
- 2) сценарій виховної години, свята, конференції, зборів, олімпіади;
- 3) на навчальний рік, перспективний, календарний;
- 4)перспективний, календарний, план-графік, службовий щоденник, сценарій.

9.Які якості розвиваються в учасників самоврядування?

- 1) організаторські здібності, почуття відповідальності, ініціатива, самостійність;
- 2) безініціативність, конформізм, нівелювання особистості;
- 3)участь в самоврядуванні ніяк не впливає на особистісний розвиток;
- 4) масові, групові та індивідуальні.

10.Під вихованістю слід розуміти:

- 1) результат процесу виховання, наявність у людини знань в області виховання та стійких навичок, умінь і звичок у застосування цих знань в поведінці;

2) суспільно корисна діяльність здобувача вищої освіти в соціальному середовищі;

3) уміння поєднувати слово і діло, навчання і відпочинок;

4) знання здобувачів вищої освіти теорії виховання, етики та естетики.

11. До основних показників рівня вихованості здобувача вищої освіти слід віднести:

1) повага до самого себе, критичність, вимогливість до інших, зацікавленість в отриманні позитивного для себе результату діяльності, наполегливість у стосунках з іншими, прямотинійність;

2) зовнішній вигляд, культура поведінки під час навчально-виховного процесу та за його межами, повага до самого себе, критичність, вимогливість до інших, зацікавленість в отриманні позитивного для себе результату;

3) зовнішній вигляд, культура поведінки під час навчально-виховного процесу та за його межами, прилучення до культури, мистецтва, літератури, працелюбність, відповідальність, повага до інших людей, самокритичність;

4) рішучість, сміливість, життєрадісність і почуття гумору.

12. Адаптація першокурсників до нових умов навчання, допомога студентам у розв'язанні їхніх соціально-побутових проблем і організація дозвілля, допомога у формуванні в студентській групі атмосфери дружби, доброзичливості, згуртованості та взаємної підтримки, в усвідомленні причетності її до університетського співтовариства викладачів і співробітників, об'єднаних однією організаційною культурою, системою поглядів і цінностей – це:

а) функції едвайзера академічної групи;

б) завдання едвайзера академічної групи;

в) напрям діяльності едвайзера академічної групи;

г) усі відповіді правильні.

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Охарактеризувати основні

функції едвайзера академічної групи.

2. Розкрити основні зміст, форми та методи соціально-гуманітарної роботи едвайзера академічної групи.

3. У чому полягає специфіка роботи едвайзера у порівнянні з обов'язками викладача?

4. Сформулюйте вимоги до сучасного едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

5. Назвіть особливості організаційно-педагогічної роботи едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

6. Розкрийте пріоритетні напрями в роботі едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

7. Розкрийте зміст і методику роботи едвайзера групи здобувачів вищої освіти за найважливішими напрямками його діяльності.

8. Охарактеризуйте вимоги щодо складання плану роботи едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

9. Назвіть і обґрунтуйте основні вимоги до плану соціально-гуманітарної роботи едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

Рекомендована література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

3. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

4. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

5. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса

Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 297 с.

6. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

7. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 8. Тема. Особливості роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти.

*Для людей немає нічого недосяжного.
(Українська народна мудрість)*

Мета – охарактеризувати особливості роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти. Сформулювати уявлення про асоціальність та причини прояви асоціальних нахилів; особливості роботи з соціально-незахищеними (пільговими) категоріями здобувачів вищої освіти та здобувачами що вимушено переміщені.

План

1. Девіантна поведінка особистості як комплексне порушення соціальних норм.

2. Асоціальність. Причини прояви асоціальних нахилів.

3. Особливості та організація роботи з соціально-незахищеними (пільговими) категоріями здобувачів вищої освіти.

4. Особливості роботи зі здобувачами що вимушено переміщені.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичні завдання

Практичне завдання 1. Охарактеризувати девіантну поведінку особистості як комплексного порушення соціальних норм.

Практичне завдання 2. Охарактеризувати асоціальність та причини прояви асоціальних нахилів у здобувачів вищої освіти.

Практичне завдання 3. Охарактеризувати особливості та організацію роботи едвайзера з соціально-незахищеними (пільговими) категоріями здобувачів вищої освіти.

Практичне завдання 4. Охарактеризувати особливості роботи едвайзера зі здобувачами що вимушено переміщені. Розробити програму їх адаптації до нових умов навчання.

Соціально-психологічний тренінг
«Едвайзер - моя професійна роль»

Методичні рекомендації.

Головним завданням для організатора тренінгу є координація дій і думок усіх його учасників.

Організатор має підтримувати атмосферу інтелектуального пошуку серед учасників, допомагати їм питаннями, що налаштовують на подальший перебіг заняття. Важливим завданням організатора є підтримка учасників, заохочення їх до висловлювання думок.

Вступне слово і висновки організатора тренінгу мають бути ґрунтовними і розгорнутими.

Інструкція до проведення тренінгу.

Здобувачі мають ознайомитися з комплексом ролей, які виконує едвайзер у своїй професійній діяльності. (Допускається, щоб викладач, перед тим як роздати ролі, прочитав наявний їх перелік) Для цього кожен із здобувачів отримує картку з певною роллю, аналізує цю роль з точки зору її важливості та характеризує цю роль перед іншими учасниками. Завдання інших учасників – здогадатися, про яку роль говорить доповідач. Таким чином по-черзі виступає кожен учасник.

Набір карток-ролей едвайзера

Помічник
Мама
Вихователь
Лідер
Авторитет
Інформатор

Спостерігач
Посередник між здобувачами та батьками
Інтелектуал
Суддя
Друг
Радник
Інструктор
Психолог
Організатор
Артист
Контролер
Наставник
Керівник
Заспокоювач
Оповідач
Кумир
Учений
Опікун

Перебіг тренінгу

Вступне слово викладача.

1. Вибір здобувачами карток з ролями.
2. Виступи учасників тренінгу (здобувачів).

Обдумавши отриману роль, здобувачі по-черзі виступають з її характеристикою. Якщо вони згодні, що дана роль є найпершою і найголовнішою для едвайзера в освітньому процесі ЗВО, вони добирають вагомі аргументи на її захист та описують роль, не називаючи її. Свою незгоду вони також повинні обґрунтувати. При активній незгоді з даною роллю учасник має охарактеризувати роль, яка, на його думку, має бути найпершою в професійній діяльності едвайзера. Під час виступу кожного

учасника всі інші здобувачі мають здогадатися, яку роль отримав доповідач і яка роль є для нього найприйнятнішою. Після виступу кожного здобувача дозволяється ставити йому додаткові запитання з метою уточнення ролі.

Підбиття підсумків тренінгу

Основні тези підсумків тренінгу:

✓ Професія викладача ЗВО є поліфункціональною; у своїй діяльності едвайзер виконує безліч ролей, пов'язаних між собою.

✓ Не можна виокремити найголовнішу або найменш важливу роль у педагогічній діяльності; кожна з них виконує певні завдання цієї діяльності.

✓ Едвайзер повинен уміти прислухатися і відчувати інших так само, як і ми сьогодні намагалися відчувати одне одного (розвиток перцептивних умінь).

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Ви працюєте в групі здобувачів, серед яких хтось готовий виступити в ролі справжніх «суб'єктів», а хтось взагалі не бажає зайняти активну позицію (йому простіше залишатися «споживачем» знань, як його привчили до цього в школі, де він був «відмінником» або навіть «медалістом»).

Як працювати в такій групі здобувачів?

Здібний здобувач часто запізнюється і пропускає заняття, пояснюючи таку поведінку своїми психофізіологічними особливостями.

Дії викладач. Який обрати викладачеві оптимальний спосіб реагування на таку поведінку здобувача?

У групі один здобувач постійно провокує викладача: піддає сумніву викладений матеріал, постійно ставить йому запитання, некоректно себе поводить. Одночасно цей здобувач є визнаним лідером у групі.

Який обрати викладачеві оптимальний спосіб реагування на таку поведінку здобувача?

Молодої викладач, зайшовши до групи 2 курсу, побачив, що всі дівчата сидять в окулярах найрізноманітніших фасонів і кольорів. Здобувачі, затамувавши подих, чекали «вибуху». Але молоді викладач нічого «не помітив». Він відкрив журнал і почав заняття. Власниця найоригінальнішого оптичного приладу вийшла до дошки. Усі почали виконувати завдання, і хвилини через десять дівчата одна за одної ховали окуляри, які їм заважали. *Проаналізуйте дії викладача. Чому студентки не досягли мети? Що допомогло новому викладачеві налагодити контакт зі студентами? Які здібності виявив викладач у цій ситуації?*

Здобувач розмовляє з викладачем, демонструючи надмірну самовпевненість: «Немає нічого такого, чого я б не зміг зробити, якщо б я захотів. Для мене нічого немає складного у тому, щоб вчити ваш предмет».

Якою має бути відповідь викладача?

Після заняття здобувачі скаржаться Вам на іншого викладача, якій часто робить негативні зауваження щодо їхньої розумової діяльності.

Як у цій ситуації не принизити гідність свого колеги? Як можна виявити співчуття здобувачам?

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Вивчення ділових та морально-психологічних

якостей студентського колективу навчальної групи – це:

- а) форми роботи едвайзера групи;*
- б) методи роботи едвайзера групи;*
- в) прийоми роботи едвайзера групи*

здобувачів вищої освіти;

- г) усі відповіді правильні.*

2. Підбір активу, установалення системи управління та самоврядування студентського колективу – це:

- а) прийоми роботи едвайзера групи;*
- б) методи роботи едвайзера групи;*
- в) форми роботи едвайзера групи;*
- г) усі відповіді правильні.*

3. Виявлення актуальних проблем діяльності студентського колективу та сприяння їх розв'язанню – це:

- а) прийоми роботи едвайзера групи;*
- б) форми роботи едвайзера групи;*
- в) засоби роботи едвайзера групи;*
- г) усі відповіді правильні.*

4. Адаптація пернокурсників до нових умов навчання, допомога студентам у розв'язанні їхніх соціально-побутових проблем і організація дозвілля, допомога у формуванні в студентській групі атмосфери дружби, доброзичливості, згуртованості та взаємної підтримки, в усвідомленні причетності її до університетського співтовариства викладачів і співробітників, об'єднаних однією організаційною культурою, системою поглядів і цінностей – це:

- А) функції к едвайзера академічної групи;*
- б) завдання едвайзера академічної групи;*
- в) напрями діяльності едвайзера академічної групи;*
- г) усі відповіді правчльні.*

5. Знайомство з групою здобувачів (зустрічі, індивідуальні бесіди, групові збори), відвідування; наявність розгорнутого списку здобувачів групи із зазначенням прізвища, імені та по батькові, прізвищ батьків та їхніх адрес, телефонів, номерів

кімнат студентів тощо, обговорення питань успішності й дисципліни ; індивідуальна робота – це:

- А) заходи організаційно-виховної роботи едвайзера;
- б) завдання едвайзера академічної групи;
- в) напрями діяльності едвайзера академічної групи;
- г) усі відповіді правильні.

6. Зустрічі з цікавими і видатними людьми України, бійцями ЗСУ, АТО та ООС, російсько-української війни; екскурсійна робота, культпоходи в театри, відвідування художніх та інших виставок тощо; участь у спортивних змаганнях факультету, університету і за його межами; участь у факультетських, загальноуніверситетських заходах, художній самодіяльності – це:

- А) заходи організаційно-виховної роботи едвайзера;
- б) завдання едвайзера академічної групи;
- в) напрями діяльності едвайзера академічної групи;
- г) усі відповіді правильні.

7. Планування, організація і проведення позааудиторної виховної роботи зі студентами; складання письмових звітів про організаційно-виховну роботу зі студентами академічної групи за навчальний рік (подавати звіти заступникові декана факультету з навчально-виховної роботи) – це:

- А) заходи організаційно-виховної роботи едвайзера;
- б) завдання едвайзера академічної групи;
- в) напрями діяльності едвайзера академічної групи;
- г) усі відповіді правильні.

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Охарактеризувати основні функції едвайзера академічної групи.
2. Розкрити основні зміст, форми та методи соціально-гуманітарної роботи едвайзера академічної групи з різними категоріями здобувачів.

3. У чому полягає специфіка роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти?

4. Сформулюйте вимоги до сучасного едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

5. Назвіть особливості організаційно-педагогічної роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти.

6. Розкрийте пріоритетні напрями в роботі едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти.

7. Розкрийте зміст і методичку роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти за найважливішими напрямами його діяльності.

8. Охарактеризуйте вимоги щодо складання плану роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти.

9. Назвіть і обґрунтуйте основні вимоги до плану соціально-гуманітарної роботи едвайзера з різними категоріями здобувачів вищої освіти.

Рекомендована література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.

3. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.

4. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.

5. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» , 2022. 297 с.

6. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.

7. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.

8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 9-10. Тема. Сучасні технології побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

Виховання колективу – це формування духовної потреби людини в людині
В.Сухомлинський

Духовний світ колективу і духовний світ особистості формуються завдяки взаємному впливу
В.Сухомлинський

Мета – охарактеризувати сучасні технології побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти. Сформувані вміння техніки тимблдіingu, як методу побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

План

1. Традиційні підходи щодо впливу колективу на особистість.
2. Сучасні інструменти впливу на групу здобувачів вищої освіти.
3. Тімблдінг – поняття – метод – технологія.

4. Техніка тимбілдінгу як методу побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх студентів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації .
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичні завдання

Практичне завдання 1. Охарактеризувати механізми та закони розвитку групи здобувачів вищої освіти.

Практичне завдання 2. Охарактеризувати

традиційні підходи щодо впливу колективу на особистість.

Практичне завдання 3. Охарактеризувати сучасні інструменти впливу на групу здобувачів вищої освіти розробивши структурно-логічну схему.

Практичне завдання 4. Охарактеризувати Тімбілдінг як – поняття – метод – технологію.

Практичне завдання 5. Представити техніку тимбілдіngu як метод побудови команди та створення сприятливого психологічного клімату в групі здобувачів вищої освіти.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

✚ Прочитайте твердження Софії Русової: «Колектив як засіб виховання утворює середні типи людей, нівелюючи, уніформує характер: усі переймають один від другого одяг, звичаї, розпорядок дня. Лише в деяких випадках обставини дитячого життя складаються так щасливо, що сприяють суцільному розвитку індивідуального характеру й дають цілком гармонійну, бажану для суспільства постать» (Омелянко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 411 с).

Які Ваші думки з цього приводу? У чому, на думку основні недоліки виховання у колективі (за С. Русовою)? У чому, навпаки, переваги? Поясніть.

✚ *Поясніть.* Чи існує в нашому суспільстві альтернатива: колективізм – конформізм?

✚ Перелічіть умови ефективної діяльності студентського самоврядування. Які з них, на Вашу думку, особливо потрібні у сучасній виховній роботі ЗВО? Чому? Відповідь обґрунтуйте.

✚ *Розмежуйте поняття:*

- конформізм –
- гармонія –
- нонконформізм –

✚ *Прочитайте та визначте основну ідею твердження В.Сухомлинського: «Яким би сильним інструментом не був вплив колективу на особистість – цей інструмент не є всемогутнім.*

Більше того, саме тому, що цей інструмент сильний, гострий, часто-густо він виявляється дуже небезпечним не тільки в руках невігласа, але і в руках досвідченого педагога. Чим успішніше він застосовується, чим глибше проникає у серце, тим більша небезпека перегнути палицю, перетворюючи громадську думку колективу на засіб розправи над людиною. Але і бувають цілком протилежні явища. Цей найгостріший інструмент раптом відмовляє, колектив стає на бік того, на кого хотів би вплинути вихователь. Це буває часто у тих випадках, коли, намагаючись піддати колективному осуду поведінку чи провину одного учня, вихователь не враховує якихось найтонших душевних порухів, якихось спонукальних мотивів, а колектив бачить, відчуває це. Так, для того, щоб впливати на особистість через колектив, вихователь нерідко намагається досягнути повної відвертості перед колективом, він наполягає: розкажи все, колектив повинен знати все...»(Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу. Київ. : Радянська школа, 1977. Т.1. С. 403-614.).

✚ *Вкажіть, про який засіб виховання особистості в колективі йдеться:*

«Природа дитини егоїстична, і цей егоїзм необхідний для найкращого розвитку її індивідуальності.

Виховання не мусить знищувати у малої дитини інстинкту егоїзму, без нього дитина не розвивається в справжню людину, а в якусь солодку сентиментальну істоту. Але разом з розвитком індивідуальності мусить складатися гуртова свідомість, громадське єднання, свідомість своїх відносин і своїх обов'язків до колективу» (С. Русова) (Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Педагогічна мудрість віків : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 411 с).

✚ *Оберіть ті пункти, які доцільно зберегти у соціально-гуманітарній роботі в ЗВО:*

- визнання реальних прав особистості в колективі;
- перевага колективної думки над думкою особистості;
- головна мета формування та діяльності колективу здобувачів, її здібності та інтереси;

- свобода вибору особистістю світоглядних, політичних, релігійних поглядів;
- гуманні стосунки у колективі;
- певні обмеження для особистості, що необхідні для нормального функціонування колективу;
- якомога більше вимог до людини, якомога більше поваги до неї;
- визнання спільної творчої діяльності, творення добра.

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Молодого вчителя призначили класним керівником в 10-А класі. Це один з нелегких класів, оскільки сформований він тільки цієї осені. Серед учнів відчувалася роз'єднаність. Але класний керівник зуміла зацікавити дітей справами класу та школи. Організації колективної діяльності сприяло детальне вивчення взаємовідносин у класі. Допоміг у цьому осінній похід, який дав змогу вивчити характер кожного, виявити інтереси та здібності учнів, відносини між ними; тому заходи, що проводились у подальшому в класі, сприяли створенню добрих міжособистісних відносин, здорового психологічного клімату, задоволення потреби старшокласників у спілкуванні.

Проаналізуйте діяльність молодого вчителя. Що допомогло йому домогтися позитивних результатів у роботі зі збірним класом?

При визначенні перспектив розвитку класного колективу вихователеві потрібно враховувати в першу чергу вивчення:

- а) особистісних потреб і перспектив кожного учня;*
- б) цілей загальношкільного колективу;*
- в) умов і можливостей шкільного життя.*

Семикласники у повному складі прийшли робити ремонт класу, але класний керівник не з'явився. Учні висловлюють

думки: захворіла, затримали якісь справи і т.д. Клас отримує завдання і тут розпочинається суперечка. Одні не хочуть працювати, бо немає вчителя. Інші починають виконувати завдання з неохотою, тільки й чекаючи зручного моменту, щоб покинути роботу. Треті, нічого не говорячи, самостійно починають працювати.

Яку інформацію про вихованість колективу й окремої особистості дають подібні ситуації? Сплануйте основні напрями виховної роботи для формування колективу у цьому класі.

- Так ось, Світлана Михайлівна, до вашого відома, є в педагогіці метод паралельної дії. Діємо на одного – виховуємо на його прикладі інших. Чули про таке?

- Чула, – зітхнула студентка-практикантка. - Здавали недавно педагогіку.

- Так, здавати здавали, – з докором сказав начальник літнього дитячого оздоровчого табору, – а засвоїти не засвоїли. Знову у вашому загоні Адаменко «проявив» себе – зелену смородину в саду обірвав. Говорили з ним?

- Говорила, обіцянку дав.

- Обіцянки він дає кожного дня. Тут тільки через колектив потрібно діяти, випробуваний метод – паралельна дія. Доведеться самому зайнятись.

На вечірній лінійці Адаменко чисто сердечно признався, що смородину обірвав у тій частині саду (сто п'ятдесят голів повернулися, щоб зафіксувати об'єкт його інтересів), що потрібна вона йому була, для стрільби із трубочки, яку він вирізав в іншій частині саду, і пообіцяв, що «більше не буде». А потім були слова осудження начальника табору і чергові запевнення Адаменка про припинення «військових дій»...

Начальник і не підозрював, що битва розпочнеться наступного дня, після сніданку. Дівчат зустріли дружні смородинові залпи хлопчиків. Увечері виявилось, що у баталіях брав участь майже весь табір. Тільки Адаменко у цій битві не був учасником; до нього у цей день приїхала мама.

Яка помилка була, допущена начальником табору? За яких умов метод паралельної дії результативний? Розробіть модель правильного застосування методу паралельної дії.

9 клас. У класі вісім чоловік – консультанти. Це ті учні, які найкраще знають той чи інший предмет і допомагають своїм однокласникам на їх прохання при утрудненнях у вивченні матеріалу. Усім подобається така система допомоги, оскільки це корисно й тим, хто пояснює, і тим, хто слухає.

Але одна а кращих учениць класу (консультант) заявила, що їй шкода витратити час на заняття з іншими, є вчителі, чому це хтось повинен займатися з невстигаючими. Клас обурений і здивований, тому що рішення про організацію консультацій винесене всім класом, і всі із задоволенням так працювали. Світлана аргументує свою позицію тим, що в 9 класі всі вчать добровільно, кожен повинен розраховувати на свої сили, у кожного свої інтереси, своя мета, тому кожен має право свій вільний час і знання використовувати так, як хоче. Клас слухає мовчки. Потім одні починають доводити, що Світлана не права, інші погоджуються з нею.

Підготуйте свій виступ, з яким ви звернулися б до класу у подібній ситуації.

У класі стало доброю традицією: всі справи вирішувати і проводити колективно. Перед проведенням справи у класі проводиться стартова бесіда, на якій спільно вирішують: що робимо, як робимо і для чого робимо. Вибираються відповідальні, розподіляються доручення, ураховуючи можливості й інтереси кожного. Тому всі із захопленням беруть участь у справах класу. У цьому немає нічого дивного, бо справи не нав'язуються кимсь з гори, а кожен пропонує, що і як він хоче робити. Наприкінці тижня проводяться збори-вогники, на яких обговорюється, що доброго було зроблено колективно, планується подальша робота.

Оцініть таку організацію життя класного колективу. Визначте роль і завдання класного керівника за такої організації життєдіяльності дітей.

Відповідь аргументуйте.

Тренінг з тимблдіingu «Згуртованість і встановлення контактів у колективі»

Мета тренінгу: розвивати групову згуртованість, групову взаємодію, створити приємну обстановку.

Завдання:

- підвищити згуртованість колективу групи здобувачів вищої освіти;
- підвищити розвиток колективу групи здобувачів вищої освіти як цілісного групового суб'єкта;
- розвинути такі навички як доброзичливість, інтерес до колективної творчої діяльності;
- вміння будувати довірливі відносини один з одним;
- співпрацювати і діяти спільно;
- узгоджувати свої дії з іншими і спільно вирішувати поставлені завдання;
- вирішувати конфліктні ситуації;

Привітання

Організаційний момент.

Учасникам пропонується розділитися на три рівні команди та обрати назву для неї.

Напрацювання правил роботи в групі:

Мета: систематизація правил для підтримання поведінки в групі.

Тімблдер пропонує учасникам скласти правила, які будуть дотримуватись під час тренінгу.

Список правил:

1. Уважно слухати один одного.
2. Правило «Піднятої руки».
3. Поважати думку один одного.
4. Я – висловлювання.
5. Безоціночність суджень.
6. Активність.
7. Правило «стоп».

8. Конфіденційність.

9. Правило єдності (з першої по останню годину тренінгу повинна залишатись та сама кількість учасників)

10. Принцип «Тут і тепер»

11. Вимкнуті телефони.

Реальні очікування від тренінгу

Кожному учасникові дається фліп-чарт для того щоб написати свої очікування від тренінгу. Після того, як учасники виконують завдання, їм потрібно їх приклеїти на «Дошку очікувань».

Хід тренінгу.

1 етап - Знайомство

Вправа «Ім'я на вушко».

Мета: формування навичок неформального знайомства.

Рекомендації до виконання. Спочатку учасники пересуваються аудиторією й вітають один одного в незвичайний спосіб: шепочуть кожному зустрічному своє ім'я (вигадане, якщо учасники вже знають один одного) на вухо. Вони мають робити це, немов передаючи дорогоцінну таємницю, про яку більше ніхто знати не повинен. Гравців попереджають, що, коли вони почують дзвінок, мають зупинитися й чекати нових вказівок.

Коли кожний гравець поспілкується приблизно з половиною учасників, лунає дзвоник. Учасників повідомляють про те, що вони знову мають ходити по приміщенню, але цього разу прошепотіти на вухо партнеру його ім'я.

Забуте або невідоме ім'я гравця не повинно стати перешкодою для зустрічі. Той, хто не знає імені, шепоче іншому на вухо: «Я хотів би дізнатися, як тебе звати». Гра закінчується, коли знову пролунає дзвоник.

Обговорення. Які труднощі Вас спіткали під час неформального знайомства? Які враження у Вас від процесу знайомства?

Вправа на знайомство «Що моя річ знає про мене».

Мета: Відпрацювати вміння короткої самопрезентації.

Узяти будь-яку особисту і від її імені розповісти щось про себе.

Вправа «Рукостискання»

Мета: удосконалення сприйняття та уявлення одне одного.

Рекомендації до виконання. Учасникам пропонується вільне пересування аудиторією й привітання одне одного рукоштовуваннями. Одночасно вони називають своє ім'я. У групі, де учасники знають один одного, доцільно використовувати вигадані імена, що сприяє подоланню стереотипної самосвідомості й поведінки, а також швидкому запам'ятовуванню нових імен для ефективної взаємодії з людьми у майбутній професійній діяльності. Дія повторюється, але тепер кожен має назвати свого партнера по імені. Якщо хтось не може згадати імені іншого, той підказує.

Варіація. Група утворює коло. Один з учасників виходить на середину кола й звертається до когось: «Олександр, як мене звать?» Той, хто не може згадати імені, міняється місцями з добровольцем у середині кола.

2 етап – формування якостей колективу

Вправа «Мозковий штурм».

Знайти якомога більше асоціацій зі словами «дружний колектив»

Обговорення: Чи важко вам було підібрати асоціації? Які асоціації вам було легше підібрати – позитивні чи негативні?

Вправа «Друкарська машинка» Вправа для концентрації уваги, командної взаємодії (згуртованості).

Завдання: Між учасниками тимблдер розподіляє літери алфавіту.

Тимблдер вимовляє слово, його необхідно «надрукувати». Група, що уособлює друкарську машинку, намагається це зробити, плескаючи в долоні. Правильно надрукованим вважається слово, яке учасники «відплескали», не порушуючи черговості букв.

Обговорення: Чи не розгубились ви при виконанні цієї вправи? Що було найважче у даній вправі?

Вправа «Це класно!» Всі учасники стають у коло. Один учасник виходить на середину і продовжує фразу: «Життя навчило мене ...», а решта учасників після кожного висловлювання викидають вперед руку з виставленим вгору пальцем і промовляють: «Це класно!»

Обговорення: Чи сподобалась вам ця вправа чи ні? І чим? Чи не була вам «нудною»?

Вправа «Граємо за правилами».

Мета: ознайомлення учасників групи із правилами роботи.

Групам пропонується прийняти деякі правила поведінки й спілкування під час заняття.

Правила:

- Поважати один одного;
- Проявляти активність;
- Правило «одного мікрофона» (усі мовчать, коли хтось говорить)
- Поважати мовця й відведене для тренінгу час (не відходити від теми, дотримуватися затвердженого регламенту)
- Я-висловлення (говорити тільки від свого імені: «Мені не подобається ...», «Я не можу ...», «Я не хотів би ...» і т.п.);
- Правило - дотримувати правил.

Вправа «Секрет дамської сумочки»

Ціль: зміцнення групи, створити атмосферу довіри.

Учасникам пропонується представити себе від імені будь-якої речі, що перебуває звичайно в його сумочці.

3 етап. – формування якостей командної роботи

Гра «Космічний корабель».

Мета: формування якостей командної роботи. На початку заняття ми створили команди. Розійдіться по своїм командам. Тепер підійдіть до людини з іншої команди, яку ви менш за все знаєте. Це ваша майбутня команда. Гарно працювати з людьми, яких ти гарно знаєш, але майбутнім лідерам треба вміти створити команду і з незнайомими людьми. Таким чином створено нові команди.

Тімбілдер: Зараз я буду називати різні завдання, а ви всією командою маєте їх виконати якомога швидше.

Завдання 1: голосно всією командою сказати будь-яке слово. Почали!

Завдання 2: половина команди має швидко підвестися. Почали!

Завдання 3: Ви на космічному кораблі. Швидко визначте, хто капітан, 2 пілоти, штурман, пасажери.

Завдання 4: На кораблі треба розселитися. Є 3 однокімнатні, 2 двокімнатні, 1 чотирикімнатний номер. Хто і де буде жити?

А зараз подумайте і скажіть, хто у вашій команді був лідером, до думки кого ви найбільше прислухалися?

Спробуємо визначити 10 головних характеристик лідера.....

Серед характеристик можна побачити і вміння переконувати, творчість, працьовитість, вміння слухати інших.

Вправа «Мій внесок у команду»

Вправа допомагає кожному учасникові усвідомити свою роль у команді, внесок у командну роботу, допомагає усвідомити різні варіанти того, як вноситься внесок у загальний результат, і розвинути в учасниках повагу до інших і визнання важливості виконання їхніх функцій.

Всі учасники діляться на міні-групи по 2-4 чоловік.

Тімбілдер просить кожного учасника висловитися в рамках своєї міні-групи на тему того, у чому він бачить свій внесок у діяльність всієї команди. Якщо хтось із учасників утрудняється, інші члени його міні-групи можуть йому допомогти сформулювати свою доповідь.

Групам дається 10 хвилин на підготовку. Після, один учасник від кожної міні-групи виступає й розповідає про кожного учасника своєї групи.

Вправа «Видання анекдотів»

Вправа допомагає учасникам скоординувати свої зусилля.

Необхідні матеріали: смішні історії, анекдоти або притчі, розрізані на смужки, які перемішані й розташовані по конвертах (по одній історії на конверт).

Учасники розбиваються на команди, кожна група одержує один конверт.

Підгрупи одержують наступну інструкцію: «Ваша команда - це родина, що успадкувала від далекого родича видавництво, що спеціалізується на книгах зі смішними історіями. Єдина

проблема - родич був дуже неуважний і всі історії переплутані. Завдання вашої команди - привести текст у порядок».

Питання для обговорення.

Як команда впоралася із завданням?

Що було складно?

Чому переможці перемогли?

Варіанти.

Можна не ділитися на команди, група одержує один конверт, у якому смужки зі шматочками анекдотів перемішані. Кожний учасник одержує одну смужку й повинен знайти учасників з уривками того ж анекдоту й зібрати анекдот разом з ними.

Можна погодити матеріал у конвертах з темою тренінгу. Наприклад, запропонувати їм зібрати історії про продажі або методи роботи із запереченнями.

Вправа «Острів»

Вправа тренує навички спільної діяльності. Можна використати його наприкінці тренінгу командостворення для ефективного й позитивного його завершення.

Необхідні матеріали. По аркуші паперу формату А 3 на кожен підгрупу.

Опис. Учасники розподіляються на команди, і кожній команді видається аркуш паперу формату А3.

Тімбілдер озвучує інструкцію: «Перед вами острів. Потрібно всією командою розміститися на цьому острові, тобто встати таким чином, щоб ніякі ноги, руки й інші частини тіла яких-небудь членів команди не торкались підлоги, усе повинні бути на острові. Як ви цього досягнете – ваша справа. Не можна використати додаткові предмети, такі як столи, стільці й т.д.

Вправа «Разом ми сила»

Вправа дозволяє усвідомити, що можливість команди більше, ніж сума можливостей її окремих учасників.

Матеріали: папір, олівці.

Опис: Кожний учасник протягом 5 мінут створює список своїх сильних і слабких сторін у своїй сфері діяльності.

Робота відбувається в міні-групах або всьома учасниками (якщо група не велика). Учасники створюють загальний список сильних і слабких сторін всієї команди. При цьому, якщо чийсь недолік компенсується сильною стороною іншого учасника, то цей недолік можна викреслити й не враховувати. Так само, якщо команда формує які-небудь нові загальні недоліки або гідності їх варто дописати в список.

Після цього представник від кожної команди розповідає про те, що змінилося в списках достоїнств і недоліків, після того як вони були об'єднані.

Висновок: Можливість команди не дорівнюють простій сумі можливостей її учасників. Як правило, у командній взаємодії компенсуються недоліки й підсилюються гідності кожного.

Вправа «Чарівна пляшка»

Вправа дозволяє учасникам задуматися про ті зміни, які вони хотіли б бачити у своїй команді.

Матеріали: Папір для нотаток, олівці, папір формату А 3.

Опис: Тімбілдер дає групі інструкції: «Уявіть собі, що ви й ваша команда знаходять стару лампу, хтось бере її в руки, потирає й з неї з'являється чарівний джин. Тепер ви можете загадати три бажання. Але є маленький нюанс, тому що лампу ви знайшли разом зі своєю робочою командою, то й бажання повинні стосуватися роботи. Ви можете змінити свого боса, своїх колег, зробити більше перерву на обід, змінити штатний розклад і т.д. Кожний може загадати свої три бажання.

Далі, кожний пише свої три бажання, які спрямовані на зміну робочих обставин. Формується загальний список побажань.

Обговорення: чи Можна щось зробити, щоб ці зміни відбулися в реальності? Якщо ні, то, що можна зробити для поліпшення хвилюючого питання?

Завершальні вправи

«Портрет дружнього колективу»

Мета: створити портрет дружнього колективу. Необхідно по черзі назвати ті риси, які, повинні бути в дружнього колективу (2 хв. на роздуми).

Обговорення: Чому саме ці якості ви виділили? Чи хотіли ви виділити негативні якості? Чи важко, на вашу думку, сформувати дружній колектив?

«Спасибі!»

Учасники стають в коло, і ведучий пропонує кожному подумки покласти на ліву руку все, те з чим він прийшов сьогодні, свій багаж настрою, думок, знань, досвіду, а на праву руку – те, що отримав на цьому занятті нового. Потім, усі одночасно сильно плескають у долоні і кричать – ТАК! або СПАСИБІ!

Підсумок тренінгу.

Мета: Завершальний ритуал. Дозволяє замислитися над змістом і результатом минулого заняття, а також завершити його красиво на позитивній емоційній ноті.

Обговорення: Чи справдились ваші очікування від тренінгу? Що ви почерпнули з тренінгу? Що нового для себе ви дізнались? Чи сподобався вам тренінг? Чи маєте ви якісь побажання чи зауваження до проведення тренінгу?

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Розкрийте сутність поняття «колектив».
  2. Назвіть функції колективу.
  3. Розкрийте закони життя колективу, які визначив А. С. Макаренко.
  4. Назвіть стадії розвитку колективу. Схарактеризуйте їх.
  5. Обґрунтуйте основні шляхи формування колективу.
  6. Назвіть головні напрями і засоби згуртування групи здобувачів вищої освіти та розвитку в ній колективістських відносин.
  7. Розкрийте взаємозв'язок між особистістю і колективом.
  8. Обґрунтувати, як впливає особистість на колектив.
- Навести приклади.

9. Назвіть можливі позитивні та негативні наслідки формування особистості засобами колективу.

Рекомендована література

1. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Кмийв: Либідь, 2003. 280 с.
3. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.
4. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астра», 2015. 345с.
5. Котенєва І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 297 с.
6. Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.
7. Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному заклад: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.

Практичне заняття 11-12. Тема. Принципи та технології ефективної взаємодії едвайзера зі здобувачами вищої освіти в освітньому процесі.

Умій сказати, умій і змовчати.

Говори мало, слухай багато, а думай ще більше.

Мета – охарактеризувати принципи та технології ефективної взаємодії едвайзера зі здобувачами вищої освіти в освітньому процесі.

План

1. Комунікативна основа взаємодії едвайзера зі здобувачами вищої освіти.
2. Основні функції та рівні педагогічного спілкування едвайзер-здобувач вищої освіти.
3. Принцип спирання на внутрішні особистісні ресурси.
4. Функціонально-рівнева модель технології суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Методичні вказівки до практичного заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення та запишіть у словник.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до обговорення питань плану практичного заняття, відповідей на проблемні питання. Пам'ятайте, що сутність конспектування полягає не в переписуванні або копіюванні тексту, а у виділенні основних думок, формулюванні висновків в скороченому вигляді своїми словами.

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів групи.

1. Вивчити теоретичний матеріал до практичного заняття.
2. Підготуватися до опитування за питаннями плану заняття.
3. Виконати всі завдання практичного блоку.

Індивідуальні завдання:

1. Виконати індивідуальні навчально-дослідні завдання.
2. Проаналізувати проблемні питання. Підготуватись до їх обговорення.
3. Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації.
4. Виконати завдання для самостійної роботи з теми практичного заняття.

Практичні завдання

Практичне завдання 1. Складіть правила конструктивної критики здобувачів вищої освіти (не менше 15) та перелічіть форми конструктивної критики.

Практичне завдання 2. Визначити та проілюструвати прикладами позицію (комунікативну) викладача/едвайзера щодо здобувача вищої освіти: розуміння, визнання, прийняття.

Практичне завдання 3. Які психологічні засоби, методи та прийоми підвищують ефективність професійно-педагогічного спілкування зі студентською аудиторією під час лекції, на семінарських заняттях і екзамені? Відповідь оформити у вигляді таблиці.

Практичне завдання 4. Поясніть, як пов'язані техніка спілкування та комунікативні уміння викладача.

Практичне завдання 5. Згадайте три випадки, коли Ви допомогли комусь вирішити проблему за допомогою спілкування.

Практичне завдання 6. Що означає коректність у спілкуванні? Що означає делікатність у спілкуванні? У чому полягає сутність фундаментального методу аргументування? Проілюструйте свою відповідь переконливими прикладами з освітянської сфери.

Практичне завдання 7. З досвіду Вашого спілкування наведіть приклади бар'єрів спілкування, які заважають взаєморозумінню, і заповніть таблицю Самоаналіз бар'єрів спілкування

Назва бар'єру	Приклад	Використовується	
		Часто	Рідко
Погрози			
.....			
.....			

Практичне завдання 8. Складіть перелік саботажників професійно-педагогічного спілкування (не менш 10-15), наведіть приклад кожного з них і укажіть. Заповніть таблицю «Саботажники спілкування» та дайте відповідь на питання: «Яких саботажників спілкування Ви використовуєте для підриву спілкування зі співрозмовниками; до яких з них удаються інші люди відносно Вас самих; хто це робить (товариші по навчанню, роботі, рідні, друзі)»?

№	Саботажники спілкування	Приклад	Хто це робить	
			Ви	Інші
1.	Слова – «боржники»	«Ви повинні дивитись на факти»; «Ви повинні вести себе більш відповідально»		

Практичне завдання 9. Протестуйте сформованість особистих комунікативних якостей за допомогою методик представлених у Додатку А. За отриманими результатами виконайте вправу «Словесний автопортрет» (Додаток Б)

Проблемні питання

✚ Чи впливає стиль педагогічного спілкування едвайзера (демократичний, авторитарний ліберальний) на результати навчання здобувачів?

✚ Чому не можна визначити «найрезультативніший» стиль? Чи можна?

- ✚ Як треба слухати людину, щоб вона (за-) говорила?
- ✚ Які труднощі та бар'єри мають місце в професійно-педагогічному спілкуванні едвайзерів і здобувачів та які шляхи їх подолання?
- ✚ Чому дуже шкідливе безособове ставлення едвайзера до здобувача? Якій «внесок» робить у педагогічне спілкування здобувач і едвайзер?

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

- ✚ Розробити дискусію «Чому люди не розуміють один одного і як розмовляти зі здобувачами вищої освіти однією мовою»?
- ✚ Складіть: «анти порада» едвайзера групи здобувачів вищої освіти;
Проаналізуйте «Ознаки та наслідки неправильного спілкування едвайзера зі здобувачами групи вищої освіти».
Потім розробіть чек-лист «Правила спілкування едвайзера групи зі здобувачами вищої освіти» .

Виконайте тренінгові вправи на розвиток комунікативних здібностей едвайзерів групи здобувачів вищої освіти:

- увійдіть до приміщення і зверніть до себе увагу засобами міміки, рухів, жестів;
- проявіть здивування, хвилювання, обурення, іронію у педагогічно доцільній формі;
- проявляючи почуття гумору та коректне ставлення зробіть коротке зауваження порушнику дисципліни;
- зверніться до здобувача вищої освіти з проханням, запитанням, пропозицією побажанням, вимогою;
- використовуючи різну інтонацію голосу приверніть увагу здобувачів промовивши запропоновані фрази: «Прошу уваги», «Підійдіть до мене».

Педагогічні ситуації

Перед вами – низка складних педагогічних ситуацій.

Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш доцільний.

Молодий викладач хоче встановити правильну дистанцію між ним і здобувачами (розумними, активними, гоноровими). Йому порадили «приміряти» маску жорсткого, суворого викладача – вижимати зі здобувачів «усі соки». Але ні характер, ні виховання, ні зовнішній вигляд, ні рівень знань викладача не відповідали цьому образу (розшифруйте, що це може означати). І все ж він вирішив приміряти на себе цю маску...

Спрогнозуйте, що з того може вийти. Як би ви вчинили в такому випадку? Як ви налагодите стосунки між вами й здобувачами? Чи має викладач звертати увагу на характер взаємодії зі здобувачами, обирати якийсь конкретний стиль?

Ви коли-небудь бачили або чули в аудиторії наступне: «Ну. Я чекаю...» (пауза – викладач дивиться на годинник). «Ви самі в себе крадете перерву» (ще одна пауза). «Гаразд. Я чекатиму доти, доки ви не почнете вчитися. Якщо ви так хочете, можемо працювати всю перерву. Самі вирішуйте». *Наскільки цей варіант ефективний в управлінні групою? Як впливати на аудиторію?*

Ви – викладач. Обговорюєте після лекції зі здобувачами поточні справи. Підходить одна із студенток і за її словами «я хотіла б вирішити з вами терміново особисте питання». Однак ви не можете зараз переговорити.

Завдання: підберіть фразу або декілька фраз, за допомогою яких відмовите дівчині і при цьому не викликаєте негативних емоцій.

У колективі, куди ви прийшли на роботу, в основному люди не вашого віку. *Як ви визначите лінію своєї поведінки та спілкування? Поясніть свою точку зору.*

На лекції здобувач задав Вам питання, яке цікавить всіх. Здобувачі з величезним інтересом очікують відповіді. Ви не можете дати відповіді. *Як Ви вчините в цій ситуації?*

Після лекції здобувач, який практично не слухав її, підійшов до викладача і сказав, що він не зрозумів певний матеріал лекції. На що викладач відповів: «Прочитай конспект лекції і все зрозумієш».

Як можна охарактеризувати таку поведінку педагога? Чи є об'єктивні причини для такої поведінки викладача? Як далі можуть розгортатися події? Якою ви бачите позаурочну взаємодію викладача зі здобувачами?

Здобувач розмовляє з викладачем, демонструючи надмірну самовпевненість: «Немає нічого такого, чого я б не зміг зробити, якщо б я захотів. Для мене нічого немає складного у тому, щоб вчити вашу дисципліну». *Якою має бути відповідь викладача?*

Уявіть ситуацію. До кафедри зайшов Ваш колега, емоційно неврівноважений, збуджений із приводу непогодження дій. Опишіть ваші дії. Що ви будете казати на початок бесіди з колегою? *Визначить темп свого мовлення та інтонацію.*

Вам належить зробити на засіданні кафедри дуже важливе повідомлення, аргументувати серйозні пропозиції. *Яку тривалість виступу Ви заявите?*

Студенти 4-го курсу написали декану факультету заяву, в якій обґрунтовано просили замінити викладача фахової дисципліни. Деканат їхнє прохання задовольнив.

Через якийсь час ці студенти знову написали заяву з аналогічним проханням щодо іншого викладача.

Яка Ваша думка щодо можливих причин виникнення і повторення подібних конфліктів? Що має зробити деканат, щоб не виникало подібних конфліктів студентів з викладачами.

Група прийшла невідготовленою до практичного заняття, за винятком декількох студентів. Через це викладач вирішив провести контрольну роботу з цієї теми, хоча зазвичай практичне заняття проводилися у формі усного опитування, до того ж було зрозуміло, що більшість нічого не напише, адже до заняття не підготувалися.

Як наслідок, декілька чоловіків здали чисті аркуші, дехто написав «що-небудь, аби було», а дехто зі студентів написав відверті «дурниці», жартівливі віршики, які, звичайно, ніяк не стосувалися теми заняття або ж опосередковано натякали на те, що їм просто байдуже.

Викладач сприйняв усе це як особисту образу, хоча «жартівники» сподівалися на іншу реакцію. Він оголосив, що більше не хоче бачити тих студентів ні на практичних заняття, ні на лекції, ні на екзамені. Вибачень він не приймав.

Ситуацію ускладнювало ще й те, що не всі учасники конфлікту бажали вибачитися. А ті учасники конфлікту, які хотіли вибачитися, побоювалися, щоб це не мало вигляду підлабузництва напередодні іспиту. Під впливом емоцій конфліктна ситуація сприймалася як така, що загрожувала витратою авторитету викладача і роз'єднанню групи на дві протилежні за поглядами мікрогрупи. Кожна зі сторін бажала вигладити принциповою, і конфлікт почав розширюватися, залучаючи все більше учасників.

Поясніть, як можна було б запобігти цій конфліктній ситуації, яка переросла в конфлікт. Яку помилку зробив викладач? У чому провина в цій ситуації студентів? Як діяли б Ви в цій ситуації на місці викладача? Чи допоможе вирішенню конфлікту вибачення студентів?

Студент, побачивши викладача, коли той зайшов в аудиторію, сказав йому: «У вас дуже стомлений вигляд». *Як на це має реагувати викладач.*

Викладач веде заняття. Раптом відчиняються двері, і до кабінету заходить колега. Не звертаючи ніякої уваги на молодого педагога, він підходить до столу і починає там щось шукати.

Потім мовчки виходить, але невдовзі знову повертається і продовжує шукати.

Якою буде ваша реакція? Чому? Чи може педагог порушувати правила професійної етики у стосунках із колегою? Який варіант поведінки молодого викладача в цій ситуації найоптимальніший?

Тестові завдання для контролю знань здобувачів

Дати відповіді на питання тесту

1. Професійно важливі для едвайзера групи здобувачів вищої освіти якості – справедливість, принциповість, доброзичливість, чуйність, терплячість, уміння розуміти вчинки здобувачів та передбачати їхню поведінку, здатність стримувати роздратування - це:

- a). педагогічна культура
- b). педагогічний стиль
- c). педагогічна поведінка
- d). педагогічний такт

2. Дружнє взаєморозуміння едвайзера групи зі здобувачами вищої освіти, позитивні емоції, впевненість здобувачів у собі виникає у результаті:

- a). Ліберального стилю спілкування
- b). Авторитарного стилю спілкування
- c). Демократичного стилю спілкування
- d). Змішаного стилю спілкування

3. Що є причиною вдавання едвайзера групи здобувачів вищої освіти до авторитарного стилю спілкування?

- a). недостатній рівень психологічної культури едвайзера
- b). всі відповіді правильні
- d). бажання прискорити темп розвитку в супереч індивідуальним особливостям здобувачів
- c). одноманітність виховних впливів едвайзера групи здобувачів вищої освіти.

4. При якому стилі спілкування едвайзер проявляє зазначені якості: не послідовність у рішеннях і діях; нерішучість; не перевіряє виконання своїх вимог?

- a). Авторитарний стиль
- b). Ліберальний стиль
- c). Змішаний стиль
- d). Демократичний стиль

5. Встановіть відповідність між назвою стилю спілкування едвайзера і здобувачів з його суттю:

- 1). Спілкування-залякування
- 2). Спілкування-загравання
- 3). Спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю.

a). невміння організувати продуктивне спілкування на основі захоплення спільною діяльністю.

b). єдність високого професіоналізму педагога та його етичних поглядів.

c). завоювання дешевого авторитету в здобувачів, що суперечить вимогам педагогічної етики. Відображає намагання налагодити контакт із здобувачами, сподобатися, а з іншого - відсутність необхідної загально педагогічної та комунікативної культури, умінь та навичок педагогічного спілкування, досвіду професійної комунікативної діяльності.

6. Найпродуктивнішим для всіх учасників педагогічного процесу є:

a) спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю

b) спілкування на основі дружньої прихильності

c) спілкування-дистанція

d) спілкування-залякування

e) спілкування-загравання

7. Стиль спілкування (керівництва), який формує відповідальність та ініціативність:

a) ліберальний;

б) демократичний;

в) авторитарний.

8. Що таке емпатія?

- a) творчі здібності
- b) здатність до самоаналізу
- c) здатність співпереживати
- d) здатність спілкуватись

9. Спілкування едвайзера групи здобувачів вищої освіти може бути:

- a) функціонально-рольовим,
- b) міжособистісним,
- c) особистісно-орієнтованим.

10. Стиль педагогічного спілкування – це

a) усталена система способів та прийомів, які використовує едвайзер під час взаємодії зі здобувачами, їх батьками, колегами по роботі.

b) здатність виробляти свою стратегію, свідомо і планомірно удосконалювати себе

c) складна психологічна взаємодія, яка передбачає виконання певних нормативних функцій.

Питання для самоконтролю знань здобувачів

1. Дайте визначення педагогічному спілкуванню, розкрийте його особливості.
2. Які мета, структура і функції педагогічного спілкування?
3. Назвіть основні сторони спілкування та поясніть їх взаємозв'язок.
4. Які Ви знаєте індивідуальні особливості та стратегії педагогічного спілкування.
5. У чому схожість і різниця ділового та ігрового рівнів спілкування?
6. Визначте поняття «комунікація». Перелічіть складові процесу комунікації.
7. Назвіть засоби комунікації і як ефективно ними користуватися в діловому спілкуванні?

8. Поясніть, у чому полягає мистецтво слухати. Назвіть види слухання. Визначте поняття пасивне, активне та емпатичне слухання. Поясніть, у чому полягає трьохтактна схема слухання.

9. Перелічіть правила емпатичного слухання. Перелічіть типи слухачів.

10. Поясніть роль зворотного зв'язку у процесі ділової комунікації. Які його основні форми?

11. Назвіть фактори, що обумовлюють помилки в процесі сприйняття співрозмовника.

12. Поясніть, що таке фільтри «Я- слухання» і яка їх роль у педагогічному спілкуванні.

13. Перелічіть прийоми завоювання ініціативи у спілкуванні.

14. Назвіть прийоми формування атракції та визначте поняття атракції

15. Перелічіть типові помилки, які ми допускаємо, встановлюючи контакт з співрозмовником.

16. Поясніть, що значить «вміння слухати».

17. Поясніть, що визначає поняття «ефективна критика».

18. У чому різниця між професіональним та непрофесійним спілкуванням?

19. Яка роль кожного з етапів педагогічного спілкування для встановлення ефективної взаємодії едвайзера групи зі студентами у навчально-виховному процесі?

20. Що повинен робити едвайзер, щоб не допускати виникнення або мінімізувати вплив бар'єрів у спілкуванні?

21. Що визначає стиль спілкування едвайзера групи зі студентами?

22. Що, на Ваш погляд, породжує непродуктивні стилі спілкування едвайзера зі студентами?

23. Чим відрізняється педагогічне спілкування від спілкування едвайзера групи здобувачів вищої освіти з людьми поза професійною діяльністю?

Рекомендована література

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 245 с.
2. Варій М.Й. Психологія особистості: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
3. Долинська Л.В. Стилі педагогічного спілкування та можливості його формування в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. Психологія: Зб. наук. праць. Київ: НПУ, 1999. Вип. 1 (4). С. 64-69.
4. Нікітіна І.В. Розвиток мотивації студентів. Практикум : навч. посіб. Київ: НУХТ, 2017. 326 с.
5. Пентилюк М. І., Маруніч І. І. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. Київ: Центр учбов. літератури, 2011. 224 с.
6. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 288с.
7. Практикум педагогічної майстерності: навч. посіб. / за ред. В.В. Олійника. Київ: ТОВ «Егіс Плюс», 2008. 184 с.
8. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. по-сіб. Київ: Зоря, 2003. 255 с.
9. Сагач Г. М. Похвальне красномовство. Київ: ІЗМН, 1996. 154 с.
10. Філоненко М.М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224.
11. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навч. посіб. Київ: Кондор., 2009. 190 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

1. Дайте відповіді на наступні проблемні питання:

1. Чому навчання і виховання розглядають як дві сторони (дві підсистеми) єдиного науково-педагогічного процесу?

2. Розкрийте сутність та особливості виховання у вищій школі

3. Які протиріччя залишаються у вузівському соціально-гуманітарному процесі й потребують подальшого вирішення?

4. *Доповніть висловлювання:* «У теперішній час ... і ... сформована особистість залишається ідеалом суспільства, до якого прагне вітчизняна вища школа».

5. *Доповніть висловлювання:* «На сучасному етапі розвитку українського суспільства, незважаючи на всі зміни у житті, загальна мета виховання залишається незмінною - формування ... і ... розвиненої особистості».

6. Всебічний та гармонійний розвиток особистості передбачає дотримання єдності та взаємодії п'яти основних частин виховання. *Назвіть їх.*

7. *Доповніть висловлювання:* «Кінцевою метою виховання особистості є її підготовка до повноцінного суспільного життя, яке передбачає виконання людиною трьох соціально-суспільних функцій: ..., ..., ...».

8. Сформулюйте сутність, актуальні завдання, шляхи і засоби реалізації змісту кожного напрямку національного виховання.

9. В.О. Сухомлинський стверджував: «Виховання можуть саме тоді, коли воно враховує тендітні капризи природи». *А як вважаєте ви?*

12. Ж.-К.Гельвецій писав, що все його життя є, по суті, одне довгезне виховання. *Яка специфічна особливість виховного процесу тут виявляється? Обґрунтуйте її.*

2. *Проаналізуйте Концепцію національного виховання з погляду мети і основних напрямів національно-патріотичного виховання особистості. Розкрийте сутність понять:*

- мета національного виховання-
- загальнолюдські гуманістичні цінності
- духовність-
- принципи загальнолюдської моралі-
- художньо-естетична вихованість –
- розвиток індивідуальних здібностей таланту-

3. Перелічіть принципи виховання, на яких наголошено у Концепції національного виховання. У таблиці вкажіть їх суть:

№	Принцип національного виховання	Сутність принципу
1	Принцип народності	-.....
	.....	
	.....	

4. Обґрунтуйте ваше розуміння принципу національної спрямованості освітнього процесу та його ролі в реформуванні закладів освіти.

5. Прочитайте та проаналізуйте твердження видатних педагогів:

а) М.Стельмаховича: «Правильно організоване національне виховання формує повноцінну особистість, суверенну індивідуальність, яка цінує свою громадянську, національну й особисту гідність, совість і честь».

б) О.Духновича: «Якщо людина змалку не привчиться народ свій любити, залишиться несхильною, байдужою, ні те, ні се, то це значить, що вона віддається індиферентизмові. А індиферентизм є найбільше зло в людстві, бо така людина «ні туди, ні сюди» буває самолюбцем, вона, крім себе, нічим не займається, і буває небезпечною і злигодньою, соромлячись свого народу, соромиться самої себе».

б. Ознайомтесь із твердженням видатного педагога К.Ушинського:

«Є лише одна загальна для всіх природжена схильність, на яку завжди може розраховувати виховання: це те, що ми зємо народністю. Як немає людини без самолюбства, так немає

людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з її поганими природними, особистими, сімейними і родовими нахилами. Звертаючись до народності, виховання завжди знайде відповідь і допомогу в живому і сильному почутті людини, яке впливає багато сильніше за переконання, сприйняття тільки розумом, або за звичку, вкорінену страхом покарань. У лиходія, в якого погасли всі благородні людські почуття, можна ще дошукатися іскри любові до батьківщини: поля батьківщини, її мова, її перекази і життя ніколи не втрачають незбагненої влади над серцем людини. Є приклади ненависті до батьківщини, але скільки любові буває іноді в цій ненависті» *Проаналізуйте та визначте основну ідею даного твердження. Занотуйте його.*

7. Що спільного чи відмінного між:

патріотизмом та національною свідомістю особистості;

моральністю та громадянською позицією;

політичною культурою та правосвідомістю?

Відповідь обґрунтуйте.

8. Вивчивши теоретичний матеріал теми «Волонтерство, як сучасний соціально-гуманітарний феномен діяльності ЗВО», виконайте наступні практичні завдання:

1). Скласти структурно-логічну блок-схему «Сутність волонтерства та волонтерського руху» у якій відображено (поняття, мета, цілі, функції та принципи волонтерської діяльності).

2). Скласти перелік нормативно-правового забезпечення функціонування волонтерського руху.

3). Охарактеризувати основні вимоги до особистісних якостей волонтера. Особливості мотивації потенційних волонтерів.

9. Вивчивши теоретичний матеріал теми «Особливості роботи едвайзера з молоддю неформальних об'єднань», виконайте наступні практичні завдання:

1). Охарактеризувати субкультуру як форму вияву соціальної активності сучасної молоді. Визначення, ознаки, типи та складники, функції та фактори формування.

2). Визначити причини виникнення молодіжних субкультур, неформальних об'єднань. Основні складники молодіжного руху.

3). Охарактеризувати аспекти відчуження молодіжної субкультури: контркультура; андеграунд; фендом; «психосоціальний мораторій»; маргінальність, лімінальність, екстернальність.

4). Скласти міні-енциклопедію у якій представлено:

а) характеристика неформальних молодіжних об'єднань («Фури», «Теріантропія», «Геймери», «Моббери», «Стрейтедж» та ін.9

б) термінологічні канони в сучасній молодіжній субкультурі (лукізм, ейджизм, фетшеймінг, чабі, віти ліго ті ін.).

в) діяльність музично-поетичних неформальних молодіжних об'єднань: панки, емо, готи, репери. Яккі – young urban creatives. Походження з вулиці до танців – брейк-данс, флешмоб, майданс.

г) характеристика акторських неформальних молодіжних об'єднань (толкієністи, рольовики, анімешники).

д) характеристика «граффітчиків».

5.) Охарактеризувати субкультури комп'ютерно-мережевого спілкування: виразники тенденцій інформаційного суспільства. Неформальні субкультури в інформаційному просторі світової мережі Інтернет.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ

1. *Дайте відповідь на запитання.*

1). За Радянської влади метою виховання студентської молоді було формування всебічно гармонійно розвиненої особистості.

Як Ви думаєте, чи має сенс виховувати таку особистість. Якщо так, то що для цього необхідно, і чи є можливості для формування гармонійно розвиненої особистості в сучасних умовах українського суспільства?

2). Сучасній погляд гуманізму: «Людина – найвища цінність». Але чи можна розглядати її як автономну від суспільства, яка живе за принципом: «Що хочу, те й роблю». До чого це може призвести в її моральному вихованні (або моральної поведінці)?

Чи можлива абсолютизація суверенітету окремої особистості поза моральною відповідальністю?

3). Психолог В.П.Зінченко стверджує, що «совість – стан моральної очевидності». Згодні Ви з ним, чи ні. Доведіть свою точку зору.

4). Психолог В.Д. Шадріков вважає, що «виховувати треба не якості особистості, а мотиви поведінки».

Чи згодні Ви з цією думкою? Відповідь обґрунтуйте.

5). Чому в сучасних умовах студентське самоврядування в університеті є скоріш виняток, ніж правило?

2. *Перед вами – низка педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно знайти той варіант, який з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш правильний.*

Ситуація1. Ви працюєте в групі здобувачів вищої освіти, серед яких хтось готовий виступити в ролі справжніх «суб'єктів», а хтось взагалі не бажає зайняти активну позицію (йому простіше залишатися «споживачем» знань, як його привчили до цього в

школі, де він був «відмінником»). *Як працювати в такій групі здобувачів вищої освіти?*

Ситуація 2. У групі один здобувач постійно провокує викладача: піддає сумніву викладений матеріал, постійно ставить йому запитання, некоректно себе поводить. Одночасно він є визнаним лідером у групі.

Який обрати викладачеві оптимальний спосіб реагування на таку поведінку здобувача?

Ситуація 3. Здібний студент часто запізнюється і пропускає заняття, пояснюючи таку поведінку своїми психофізіологічними особливостями.

Дії викладача. Який обрати викладачеві оптимальний спосіб реагування на таку поведінку студента?

Ситуація 4. Ви почали заняття, всі заспокоїлися. В аудиторії тихо, і раптом хтось вголос грімко засміявся. Коли ви, ще не встигнувши нічого сказати, запитливо і здивовано подивилися на студента який засміявся, він, дивлячись вам прямо в очі, заявляє: «Мені завжди смішно дивитися на вас і завжди при цьому хочеться сміятися, коли ви проводите заняття». *Як ви на це відреагуєте?*

Ситуація 5. Після декількох занять, здобувач заявляє вам: «Я не думаю, що ви, як викладач цієї навчальної дисципліни, можете мене чомусь навчити». *Ваша реакція.*

Ситуація 6. Здобувач вашої спеціальності став гірше вчитися, втратив інтерес до Вашої навчальної дисципліни. На одному з занять, коли Ви звернули його увагу на те, що він в думках десь за межами аудиторії, він заявив, що розчарувався в обраній спеціальності і хоче піти з вищу. *Ваші дії.*

Ситуація 7. Студент вашої спеціальності на одному із занять заявив, що, все, про що Ви розповідаєте, абсолютно не потрібно сучасному студентові. Тому що, щоб влаштуватися на роботу зараз потрібні тільки знайомства і диплом про вищу освіту. На роботі навчать. *Ваша реакція?*

Ситуація 8. Здобувач на одному із занять заявив, що, все, про що Ви розповідаєте, абсолютно не потрібно сучасному студентові. Тому що це є суцільна теорія. На роботі кажуть: «Забудь все, чому тебе вчили в університеті». Навіщо тоді

«сушити голову» і не спати ночами, щоб вчити нікому не потрібні речі. *Що Ви можете сказати у відповідь?*

Ситуація 9. Здобувач став гірше вчитися, втратив інтерес до Вашої навчальної дисципліни. На одному з занять він заявив, що безглуздо витратити молоді роки на навчання. У відповідь на Ваше запитання, навіщо він поступив на цю спеціальність, він відповів, що було багато бюджетних місць, а йому потрібен тільки диплом. Без диплома сьогодні нікуди... І додав, що взагалі-то він не збирається працювати за фахом. *Ваші дії?*

Ситуація 10. «Я відчуваю, що заняття, які ви проводите, не допомагають мені». – говорить студент викладачу, і додає: «Я взагалі думаю кинути навчання». *Як на це повинен реагувати викладач?*

3. *Оцініть свої професійні якості як суб'єкта соціально-гуманітарного процесу ЗВО, яких Ви набули під час навчання, та складіть програму самовдосконалення (самовиховання).*

Професійні якості	Оцінка	Зміст самовдосконалення	Шляхи та методи самовиховання

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 245 с.
2. Андрощук І.В. Методика виховної роботи: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
3. Башкір О.І. Теорія виховання: навч.-метод. посіб. Харків: ХНПУ ім.Г.С. Сковороди, 2016. 90 с.
4. Белова Л.О. Виховна система ЗВО: питання теорії та практики: навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2004. 264 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
6. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
7. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб./ за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса: Фенікс, 2006. 288 с.
8. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава: ПП «Астрая», 2015. 345с.
9. Європейська практика студентського самоврядування в університетах України. / за заг. ред. Т.Б Буяльської. Вінниця, 2005. 82 с.
- 10.Єршоміна Л.Є. Практикум з соціальної роботи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / за заг.ред. О. В. Федорової. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2017. 140 с.
11. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1993. 320 с.
12. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. Київ: Вища школа. 2005. 180 с.
- 13.Котенева І. С., Карлова Н. М. Організаційне забезпечення соціально-гуманітарної роботи в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: науково-методичний посібник. Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 297 с.
- 14.Котенева І. С., Карлова Н. М. Форми і методи соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти:

науково-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 259 с

15.Котенєва І.С., Карлова Н.М. Сучасні ролі викладача закладу вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*, № 1 (339), 2021. С. 157- 167.

16.Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.

17.Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. Київ: Знання-Прес, 2003. 429 с.

18.Лісовець, О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2011.256 с.

19.Марків В. М.Теорія виховання: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 241 с.

20.Метод конкретних педагогічних ситуацій: Навчально-методичний посібник / За ред. В.І. Бондаря. Київ: Українські пропілеї, 2001. 300 с.

21.Матвієнко. О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання». Київ: Стилос, 2001. 256 с.

22.Маценко Л.М. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Вид. 3-тє, доповнене, перероблене. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 319 с.

23.Нікітіна. І.В. Розвиток мотивації студентів. Практикум : навч. посіб. Київ: НУХТ, 2017. 326 с.

24.Омельяненко С.В. Педагогіка: тестові завдання: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 391 с.

25.Опанасенко Н.І. Теорія і методика виховної роботи: навчально-методичний посібник. Київ, 2022. 208 с.

26.Організація роботи у сфері дозвілля: інформаційна складова: монографія. Київ: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2013. 535 с

27.Пентиліук М. І., Маруніч І. І. Ділове спілкування та культура мовлення: Навч. посіб. Київ: Центр учбов. літератури, 2011. 224 с

- 28.Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки: Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 288с.
- 29.Практикум педагогічної майстерності: навч. посіб./ За ред. В.В. Олійника. Київ: ТОВ «Етіс Плюс», 2008. 184 с.
- 30.Практикум: соціальна сфера (workshop book: social sphere) / за заг. ред. Н. А. Сейко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 277 с.
- 31.Попадич О.О. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Теорія виховання» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 100 с.
- 32.Рибалко Л. С. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. 24 с.
- 33.Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. по-сіб. Київ: Зоря, 2003. 255 с.
- 34.Сагач Г. М. Похвальне красномовство. Київ: ІЗМН, 1996. 154 с.
- 35.Соловей М.І. Виховна система у вищому навчальному закладі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2003. 257 с.
- 36.Теорія і методика виховання: сучасні тенденції розвитку: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 292 с.
- 37.Філоненко М.М. Психологія спілкування: Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224.
- 38.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2018. 456 с.
- 39.Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навч. посіб. Київ: Кондор., 2009. 190 с.
- 40.Якименко С. І. Формування культури дозвілля студентів: теорія і практика: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 240 с.
- 41.Ярошук Л.Г. Методика виховної роботи: навч.-метод. комплекс. Київ Видавничий дім «Слово», 2012. 320 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

МЕТОДИКИ ДЛЯ ОЦІНКИ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Методика оцінки умінь педагогічного спілкування (за І.В. Макаровською)

Ця методика розроблена з дослідницькою метою і не призначена для прийняття кадрових рішень.

Інструкція Оцініть уміння викладача за 10 – бальною шкалою: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1.

Від 10 – уміння виявляється в 100 % випадків, до 5 – уміння виявляється в половині випадків, до 1 – уміння відсутнє.

1. Виявляє теплоту і доброзичливість у спілкуванні з усіма студентами.

2. Відчуває зміни в настрої групи, уміє керувати ним.

3. Володіє багатую і виразною мовою.

4. Уміє створювати умови для вільного висловлювання студентами своєї позиції, зокрема і критики на власну адресу.

5. Володіє своїм настроєм.

6. Може домовитися, якщо знадобиться, практично з кожним студентом.

7. Уміє гармонійно поєднувати жести, міміку, інтонацію зі змістом мовлення.

8. Уміє поставити себе на місце студента, подивитися на проблему його очима.

9. Уміє захопливо і зрозуміло для студентів викладати матеріал.

10. Уміє вести дискусію на занятті, забезпечувати зв'язок кожного виступу із загальним руслом міркувань, підбивати підсумки.

11. Уміє відкрито виражати свою позицію так, що не знижується самоповага студентів.

12. Визнає і бачить досягнення кожного, і насамперед слабого студента.

Аналіз результатів До рефлексивно – перцептивних належать уміння 2, 5, 9 і 12. Характеризують здатність викладача до саморозкриття уміння 3, 6,7,11. Забезпечують діалогічний підхід до студентів уміння 1, 4, 8 і 10.

Тест «Карта контролю стану мовлення» (за К. Мілютиною).

Методика побудована на самооцінці. Вона дає змогу оцінити індивідуальну схильність до мовної тривожності та контролювати і коригувати власну мовну поведінку.

Інструкція Перед Вами список із 24 речень, що описують якісь емоційні стани людини в різних ситуаціях. Якщо Ви згодні з судженням, то біля цього речення поставте знак «+». Якщо висловлене судження Вас не стосується, поставте знак «-».

Текст опитувальника

1. Моя мова справляє гарне враження.
2. Мені легко розмовляти майже з усіма.
3. Мені просто дивитися на слухачів, коли я з ними розмовляю.
4. Мені важко розмовляти з моїм начальником або викладачем.
5. Навіть думка про необхідність говорити в громадському місці мене лякає.
6. Деякі слова мені вимовляти важче, ніж інші.
7. Коли я говорю, то не думаю, як це в мене виходить.
8. Я легко можу підтримати розмову.
9. Моя мова інколи бентежить моїх співрозмовників.
10. Не люблю знайомити одну людину з іншою.
11. При обговоренні якогось питання в групі я часто запитую.
12. Мені легко контролювати свій голос, коли я говорю.
13. Мені неважко говорити перед групою.
14. Моя мова не дає змоги робити те, що мені подобається.
15. Коли я говорю, мене досить приємно слухати.
16. Іноді мені не подобається, як я говорю.

17. Коли я говорю, я завжди відчуваю себе цілком упевнено.

18. Я охоче спілкуюся тільки з деякими людьми.

19. Я говорю краще, ніж пишу.

20. Я часто нервуюсь, коли говорю.

21. Мені важко розмовляти з новими людьми.

22. Я цілком упевнений у своїй мові.

23. Я хотів би, щоб моя мова була такою самою, як і в інших.

24. Я часто не можу відповісти, навіть коли знаю потрібну відповідь, оскільки боюсь заговорити.

Обробка й аналіз результатів Порівняти індивідуальні відповіді з ключем і підрахувати кількість збігів, за кожен з яких Ви отримуєте 1 бал. Ключ: 1) -, 2) -, 3) -, 4)+, 5) +, 6) +, 7) -, 8) -, 9) +, 10) +, 11) -, 12) -, 13) -, 14)+, 15) -, 16)+, 17) -, 18)+, 19) -, 20) +, 21) +, 22) -, 23) +, 24) +.

Показники понад 4 – 5 балів розцінюють як прогностичні, що свідчать про підвищену або високу мовну тривожність. Наприклад, ті, хто заїкається, показують результат 15 – 16 балів. Нульові показники чи надзвичайно низькі (1 – 2 бали) інтерпретують як результати завищеної самооцінки. Слід зазначити, що мовна тривожність значуще корелює із ситуаційною, а іноді навіть із загальною тривожністю, тому контроль і корекцію її слід проводити за допомогою різних видів тренінгу, зокрема й аутотренінгу, а також ретельної підготовки і постійної практики спілкування. У деяких випадках можна порекомендувати зміну виду діяльності, пов'язаної з інтенсивною мовною взаємодією.

Тест «Уміння слухати» (за І.В. Нікітіною)

Інструкція Прочитайте варіанти відповіді на запитання, як Ви зазвичай слухаєте свого співрозмовника. Якщо цей варіант відповідає особливостям Вашої комунікативної поведінки, то напишіть поряд з ним «так», якщо не відповідає – «ні».

1. Як правило, я швидко усвідомлюю, що мені хочуть сказати, і в подальшому слухати вже нецікаво.

2. Я терпляче очікую, коли співрозмовник завершить розповідь.
3. Моя увага повністю зосереджена на розповіді.
4. Я намагаюся зрозуміти, що співрозмовник хоче від мене приховати і чому.
5. Я перериваю співрозмовника, щоб уточнити деталі, цікаві для мене факти.
6. Якщо тема мені нецікава, я намагаюся перевести розмову в інше русло.
7. Я мимовільно помічаю помилки в мовленні і поведінці співрозмовника.
8. Не кожна людина заслуговує моєї уваги.
9. Я намагаюся з кожної бесіди отримати максимум інформації.
10. Я можу спокійно вислухати до кінця думку, з якою категорично не згоден.
11. Коли зрозумів суть розповіді, розпочинаю обмірковувати те, що я відповім.
12. Мені важко слухати до кінця довгі і детальні пояснення.
13. Я намагаюся запам'ятати важливу інформацію і необхідні деталі.
14. Найчастіше я слухаю через ввічливість.
15. Я стаю на місце співрозмовника, щоб зрозуміти його почуття і наміри.
16. Почувши протилежну точку зору, я неодмінно висловлю свою.
17. У розмові я частіше говорю співрозмовнику «так» (виражаючи розуміння), ніж «ні».
18. Зазвичай я просто відповідаю на запитання, намагаючись не ухилятися від відповіді.
19. Люди охоче спілкуються зі мною.
20. Вислухавши співрозмовника, я неодмінно висловлю власну думку.
21. Я уникаю розмови з незнайомою людиною, навіть якщо вона до цього прагне.
22. Більшість часу розмови я дивлюся в очі співрозмовника.

23. Я завжди пам'ятаю, що в мене і у співрозмовника можуть бути різні погляди на одну і ту саму проблему.

24. Більшість часу я роблю лише вигляд, що слухаю, а сам думаю про свої справи.

25. Зазвичай вирішення проблеми приходиться мені в голову значно раніше, ніж співрозмовник закінчить говорити.

26. Я завжди пам'ятаю, що я і співрозмовник можемо порізно розуміти зміст одних і тих самих слів.

27. Я завжди виправляю помилки в мовленні знайомого мені співрозмовника.

28. Я не буду слухати людину, яку не поважаю, вважаючи її некомпетентною або занадто молодою.

29. Звичайно я отримую задоволення від спілкування з людьми.

30. Зазвичай я більше слухаю інших, ніж говорю.

Обробка й аналіз результатів Ви отримуєте по I балу за відповідь «так» на запитання: 2, 3, 4, 9, 10, 13, 15, 17, 18, 19, 22, 23, 26, 29, 30 і за відповідь «ні» на запитання 1, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 16, 20, 21, 24, 25, 27, 28.

Підрахуйте набрану Вами суму балів: 25 – 50 балів. Ви ідеальний слухач, за що заслуговуєте поваги тих, хто навколо. 20 – 24 бала. Ви – хороший слухач, але не завжди дотримуєтеся культури спілкування. Бажаємо успіху в оволодінні мистецтвом слухати. 15 – 19 балів. Ви посередній слухач, допускаєте багато помилок, які дратують інших людей і заважають Вам оволодіти мистецтвом слухання. 10 – 14 бала. Ви погано вмієте слухати. Щось робите правильно, але помилок допускаєте більше, що відштовхує Ваших співрозмовників. Менше, ніж 9 балів. Ви не вмієте слухати інших людей. Вам можна порадити уважно проаналізувати свої помилки. Чи не краще змінитися?

Методика «Оцінка самоконтролю в спілкуванні»

(за М. Снайдером)

Інструкція Уважно прочитайте десять речень, які описують реакції на деякі ситуації. Кожне з них Ви мусите оцінити як правильне чи неправильне залежно від своєї реакції. Якщо твердження, на Ваш погляд, є правильним або переважно

правильним, поставте поруч з його порядковим номером «так», якщо неправильним або переважно неправильним – «ні».

1. Мистецтво наслідувати інших бачиться мені складним.
2. Я, напевно, міг би бути блазнем, щоб привернути до себе увагу або потішити інших.
3. Я міг би стати непоганим актором.
4. Іншим людям іноді здається, що я відчуваю щось глибше, ніж це є насправді.
5. У компанії я рідко опиняюся в центрі уваги.
6. У різних ситуаціях, спілкуючись з різними людьми, я веду себе по-різному.
7. Я можу наполягати лише на тому, у чому глибоко переконаний.
8. Щоб мати успіх у справах і стосунках з людьми, я намагаюсь бути таким, яким мене хочуть бачити.
9. Я можу бути доброзичливим з людьми, до яких я ставлюся погано.
10. Я не завжди такий, яким намагаюсь бути.

Обробка й аналіз результатів

Люди з високим комунікативним контролем, за

М. Снайдером, постійно за собою стежать, добре знають, де і як себе поводити, контролюють прояв своїх емоцій. До того ж у них утруднена спонтанність самовиявлення, вони не люблять непередбачуваних ситуацій. їхня позиція – «Я такий, яким є саме тепер».

Люди з низьким комунікативним контролем більш безпосередні і щирі, вони мають стійкіше «Я», менш схильні до змін у різноманітних ситуаціях. За кожну відповідь «ні» на питання 1, 5 і 7 і за відповідь «так» на всі інші нараховується по одному балу.

Підрахуйте суму балів. Якщо Ви відверто відповідали на запитання, то про Вас можна сказати таке: 0 – 3 бали – Ви людина з низьким комунікативним контролем. Ваша поведінка стійка і Ви не вважаєте за потрібне змінюватися залежно від ситуацій. Ви здатні до щирого самовираження в спілкуванні. Дехто вважає Вас "незручним" у спілкуванні саме через Вашу пряmolінійність. 4 – 6 балів – у Вас середній комунікативний

контроль. Ви щирі, але не стримані у своїх емоційних проявах, проте зважаєте у своїй поведінці на думку людей, що навколо Вас. 7 – 10 балів – у Вас високий комунікативний контроль. Ви легко входите в будь-яку роль, гнучко реагуєте на зміни ситуації, добре відчуваєте і навіть можете передбачити враження, яке справляєте на інших.

Тест «Чи вмієте Ви впливати на інших?» (за Г. Райгаровою)

Інструкція Кожен з нас, як відомо, схильний впливати на інших людей. Перевірте, якою силою впливу наділені Ви.

Аби дізнатись, чи здатні Ви впливати на інших, переконувати їх, дайте відповіді «так» або «ні» на гак і питання:

1. Чи вибрали б Ви професію актора або політика?
2. Чи дратують Вас люди, які екстравагантно вдягаються і поводять себе з викликом?
3. Чи будете Ви утаємничувати іншу людину у свої інтимні переживання?
4. Чи реагуєте Ви негайно на найменше виявлення непристойного до Вас ставлення?
5. Чи псується у Вас настрій, коли хтось досягає великих успіхів у тій галузі, в якій хотілося досягти успіхів Вам?
6. Чи готові Ви взятися за дуже важку справу тільки тому, щоб показати іншим, що вона Вам під силу?
7. Чи могли б Ви пожертвувати всім задля здійснення чогось надзвичайного (наприклад, у професійній діяльності)?
8. Чи хочете Ви, щоб Вас завжди оточували одні і ті самі друзі?
9. Чи дотримуєтесь Ви у своєму житті суворого, розписаного погодинного розпорядку?
10. Чи подобається Вам змінювати обстановку в себе вдома, наприклад, переставляти меблі?
11. Чи подобається Вам робити звичну роботу щоразу по-іншому?
12. Чи любите Ви глузувати над самовпевненими і зарозумілими людьми?

13 Чи можете Ви сказати своєму викладачеві або тому, хто вважається загальною визначеною авторитетом, що він у чомусь не має рації?

Обробка й аналіз результатів Підрахуйте набрану Вами кількість балів, скориставшись для цього табл. Таблиця 3.18. Ключ до тесту «Чи вмієте Ви впливати на інших?»

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Так	5	0	5	5	5	5	5	0	0	5	5	5	5
Ні	0	5	0	0	0	0	0	5	5	0	0	0	0

Вправи на розвиток міжособистісної взаємодії
(за І.В.Нікітіною)

Вправа «Міжособистісні стосунки в групі»

Староста академічної групи не є її неформальним лідером, проте усіяко Вам сприяє.

Група засуджує його поведінку стосовно, Вас. Як Ви побудуєте своє спілкування зі старостою? З групою?

Перед початком навчального року дирекція призначила серед першокурсників старосту. Було чітко визначено його функціональні обов'язки, проінструктовано, що і як потрібно йому робити. Проте група не визнала цього наказу і не прийняла старосту, який намагався втілювати стандартні вимоги адміністрації. Виник конфлікт між студентами і дирекцією.

Що потрібно зробити, щоб припинити конфлікт?

Старосту групи потрібно обирати чи призначати? Від чого це залежить?

Староста академічної групи, де Ви веде практично-семінарські заняття, не є неформальним лідером групи. Він неодноразово влаштовував протидію в організаційній роботі з групою (зрив консультації, неточність передачі важливої для групи інформації тощо).

Як Ви побудуєте стратегію і тактику спілкування з ним?

А якщо староста – неформальний лідер? Під час семінарського заняття відповідь однієї студентки була різко розкритикована однокурсником («не сказано головного», «наговорено казна-що, «де можна було знайти таку нісенітницю?» тощо). На це викладач ніяк не зреагував. На наступному занятті «опоненти» помінялися місцями і студентка намагалася «віддячити» своєму однокурснику так само. Конфлікт поглибився. Яка можлива причина такої різкої критики? Як це може позначитися на міжособистісних стосунках у групі? Чому викладач не помітив конфлікту? Як потрібно було діяти йому в цій ситуації?

Яка роль студентів групи у вирішенні міжособистісних конфліктів?

Вправа «Моє життя в групі».

Проаналізуйте важливі аспекти Вашої участі в житті групи:

- На що я сподівався при вступі в цю групу?
- Що з цього мені вдалося здійснити?
- З ким я найчастіше працював спільно?
- Хто дарував мені найбільшу радість?
- В який момент я пережив сильну кризу в цій групі?
- Коли вся група пережила серйозну кризу?
- Хто з членів групи найкраще справився із завданнями?
- Чого мені потрібно ще навчитися, щоб я міг працювати в групі на тому рівні, на якому хочу?
- Чого мені потрібно навчитися, щоб я міг працювати в групі на тому рівні, на якому можу?

Вправа «Умовний пустельний острів»

(за В.В. Власенком)

Мета: виявлення взаємних оцінок і характеристик між студентами групи та їх безпосередня корекція.

Процедура проведення. Студентам пропонують написати невелике, по можливості веселе оповідання про те, як їхня група нібито потрапила на пустельний Острів» і як розгорталася подія далі. До того ж необхідно вказувати ті чи інші прізвища однокурсників (звичайно, не обов'язково всі). Рекомендується звернути увагу на такі аспекти.

Перший аспект. Як студенти впливли (впливали) на острів? експериментатору (кураторові) доцільно вдатися до коментарів, спрямованих на створення настанови писати з гумором, весело, без напруги – «як у грі». А коли так, то оцінки і характеристики будуть «розкутими», об'єктивнішими і не викличуть у студентів негативних емоцій, пов'язаних з тривожністю.

Другий аспект. Хто на острові розгубиться і панікуватиме, а хто намагатиметься досягнути зваженості та

організованості в діях і вчинках однокурсників? У коментарях тут варто застерегти від некоректності в прояві ставлень один до одного.

Третій аспект. Хто стане лідером? Чи буде боротьба за лідерство? У коментарях слід нагадати про існування трьох основних видів лідерства - офіційного, ділового та емоційного, коротко розкрити їхні головні особливості і можливі співвідношення.

Четвертий аспект. Яким буде розподіл обов'язків і ролей між однокурсниками на острові? У коментарях доцільно роз'яснити, що роль людина бере на себе завжди залежно від тих чи інших особистісних якостей і зовнішніх обставин – «веселун», «песиміст», «оптиміст», «мовчун» і т.д. Умовою розподілу обов'язків завжди є певна міжособистісна групова угода-«мисливець», «охоронець», «кухар» і т.д. Обов'язки можуть бути визначені групою і всупереч волі конкретної людини. Такими, наприклад, нерідко бувають обов'язки заготівельника хмизу для багаття, нічного вартового тощо.

П'ятий аспект. Хто з викладачів допоміг би Вам на острові? У коментарях слід підкреслити, що маються на увазі конкретні види допомоги у важливих життєвих обставинах.

Шостий аспект. Яким студенти бачать повернення з острова? Зауважується, що можна розраховувати не лише на власні сили, а й на допомогу ззовні.

Один із варіантів процедури передбачає використання такої методики, як корекційної. Для цього куратор збирає всі оповідання студентів і зачитує їх у групі.

До того ж обов'язкова умова – поточна редакція творів. Вона потрібна передусім для того, щоб уникнути нудних, нецікавих і повторів частин оповідань, а також, щоб не висловити образів нетактовних зауважень на адресу тих чи інших студентів, які трапляються практично в кожній групі при використанні цієї методики. Шляхом опису поведінки однокурсників студенти, як правило, дають один одному досить відверті і загалом об'єктивні характеристики, а також з великою увагою і цікавістю їх сприймають, що суттєво впливає на процес самовиховання особистості.

Обробка й аналіз одержаного письмового матеріалу На кожного студента групи (включно з тими, хто не був присутнім під час проведення методики, адже їх також згадують в оповіданнях) складають спеціальну матрицю, на якій зображують графи відповідно до вказаних шести аспектів. У кожній графі записується все, що було сказане про цього студента у творах. Бажано додати інформацію про студентів від викладачів, обраних групою помічниками на «пустельному острові». Дані узагальнюються, аналізуються і слугують матеріалом для бесіди зі студентами, для вироблення рекомендацій і порад викладачам, які працюють з конкретною групою.

Вправа «Який я організатор групового спілкування?»

Для самовдосконалення управлінських функцій, організаторських і комунікативних здібностей важливо рефлексивувати своє спілкування з аудиторією.

Спочатку самому це робити важко, а тому попросіть свого друга (подругу), не втручаючись у заняття, яке Ви проводите, побути в ролі спостерігача-рецензента. Найважливіше в організації спілкування – створення спільності, єдності аудиторії. Тому спостерігач мусить насамперед відзначити характер взаємодії між Вами й аудиторією. Цьому може слугувати класифікація типів поведінки організатора.

Дослідники (М.-А. Робер, Ф. Тільма, 1988) виділяють чотири зони взаємодії організатора спілкування з аудиторією, в яких він якимось себе проявляє:

1. Позитивна зона взаємодії. У цій зоні організатор спілкування: – Демонструє солідарність (підвищує статус іншого, допомагає, нагороджує). – Поводиться невимушено, сміється, жартує, показує задоволення. – Схвалює, активно приймає іншого, розуміє, ставиться поблажливо, співчуває, погоджується.

2. Зона відповідей. Найчастіше взаємодія в цій зоні з'являється після позитивної зони або після питань (зона III). У цій зоні організатор: – Висловлює своє розуміння, дає вказівки, поважаючи автономію інших. – Оцінює, висловлює думку,

аналізує, повідомляє про своє враження, висловлює побажання. –
Подає інформацію, орієнтацію, повторює, пояснює, підтверджує.

3. Зона питань. Організатор спілкування в цій зоні: –
Просить подати інформацію, орієнтацію, повторити, підтвердити.
– Просить оцінити, висловити думку, проаналізувати, поділитися
враженнями. – Просить поради, вказівки, підказки, в якому
напрямі діяти.

4. Негативна зона вилучає позитивну (і навпаки). Для цієї
зони характерні такі дії організатора спілкування: – Не схвалює,
демонструє пасивне неприйняття, відмовляє в допомозі. – Тримає
себе напружено, просить допомоги. – Поводиться вороже,
принижує достоїнство інших, стоїть на своєму або
самоутверджується.

Щоб уникнути суб'єктивності й упередженості спостерігача
(стереотипи першого враження, емоційний стан, статус у групі),
тенденції завищувати («все добре») або усереднювати («все
нормально») оцінку, прагнення до узагальнень («всі», «завжди»,
«скрізь» так роблять), попросіть декількох однокурсників оцінити
реалізацію Вами управлінських функцій під час заняття,
проаналізувати ефективність педагогічного спілкування з
аудиторією. Якщо якість управління навчальним процесом на
занятті не задовольняє Вас, спільно з спостерігачами намагайтеся
знайти причину цього, накресліть шляхи зміни, компенсації,
нейтралізації причин, удосконалення управлінського спілкування
під час заняття.

Для стимулювання пізнавальної активності студентів під
час занять, вдосконалення навичок їхньої самостійної роботи з
науковим текстом, формування вміння вести навчальний діалог
їм можна запропонувати такі вправи.

Вправа «Алгоритм розв'язання конфліктної педагогічної ситуації»

– Стоп! – оцінка педагогом ситуації та усвідомлення
власних емоцій.

– Чому? – питання собі. Аналіз мотивів і причин учинку
студента.

- Що? Що я хочу одержати в результаті педагогічного впливу?
- Якими оптимальними засобами? Яким чином досягти бажаного результату?
- Практичні дії через засоби і способи відповідно до мотивів студента.

Вправа «Постав себе на місце іншого»

Інструкція. Пригадайте свій недавній конфлікт з колегою, в якому Ви почали спілкування з позиції «над».

А тепер розслабтеся, заплющте очі й уявіть себе на місці того, з ким Ви розмовляли. Уявили? Тепер запитайте в нього, які він мав враження від спілкування з Вами?

Подумайте, що він міг би Вам сказати?

А тепер програйте цю ситуацію, але щоб зберегти в партнера приємні спогади про себе. Що змінилося?

По-перше, Ваша внутрішня позиція – рівноправний контакт з партнером – діалог.

По-друге, ...;

По-третє, ...

Виділяють п'ять видів поведінки під час конфлікту: конкуренція, співпраця, компроміс, уникнення, пристосування. В якому виді поведінки під час конфлікту партнер «тисне»?

В якому виді поведінки під час конфлікту партнер може відчувати себе «притисненим»? Знайти позитивні і негативні аспекти кожного виду (форми) поведінки під час конфлікту.

Висновок: рефлексія комунікативної поведінки в поєднанні з уявою сприяє запобіганню виникнення конфлікту.

Вправа «Чи знаєте Ви себе?»

- Які здібності я нахожу в себе?
- Які навчальні дисципліни мені найбільше подобаються і чому?
- Про що я мрію? • Який настрій у мене переважає?
- Чого в мене більше: впевненості в собі чи сором'язливості?
- Яким я хочу стати?

- Що б я хотів у собі виховати?

Складіть схему самоаналізу, розташувавши в центрі своє «Я», а від нього відповіді на поставлені собі питання.

Вправа «Словесний автопортрет»

Щоб створити словесний автопортрет – багатогранний образ себе – спробуйте відповісти письмово на запитання:

Що я хочу?

– Що я можу?

– Для чого я існую?

Що робити?

– Як робити?

– Для чого робити?

Ким я був?

– Що я зробив?

– Ким я став?

– Ким я хочу бути?

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом ректора
26.03.2021
№ 33-ОД

ПОЛОЖЕННЯ
про едвайзера групи здобувачів вищої освіти
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”

Протокол
засідання
студентського
самоврядування
університету
23.03.2021 № 25

Старобільськ – 2021

ПОЛОЖЕННЯ

*про едвайзера групи здобувачів вищої освіти
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. В умовах реформування система освіти України спрямована на стандарти європейського освітнього простору. У зв'язку з цим розширюються функції та можливості професорсько-викладацького складу. Викладач зорієнтований на нові соціально-професійні ролі в освітньому процесі, які потребують термінологічного та змістовного осучаснення.

Ціннісні пріоритети сучасної молоді зумовлюють зміну освітньої парадигми із системи, орієнтованої на викладача, до системи, орієнтованої на здобувача.

Сучасний викладач – це агент змін, тьютор, фасилітатор, модератор, коуч, ментор, едвайзер, який виконує місію старшого колеги в оволодінні здобувачами вищої освіти позитивними соціальними ролями під час позааудиторної соціально-гуманітарної роботи як ситуації соціального досвіду поведінки. Його роль полягає в створенні таких умов, які б допомогли здобувачам знайти себе і своє місце в студентському та в соціальному житті, професійній самореалізації, розвинути здатність створювати себе. Він стає консультантом, порадником, наставником, старшим партнером, що принципово змінює ставлення до нього здобувачів вищої освіти, оскільки функція контролю та кураторства змінюється на функцію командної співпраці на засадах педагогіки партнерства.

1.2 Ключовим суб'єктом соціально-гуманітарного впливу стає едвайзер, функції якого суттєво відрізняються від функцій куратора в традиційному розумінні.

Едвайзер (від англ. adviser) – це радник та/або консультант, що володіє з огляду на свій практичний досвід запасом типових патернів (від англ. pattern – зразок, шаблон; форма, модель; схема).

1.3. Роль едвайзера – допомагати здобувачам пристосуватися до дій у межах правил та настанов університетської спільноти; надавати поради щодо більш ефективної роботи в галузі освіти; сприяти вирішенню дискусійних питань та складних життєвих ситуацій; надавати поради щодо особистої та професійної самореалізації.

1.4. Серед соціально-гуманітарних функцій едвайзера основними є:

- 1) сприяння професійному становленню майбутнього фахівця;
- 2) сприяння участі здобувачів вищої освіти в розробці освітніх програм та внесення змін до них;
- 3) допомога здобувачам вищої освіти в особистісному зростанні;
- 4) підтримка традиції студентського самоврядування університету;
- 5) підтримка талановитої студентської молоді;
- 6) розвиток університетського патріотизму та корпоративної культури.

1.5. Основною організаційною одиницею освітнього процесу в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка є група здобувачів вищої освіти, робота з якою є одним з важливих напрямів у системі соціально-гуманітарної діяльності кафедри, навчально-наукового інституту / факультету та університету. Консультаційне наставництво групи здійснює едвайзер.

1.6. У своїй діяльності едвайзер керується чинним законодавством України „Про вищу освіту”, наказами Міністерства освіти і науки України, статутом ЛНУ імені Тараса Шевченка, рішеннями вченої ради університету, наказами та розпорядженнями ректора ЛНУ імені Тараса Шевченка, концепцією соціально-гуманітарної роботи ЛНУ імені Тараса Шевченка, правилами внутрішнього розпорядку університету та цим положенням.

1.7. Запровадження інституту едвайзерів у практику соціально-гуманітарної роботи університету здійснюється задля

підвищення її ефективності на засадах педагогіки партнерства та принципу індивідуального підходу.

1.8. Едвайзер у своїй діяльності співпрацює з кафедрою, директором / деканом відповідного навчально-наукового інституту / факультету, підрозділами університету та соціально-гуманітарною комісією, а також зі студентськими організаціями університету.

2. ПРИЗНАЧЕННЯ ЕДВАЙЗЕРА ГРУПИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Едвайзера призначають для надання допомоги здобувачам вищої освіти у налагодженні співпраці з гарантами освітніх програм, проведення індивідуальної соціально-гуманітарної роботи, здійснення зв'язків з батьками здобувачів, з'ясування / вирішення проблем здобувачів вищої освіти, надання їм консультативної допомоги тощо.

2.2. Едвайзером групи здобувачів вищої освіти може бути штатний науково-педагогічний працівник, який має стаж роботи в університеті не менше одного року, користується авторитетом, відзначається високими моральними якостями, володіє необхідною педагогічною майстерністю і організаторськими здібностями та може забезпечити позитивний виховний вплив на здобувачів вищої освіти.

Едвайзера рекомендують на засіданні кафедри, погоджують рішенням вченої ради навчально-наукового інституту / факультету, яке затверджують розпорядженням директора навчально-наукового інституту / декана факультету. Персональний склад едвайзерів навчально-наукового інституту / факультету подають проректору з науково-педагогічної роботи.

2.3. Едвайзера закріплюють за групою здобувачів вищої освіти на весь період навчання в університеті. Директорів навчально-наукових інститутів / деканів факультетів, завідувачів кафедр та сумісників, як правило, едвайзерами не призначають. Заміну едвайзера можна робити з поважних причин або якщо він не впорався з виконанням покладених на нього обов'язків за ініціативою директора навчально-наукового інституту / декана

факультету або здобувачів вищої освіти групи. Діяльність едвайзера фіксується в індивідуальному плані роботи викладача, а також у плані роботи едвайзера.

2.4. З питань соціально-гуманітарної роботи едвайзер підпорядковується завідувачу кафедри, заступникові директора навчально-наукового інституту / декана факультету з соціально-гуманітарної роботи.

3. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ, НАПРЯМИ І ФОРМИ РОБОТИ ЕДВАЙЗЕРА ГРУПИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Едвайзер виконує такі основні функції: організаторську, соціальну, інформаційну, спрямовувальну, стимулювальну, комунікативну.

Організаторська функція передбачає уміння залучати здобувачів групи до різних видів соціально-гуманітарної діяльності: пізнавальної, що збагачує уявлення здобувачів про навколишню дійсність; суспільно-корисної, спрямованої на загальну користь і благо; ціннісно-орієнтаційної, яка допомагає здобувачам збагачувати власну систему духовних та соціально значущих цінностей, що визначають їх поведінку; художньо-творчої, що дає можливість реалізувати індивідуальні творчі задатки та здібності; комунікативної, пов'язаної з формуванням навичок культурного спілкування та організації студентського дозвілля.

Соціальна функція реалізується в гуманістично-орієнтованій взаємодії „викладач – здобувач освіти”. Едвайзер групи допомагає здобувачам в особистісному розвитку, засвоєнні та прийнятті суспільних норм та цінностей. Він виконує роль старшого колеги в оволодінні здобувачем освіти позитивними соціальними ролями під час соціально-гуманітарної роботи.

Інформаційна функція враховує те, що едвайзер групи повинен акумулювати знання з теорії і методики соціально-гуманітарного процесу, бути для здобувачів взірцем педагогічного досвіду, авторитетним порадником в процесі

пошуку різноманітної інформації і наставником у вирішенні будь-яких проблемних питань.

Спрямовувальна функція реалізується, коли едвайзер націлює здобувачів на правильний життєвий вибір згідно з моральними і правовими нормами, допомагає створенню гуманних взаємостосунків в середовищі здобувачів, збагачує їх досвід історичними та життєвими прикладами, що варті наслідування. Одночасно він виступає і в ролі консультанта, який за необхідності надає допомогу в саморозвитку кожній молодій людині, спрямовує її діяльність, опираючись на природні дані, пробуджує її задатки, здібності, таланти.

Стимулювальна функція спрямована на створення атмосфери психолого-педагогічної підтримки в групі, що сприяє самоутвердженню молодої людини, реалізації її потенційних можливостей.

Комунікативна функція спрямована на створення доброзичливого мікроклімату в групі здобувачів вищої освіти, забезпечення позитивних змін в міжособистісних стосунках. В основі управління соціально-гуманітарною роботою лежить творча взаємодія наставника з кожним окремим здобувачем та групою здобувачів загалом і з гарантом освітньої програми.

3.2. *Зміст соціально-гуманітарної роботи едвайзера* визначається такими напрямками:

- допомога здобувачам у процесі їх адаптації до умов навчання в університеті;
- допомога здобувачам у навчальній діяльності, формування в них навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом;
- організація роботи з виховання в здобувачів культурних навичок, засвоєння ними загальнолюдських, національних, громадянських, родинних, особистісних цінностей;
- залучення здобувачів до участі в культурних, спортивних та громадських заходах навчально-наукового інституту / факультету та університету;

- допомога у вирішенні індивідуальних та колективних проблем;
- відвідування здобувачів, що проживають у гуртожитках, з метою вивчення умов проживання і ознайомлення зі станом виконання ними Правил внутрішнього розпорядку;
- профілактика порушень здобувачами Правил внутрішнього розпорядку та чинного законодавства України;
- пропагування в студентському середовищі здорового способу життя та мовленнєвої культури;
- профілактика й попередження негативних соціальних явищ;
- допомога певним категоріям здобувачів вищої освіти в підготовці документів для одержання пільг.

3.3. *Форма соціально-гуманітарної роботи* – це зовнішнє виявлення процесу виховання. У соціально-гуманітарному процесі використовують масові, групові та індивідуальні форми його організації.

3.4. Едвайзерам академічних груп належить ініціатива у виборі форм, методів, прийомів, засобів та напрямів соціально-гуманітарної; їх роботу в навчально-наукових інститутах / на факультетах координують деканати, а кафедри забезпечують проведення конкретних заходів соціально-гуманітарного впливу.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЕДВАЙЗЕРІВ ГРУП ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. Загальну координацію діяльності едвайзерів у групах у навчально-наукових інститутах / на факультетах здійснюють директори / декани та заступники директорів / деканів з соціально-гуманітарної роботи з урахуванням загального плану соціально-гуманітарної роботи навчально-наукового інституту / факультету та університету.

4.2. Планування та координацію роботи едвайзерів в усіх навчально-наукових інститутах / на всіх факультетах на загальноуніверситетському рівні здійснюють проректор з науково-педагогічної роботи, комісія з соціально-гуманітарної

роботи, інші відповідальні особи, призначені ректором університету.

4.3. Досвід роботи едвайзерів вивчають на засіданнях вченої ради навчально-наукового інституту / факультету не менше одного разу на рік.

4.4. Обмін та розповсюдження досвіду роботи едвайзерів здійснюють на засіданнях ради едвайзерів навчально-наукового інституту / факультету.

5. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ЕДВАЙЗЕРА ГРУПИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

5.1. План соціально-гуманітарної роботи едвайзера групи здобувачів вищої освіти, складений на навчальний рік за єдиною формою є робочим документом у повсякденній роботі (Додаток 1). Він передбачає реалізацію конкретних цілей і завдань. Залежно від мети кожна форма роботи має свою специфіку і потребує врахування потреб, інтересів, індивідуальних особливостей кожного здобувача вищої освіти, співтворчості педагогів і здобувачів вищої освіти в організації соціально-гуманітарної роботи, обґрунтованості виховних заходів.

5.2. Принципами планування соціально-гуманітарної роботи є індивідуально-особистісний підхід, цілеспрямованість, комплексність.

5.3. Основними вимогами до плану роботи едвайзера є:

- цілеспрямованість;
- урахування потреб та інтересів кожного здобувача вищої освіти групи;
- співтворчість педагогів та здобувачів вищої освіти в організації соціально-гуманітарної роботи;
- зв'язок із життям суспільства, майбутньою професійною діяльністю здобувача вищої освіти;
- комплексний характер планів;
- цілісний підхід до процесу планування;
- наступність змісту та форм соціально-гуманітарної роботи;
- конкретність, доцільність плану, обґрунтованість

соціально-гуманітарної роботи, урахування особливостей студентського колективу, рівня його розвитку, традицій, що склалися;

- розумна насиченість плану.

5.4. У кінці навчального року едвайзер може узагальнювати свій досвід соціально-гуманітарної роботи з метою корегування подальшої роботи.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Зміни до положення можуть бути внесені з ініціативи комісії з соціально-гуманітарної роботи університету після погодження із заступниками директорів /деканів з соціально-гуманітарної роботи.

6.2. Положення набуває чинності після погодження вченою радою університету й затвердження наказом ректора.

**План соціально-гуманітарної роботи едвайзера групи
здобувачів вищої освіти**

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка”

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор/декан
навчально-наукового
інституту /
факультету

_____ Ініціали,
_____ прізвище
« ____ » _____ 20__ р.

ПЛАН СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ РОБОТИ
едвайзера групи здобувачів вищої освіти _____ курсу першого
(бакалаврського) рівня
на 20__ / 20__ навчальний рік

<i>№</i>	<i>Захід</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Місце і час проведення (за фактом виконання)</i>
Організаційно-методичне забезпечення соціально-гуманітарної роботи			
1.			
2.			

Сприяння розвитку у здобувачів вищої освіти почуття патріотизму, шанобливого ставлення до українських культурно-історичних цінностей			
1.			
2.			
Збереження й розвиток корпоративної культури, що базується на кращих традиціях і здобутках університету			
1.			
2.			
Сприяння розвитку всебічно розвиненого, інтелігентного, соціально активного громадянина (громадянське, моральне, інтелектуальне, духовне, художньо-естетичне, фізичне, превентивне, екологічне...)			
1.			
2.			
3.			
Інтернаціоналізація діяльності університету (навчально-наукового інституту / факультету), формування культури міжнародних відносин			
1.			
2.			
Сприяння безперешкодному доступу здобувачів вищої освіти з особливими потребами до якісного навчання, побуту, дозвілля, всебічно гармонійного розвитку			
1.			
2.			
Розвиток системи студентського самоврядування			
1.			
2.			
Підтримка талановитої студентської молоді серед здобувачів вищої освіти			
1.			
2.			
Створення належних умов для адаптації випускників університету до сучасного ринку праці та стимулювання			

мотивації до трудової діяльності			
1.			
2.			

Едвайзер групи здобувачів вищої освіти _____
_____

Підпис

Ініціали, прізвище

Додаток Г

Державний заклад „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом ректора
26.03.2021
№ 33-ОД

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію діяльності студентських едвайзерів
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”

Протокол
засідання
студентського
самоврядування
університету
23.03.2021 № 25

Старобільськ – 2021

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію діяльності студентських едвайзерів
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ Й ПРИНЦИПИ
ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ЕДВАЙЗЕРІВ

1.1. Перехід здобувачів вищої освіти до нового освітнього простору спричинює появу бар'єрів у життєвій траєкторії. Студентське життя – особливий період для кожної молодої людини, яка вирішила здобути професійну освіту. Для кожного першокурсника важливо мати друга-порадника, який би допоміг зорієнтуватися в атмосфері нового життя, адаптуватися до нового середовища через пояснення умов академічної, соціальної адаптації. Влитися в студентське середовище допоможуть лідери студентського самоврядування університету – студентські едвайзери, які виокремлені в системі соціально-гуманітарної роботи університету. Це обумовлено рівним соціальним статусом та однаковою суспільним середовищем студентського едвайзера та першокурсника, що сприятиме підвищенню комунікативної взаємодії та дозволить досягти кращого порозуміння.

1.2. Робота студентських едвайзерів – це волонтерська ініціатива здобувачів вищої освіти старших курсів, які бажають допомогти пристосуватися першокурсникам до нових умов навчання, системи оцінювання, особливостей проведення навчальних занять та знайти відповіді на безліч питань, які виникають у повсякденному навчальному житті.

1.3. Едвайзер (від англ. adviser) – це радник та/або консультант, що володіє з огляду на свій практичний досвід запасом типових патернів (від англ. pattern – зразок, шаблон; форма, модель; схема).

1.4. Робота студентських едвайзерів – одна з форм соціально-гуманітарної роботи, що виконують здобувачі вищої освіти старших курсів стаціонарної форми навчання.

1.5. Студентський едвайзер у своїй роботі керується Законом України „Про вищу освіту”, статутом університету, нормативними документами університету, цим положенням.

1.6. Студентський едвайзер виконує свої функції, керуючись принципами особистісно орієнтованого освітнього середовища, і діє на основі партнерських взаємин зі здобувачами вищої освіти задля успішної адаптації здобувачів першого курсу до університетського середовища.

1.7. Студентських едвайзерів груп першого курсу денної форми навчання призначають органи студентського самоврядування навчально-наукового інституту / факультету із числа здобувачів старших курсів, що виявили бажання проводити таку діяльність.

1.8. Координацію діяльності студентських едвайзерів здійснює голова студентського самоврядування наукового інституту / факультету спільно з заступником директора / декана з соціально-гуманітарної роботи. Необхідну методичну й консультативну допомогу студентським едвайзерам надає рада едвайзерів навчально-наукового інституту / факультету та заступник директора / декана з соціально-гуманітарної роботи.

1.9. Протягом навчального року заступник директора / декана з соціально-гуманітарної роботи організовує методичну підтримку (із залученням фахівців) в галузі психології особистості та ін.; семінари й тренінги для формування навичок командотворення й роботи з групою, обміну досвідом роботи студентських едвайзерів.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ЕДВАЙЗЕРІВ

2.1. **Метою** діяльності студентських едвайзерів є підвищення ефективності процесу адаптації здобувачів вищої освіти першого курсу до університетського середовища.

2.2. Завдання діяльності студентських едвайзерів:

- надання допомоги здобувачам першого курсу в період адаптації;

- допомога здобувачам в організації співпраці з гарантами освітніх програм;
- надання допомоги здобувачам першого курсу у збереженні фізичного й психічного здоров'я;
- допомога в самореалізації особистості здобувача вищої освіти першого курсу, підвищенні його інтелектуального, духовного й морального потенціалу;
- формування в здобувачів вищої освіти першого курсу громадянської позиції, прищеплювання їм цінностей і норм корпоративної культури ЛНУ імені Тараса Шевченка, патріотичного ставлення здобувачів до університету й країни, толерантного відношення до представників інших національностей;
- інформування й активне залучення здобувачів до різних напрямів соціально-гуманітарної роботи університету / навчально-наукового інституту / факультету.

3. ПРАВА СТУДЕНТСЬКОГО ЕДВАЙЗЕРА

3.1. Студентський едвайзер групи здобувачів вищої освіти має право:

- брати участь в обговоренні й розв'язанні питань, що стосуються групи здобувачів або окремого здобувача;
- рекомендувати кандидатури здобувачів до виконання обов'язків лідера групи й до складу органів студентського самоврядування;
- проводити анкетування здобувачів вищої освіти у своїх групах (за погодженням з едвайзером групи);
- вносити пропозиції з поліпшення освітньої програми, соціально-гуманітарної, науково-дослідної роботи, зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти;
- обирати форми й методи роботи з групою здобувачів вищої освіти, що не суперечать етиці, правовим актам України і цьому положенню (за погодженням з едвайзером групи).

3.2. Студентські едвайзери груп здобувачів вищої освіти мають право брати участь у конкурсі „Кращий студентський едвайзер року” відповідно до затвердженого

положення.

3.3. За досягнення високих результатів у кураторській діяльності, високі показники групи в навчальній, науковій і соціально-гуманітарній роботі студентський едвайзер за поданням директора / декана навчально-наукового інституту / факультету може бути висунутий до різних форм заохочення.

4. ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТСЬКОГО ЕДВАЙЗЕРА

Студентський едвайзер зобов'язаний:

4.1. На початку навчального року розробити й погодити з едвайзером групи план роботи.

4.2. Вчасно оновлювати інформацію про групу здобувачів вищої освіти в журналі (робочій папці).

4.3. У кінці навчального року звітувати на засіданні ради едвайзерів груп здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту / факультету.

4.4. Регулярно відвідувати засідання ради едвайзерів груп здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту / факультету.

4.5. Проводити зустрічі й заходи зі здобувачами вищої освіти відповідно до затвердженого плану роботи.

4.6. Сприяти участі здобувачів вищої освіти в олімпіадах, наукових конференціях, конкурсах, культурних і спортивних заходах навчально-наукового інституту / факультету, університету.

4.7. Співпрацювати з фахівцями в різних сферах (охорона здоров'я, культура, спорт тощо), здатними надати допомогу в організації роботи із групою здобувачів вищої освіти.

4.8. Надавати допомогу активу групи здобувачів вищої освіти в організаційній роботі.

4.9. Удосконалювати форми роботи студентського самоврядування.

4.10. Надавати посильну допомогу у вирішенні

житлово-побутових проблем здобувачів вищої освіти.

4.11. Підтримувати зв'язок з едвайзером групи й заступником директора / декана з соціально-гуманітарної роботи.

5. ЗВІТНІСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОГО ЕДВАЙЗЕРА

5.1. Основним звітним документом діяльності студентського едвайзера є журнал (робоча папка), яка містить відомості про здобувачів групи й матеріали по роботі зі здобувачами; методичні матеріали, спрямовані на успішну роботу.

5.2. Оцінку діяльності студентського едвайзера здійснюють на підставі звіту на засіданні ради едвайзерів груп здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту / факультету.

6. ЗМІСТ ЖУРНАЛУ (РОБОЧОЇ ПАПКИ) СТУДЕНТСЬКОГО ЕДВАЙЗЕРА

Журнал (робочу папку) студентського едвайзера складають такі документи:

6.1. Розділ 1 „Нормативні документи ЛНУ імені Тараса Шевченка”:

- Положення про організацію діяльності студентських едвайзерів ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”;

- Правила внутрішнього розпорядку ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”;

- Положення про гуртожитки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

6.2. Розділ 2 „Організаційно-методичні матеріали”:

- План соціально-гуманітарної роботи студентського едвайзера з групою здобувачів вищої освіти, погоджений з едвайзером;

- методичні матеріали, що сприяють успішній роботі з групою здобувачів вищої освіти.

6.3. Розділ 3 „Інформація про здобувачів вищої освіти”:

- список здобувачів групи (П.І.Б., номер телефону, електронна адреса, адреса реєстрації, адреса фактичного проживання);

- заповнений соціальний паспорт групи здобувачів вищої освіти.

7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Зміни до положення можуть бути внесені з ініціативи представників студентського самоврядування університету та / або комісії з соціально-гуманітарної роботи університету після погодження з органом студентського самоврядування.

7.2. Положення набуває чинності після погодження з органом студентського самоврядування, вченою радою університету й затвердження наказом ректора.

Практикум: навчально-методичний посібник

І. С. Котенєва

Комп'ютерне макетування – І. С. Котенєва
Коректор – Карлова Н. М.

Здано до складання 25.01.2023 р. Підписано до друку
27.01.2023 р.

Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New
Roman.

Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 11,13. Наклад 100
прим.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

**«Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»**

вул. Кармелюка, 3, м. Полтава

e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com

*Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від
09.04.2009 р.*

